દેવતાઇ બોલતો પલંગ.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આવૃતી ૨ જી. પ્રત ૪૦૦૦.

આ ડીબાચો બાબુ પ્રી. પ્રેસમાં છાપ્યો કે રીચીરોડ-અમદાવાદ

દેવતાઇ પલંગ.

લેખક તથા પ્રકાશક.

બુકસેલર મંગલદાસ જોઈતારામ શાહ

ઠે. રીચીરોડ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ—પાનકોરના નાકે

" મનહર " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

આવૃતી ૨ જી. પ્રત ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૮૨ સને ૧૯૨૬

કીં. ૦-૧૨-૦.

જાહેર ખબર.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામના પુસ્તકાલયમા

તદન નવિન પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

ચંપા શેઠાણી—સૌરાષ્ટ દેશની વણીકપુત્રીની બહાદુરી જાણવી હોય તો તુરત મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

શુરા સતીની વર્તા—ચમત્કારી નોવેલ. કી. ૦—૧૨—૦

કીશોર કુમાર—અદભુત વાર્તા કી. ૦—૧૨—૦

બોલતો પોપટ—પોપટનો ચાલાકી જાણવી હોય તો આજેજ મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

ચતુર સુંદર ભાગ એકથી ચોવીસ— કી. ૦—૧૨—૦

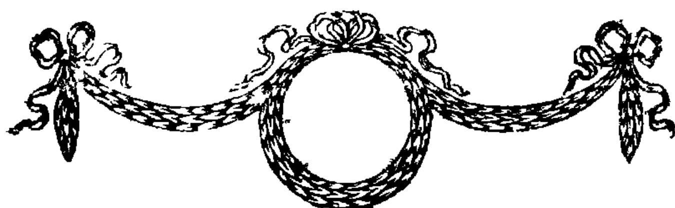
હાથલ પદમણી—રસીક વાર્તા કી. ૦—૮—૦

તમામ જાતનાં પુસ્તકો કીફાયત ભાવે વેચનાર.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામ શાહ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

દેવતાઇ પલંગ.

પાપુર કરીને એક શહેર છે, ત્યાં કનકસીંહ નામે રાજા રાજ કરે છે અને તેને કનકાવતી નામની રાણી છે આ રાજા હમેશાં પ્રજાના દુઃખ કાપવામા અને પોતે જાતે તપાસ કરી અને તેઓને સું દુઃખ છે તે સાબળી તેમનું દુઃખ દૂર કરતો હતો વળી પોતાના રાજમાં ચોરી લુંટફાટનુ તો નામજ નહિ હતુ.

આવો ધર્મી રાજા હમેશાં ઇશ્વરની બંદગી કરવામાં તેમજ જીવોને સુખ આપવામાં પોતે સુખ માની દીવસ ગુજારે છે અને મહારાણી કનાકવતી પોતાના પતીની આગ્ના માની તેમજ નીરંતર તેમની ભક્તી કરી આનંદથી પોતાના પતીને રીઝવે છે.

કોઇ પણ દીવસ મહારાણી કનકાવતી પતીની આગ્ના સીવાય એક પણ કામ કરતી નથી રાત્રી દીવસ બેસી પતીની બરદાસ કરી આનંદથી દીવસો ગુજારે છે.

એમ કેટલાક વરસ પછી એક દીવસ મહારાણી કનકાવતી પોતે અગાસીમા ઉનાળાના દીવસોમા પોતે હવા ખાવા બેઠી છે, અને દાસી પંખો નાખે છે બન્ને વાતચીત કરી રહ્યા છે એવામા અકસ્માત મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રાને આધીન થઇ ગઇ.

હવે ચપાપુર નગરની અંદર તેજ દીવસે શહેરના બઠરાઓ પોતાના નાના નાના છોકરાઓને લઇ કોઇ નદીએ સ્નાન કરાવવા અગર કોઇ પોતાના છોકરાને નીશાળે ભણાવવા અગર કોઇ ડૉકટરને ત્યા દવા લેવા જતાં હતા આવા સુંદર બાલકોને લઇજવા આવવામા હર વખત આવવાથી અને પીડાયેલા દરદી બાળકોના રૂદનથી એકદમ મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રામાંથી જાગી અને બજારના જનાર પોતપોતાના બાલકોને લઇ જનાર માણસોના ઉપર દ્રષ્ટી પડી કે એકદમ મહારાણી વીચાર કરવા લાગી અને પોતે રૂદન કરવા માડ્યું.

મહારાણીને ભયકંર દુઃખ.

આ પ્રમાણે અચાનક રાણીને સોકાતુર જોઇ પોતાની પાસે બેઠેલી દાસી એકદમ ગાભરી બની ગઇ અને ધીરજ રાખી પોતાની બાઇને કહેવા લાગી કે હે ધર્મશીલ મહારાણી અચાનક આપની આખોમાથી રૂદન તેમજ શરીર ફીકુ પડી ગયુ તેનું સું કારણ તે હકીકત જો મને કહેવામાં હરકત ન હોય તો આ દાસીને જણાવશો કે જેથી તમારા થએલા રૂદનને એકદમ અટકાવી આપના દુઃખોને દુર કરી હું સંતોષ પામું આ પ્રમાણે દાસી વાત-

ચીત કરે છે પણ મહારાણી જવાબ ન આપતા ઉલટી રડવા રોવાલાગી અને એકદમ સુન્ય બની ગઇ.

મહારાજા કનકસીંહ પોતાની કચેરી બરખાસ્ત કરી એકદમ રાણી પાસે આવી પહોચ્યા અને તપાસ કરતા માલુમ પડયું કે રાણી તદન બે શુદ્ધ પડી રહી છે પોતાને કંઇ જ્ઞાન નથી આ બનાવથી મહારાજા એકદમ દીલગીર થઇ ગયા છતા ધીરજ રાખી મહારાણી કનકાવતીને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગ્યા કે હે ચક્રવતી સુરસેન મહારાજાની રાજ કુમારી આજે તમારા પતી તમારી સમક્ષ તમને દીલગીર અને સોકાતુર જોઇ ઘણાજ ફીકરમા પડયા છે માટે એવું તમને શું દુ:ખ ઉત્પન્ન થયું છે કે તમને બોલવાની અગર મારા સામું દ્રષ્ટી કરવાની પણ તબીયત ઠેકાણે નથી. શું આજે તમારા શરીરમા કોઇપણ જાતનો રોગ પેદા થયો છે અગર કોઇએ તમારૂં અપમાન કર્યું છે અગર કોઇ હરામજાદો તમને નયનનો માર મારી આ દશા કરેલી છે વીગેરે જે હકીકત હોય તે જરૂર મારી અગાડી રજુ કરો કે જેથી તમારા થયેલા દરદને એકદમ અટકાવી તમારા આત્માને સંતોષ આપું, આ પ્રમાણે પોતાના પતીના વચન સાભળી મહારાણી કનકાવતી મધુર વાણીથી પોતાને થએલા દુ:ખનો હેવાલ કહેવા શરૂ કર્યો.

મહારાણીને ચીંતાનું કારણ

રાણી કનકાવતી પોતાના પતી આગળ બે હાથ જોડી નમ્ર પણે અને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે ભુપાલ આપના કહેવા મુજબ આજે કોઇએ મારૂં અપમાન કર્યું નથી તેમજ મને કોઇપણ જાતનો રોગ થયો નથી વળી કોઇ હરામજાદે મારા શીયળને ખંડીત કર્યું નથી પણ મેં અભાગણીએ પુરભવે શાં પાપ કર્યાં હશે અગર કોઇના ધાવતા બાળ છુટા પાડયાં હશે અગર કોઇ પંખીના માળા તોડી નખ્યા હસે કે ઊનાળામા પાણીની પરબો ભાગી નાખી હશે કે જેથી કરી આ ભવે કરેલાં પાપ ઉદય આવ્યા છતા હજુ હુ જીવું છું અને આપની સાથે વાર્તાલાપ કરૂં છું તે કરતા કુદરતે મારૂં મરણ કર્યું હોત તો અત્યારે મારી આ દશા ન થાત પણ જે પોતાના ભાગ્યમાં લખ્યુ હોય તે કોણ મીથ્યા કરી શકે એમા કોઇનો દોષ નથી પણ હે પ્રાણનાથ મારા કરમનો દોષ છે કે આટલી આપના ત્યાં રાજ્યતાપ રીદ્ધી છતા હજુ સુધી મને એક પણ પુત્રની પ્રાપ્તી થઇ નહિ એજ મારા દુઃખનું કારણ છે બાજું કાંઇ દુઃખ નથી.

આ હકીકત મહારાજાએ સાભળી ને ધીરેથી મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે દેવ અગાડી આપણી મહેનત નકામી છે આપણા કરમમા સંતાન નહિ હોય તો રોવાથી અગર દીલગીર થવાથી કાંઇ વળવાનું નથી માટે હવે તો હે મહારાણી હમેશાં ધર્મ ધ્યાન કરી ગરીબ પ્રજાને સંતોષ આપી તમારા આત્માને ધન્યવાદ આપો તે સીવાય આમાં બીજો કંઇ ઉપાય નથી આ

પ્રમાણે માહરાજા કનકસીંહ પોતાની રાણીને સમજાવે છે તેમ તેમ કનકાવતી વધારે સોકાતુર થઇ જાય છે અને રૂદન કરતી જાય છે એવામા અકસ્માત મહારાણીના પુન્યના ઉદયથી આકાસ મારગે એક દેવ અને દેવી બન્ને પોતાના વીમાનમા બેસી ગમન કરતા હતાં અને બન્ને વાતચીતમા લીન થયાં હતા એટ-લામાં અકસ્માત દેવીની નજર આ મહારાણી કનકાવતીની ઉપર પડી એટલે પોતાના પતીને કહી વીમાન ત્યું રખાવી પોતે રાણી કનકાવતી શા માટે ઉદાસ બેઠી છે અને રૂદન કરે છે તે હેવાલ જાણવા સારૂ દેવી પોતાના ભરથારને બે હાથ જોડી નમ્રપણે વીનતી કરે છે એટલે દેવ પોતાની પ્રીયાનો મધુર પ્રશ્ન સાંભળી રાણી કનકાવતીનો હેવાલ રજુ કરે છે.

હે દેવી તેં જે વાત કહી તેના દુઃખનું કારણ બીજું કાંઇ નથી પરંતુ મહારાણી કનકાવતીને એક પણ સંતાન નહિ હોવાથી સોકાતુર થએલી છે એ સીવાય તેને બીજું કંઇપણ દુઃખ નથી આ હકીકત સાભળી દેવી પોતાના પતીને કહે છે કે હે નાથ ગમે તેમ થાઓ પણ તમે એની પાસે જઇ જરૂર પુત્ર પ્રાપ્ત થાય એવું વરદાન આપો એવી મારી તમારી પાસે પ્રાર્થના છે આ પ્રમાણે પોતાની પ્રીયાના શબ્દો સાંભળી દેવ દેવીને કહે છે કે હે દેવી જો તારી એવીજ ઇચ્છા છે તો ચાલ અત્યારે આપણે બન્ને જણ રૂપ બદલી જોગીના વેસે તેના મહલમા જઇ તેની ઇચ્છા પુરી કરીએ આવા પોતાના પતીના શબ્દો સાભળી બન્ને જણાંએ રૂપ બદલી નાખી તુરત જોગી વેશે મહારાજા કનકસીંહના મહેલ પાસે આવી છડીદારને કહ્યું કે હે છડીદાર અત્યારે માહ-

રાજા પાસે તમો તુરત જઇ ખબર આપો કે તમોને બે જોગી મળવા માટે ઘણાજ આતુર છે આવું જોગીનું બોલવું સાભળી છડીદાર તુરત મહારાજાને ખબર આપી કે તુરત દાસી જોગી પાસે આવી તેઓને મહારાણી કનકાવતી પાસે લઇ ગઈ.

જોગીને જોતાં મહારાણીને એકદમ ઉમંગ આવ્યો અને હાથ જોડી બેસવાને માટે બીછાનુ આપ્યું વળી ખાવા પીવાની તજવીજ કરવા માંડી અને નમ્રપણે પોતે મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે જગતના ઉપર ઉપકાર કરનાર હે બાળ યોગી આજે તમારા દરસનથી મારા હ્રદયને આનદ થયો છે વળી આપે આજ મારા મહેલમાં પધારી મને દરસન આપ્યા છે તેથી કહો હુ આપનું શું કાર્ય કરૂં આ પ્રમાણે રાણીના શબ્દો સાભળી બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી અમારે કાંઇ વસ્તુની જરૂર નથી; તેમ અમે કોઇપણ પ્રકારની લાલચે અહીં આવ્યા નથી પણ અમે મુલકે મુલક ફરતા હતા તેવામા તમારી ધર્મ ઉપર લાગણી અને તમારી ભક્તિ સાભળી સહેજ આપને મળવા માટે આપના રાજમા અમોએ પ્રવેશ કર્યો છે બાકી અમને કંઇપણ જાતની હરકત કે ઇચ્છા નથી આવા શબ્દો જોગીના સાભળી રાણી ચુપ થઈ ગઇ અને શોકાતુર બેસી રહી.

આ પ્રમાણે રાણીને દીલગીર જોઇ બાળયોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી આપ હમેશા ચીંતાતુર રહો છો તેનું શુ કારણ જો તમારા દુઃખનો હેવાલ અમને કહેવામા અડચણ ના હોય તો કૃપા કરી જણાવશો આ પ્રમાણે યોગીનું મધુર ભાષણ

સાભળી મહારાણી કંઈ વિચાર કરી બે હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હે બ્રહ્મચારી બાળયોગી મને આપના પ્રતાપથી બધી વાતે સુખ છે પરંતુ લાચાર કે એક તમો મારે મહોલે પધાર્યા પરંતુ હું અભાગણી જોઈએ એવી તમારી બરદાસ કરી શકી નહિ; બીજું અત્યાર સુધી મારે એકપણ સંતાન નથી એજ દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે રાણીનું મધુર ભાષણ સાભળી તુરત બાળ યોગીએ પોતાની ઝોલીમાથી એક ચમત્કારી ગાળી આપી અને કહ્યું કે હે મહારાણી આ એક ગોળી આવતી કાલે સવારે તમો પાણીની સાથે ગળી જસા એટલે પુરા નવ માસે તમોને જરૂર એક પુત્ર થશે તેમા લગારે સંદેહ રાખશો નહિ આટલું વચન આપી બાળ યોગીરાજ મહારાણીની રજા લઈ પોતે મહેલ બહાર આવી થોડે છેટે જઈ પોતાનું રૂપ બદલી તે દેવ અને દેવી બન્ને કુચ કરી ગયા આ પ્રમાણે રાણીને પુત્ર પ્રાપ્તિનું સુખ મળશે એવી આશાથી નીરંતર સુખ ચેનમા અને મહારાજાની ભક્તિ કરવામાં હમેશા તઇયાર રહેતી હતી અને જે ભયંકર દુઃખ હતું તે સઘળું ભૂલી ગઇ અને ઇશ્વરનો ઉપકાર માનવા લાગી.

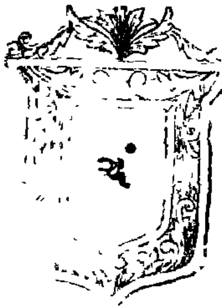

પુત્રપ્રાપ્તિ

હવે મહારાણી કનકાવતીએ બીજે દીવસે યોગીની આપેલી ગોળી પાણી સાથે ગળી ગયા અને જોતજોતામા નવ માસ પુરા થયા એટલે મહારાણી કનકાવતીએ એક તેજસ્વી પુત્રને જન્મ આપ્યો કે તુરત દાસી; પુત્ર જન્મની વધાઇ મહારાજા કનકસીંહ પાસે જઇ તમામ હકીકત રોસન કરી દાસીની હકીકત સાંભળી મહારાજાએ એક નોકર બોલાવી દાસીને કીમતી ઝવેરાત આપી વીદાયગીરી આપી તેમજ પોતાના રાજમા કેદી લોકોને છુટા કર્યા અને માગણ લોકોની ઉમેદ પુરી પાડી તેમજ ઠેકાણે ઠેકાણે દવાખાનાં કાઢયાં ભયંકર જંગલમાં જાનવરો તેમજ માણસોને માટે એક સરોવર બંધાવ્યું આ પ્રમાણે પુત્રનો જન્મ થવાથી દરેક સ્થળે એને પુન્યના કામ કર્યાં. હવે મહારાણી કનકાવતીનો પુત્ર દીવસે દીવસે વધવા લાગ્યો અને શુભ દીવસે જોષી લોકોને બોલાવી કુંવરનું નામ દેવદત્ત રાખવામા આવ્યું. આ પ્રમાણે કુંવર સોળ વરસનો થયો એટલે પીતાએ કોઇ રાજ કન્યા સાથે પાણીગૃહણ કરાવ્યું અને સુખે દીવસો ગુજારવા લાગ્યાં.

દુઃખી બ્રાહ્મણની આત્મકથા

પાપુર નગરની અંદર એક હરીદાસ કરીને બ્રાહ્મણ હતો અને તેની બૈરીનુ નામ મણી હતું બાહમાં નામ તેવાજ ગુણ હતા વળી તેને એક છોકરો અને બે છોડીઓ હતી. હરીદાસ વીદ્યાકળામા હુસીયાર હતો પણ શરીરે સાજોતાજો રહેતો નહિ હતો તેમજ તે ઘણો ગરીબ અને ભોળા દીલનો હતો તે હમેશા પોતાનું ગુજરાન ભીક્ષા વૃત્તી કરી નીભાવતો હતો છતા તેને જોઇએ તે પ્રમાણે ખરચ નીભાવવાને પોતે અસક્ત હતો એમ કેટલાક દીવસ અને વરસો લગી તે ભીક્ષાવૃત્તી કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો હતો અને પોતે આનંદ માનતો હતો પણ હવે એને બહાર ભીક્ષવૃત્તીમાં અશક્તપણાને લીધે ફરવા જવાતું નહિ હતું એથી પોતાનો નીભાવ કેમ કરવો તેનો વીચાર દર રોજ કર્યા કરતો હતો. એક દીવસ પોતે વીચારમાં બેઠો છે એટલે તેની સ્ત્રી તેમના પાસે આવી નમ્ર વચનોથી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ આવી રીતે આળસ રાખવાથી અને ઘેર બેસી રહેવાથી આપણું દળદર જાય એમ લાગતુ નથી માટે કંઈ ઉદ્યમ કરી આપના ઘરનો નીભાવ કરવો જોઇએ પોતાની સ્ત્રીનાં મધુર ભાષણો સાંભળી હરીદાસ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રાણપ્યારી તારૂં

કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાચું છે પરંતુ મારાથી હવે ચાલી શકાતું નથી તેમજ વસ્તીમાંથી જોઇએ તેટલું દ્રવ્ય મળતું નથી માટે હવે મને એકે દશા સુઝતી નથી માટે તું જેમ કહે તેમ કરૂં આ પ્રમાણે પોતાના પતીનાં વચન સાંભળી મણી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ બીજું તો કઇ નહિ પણ આપણા શહેરના મહારાજા દરરોજ પ્રાતઃકાળમાં જે પુરુષ ગજાને વહેલો જઇ આશીરવાદ આપે છે તેને મહારાજા સારો સરપાવ આપી વીદાય કરે છે.

માટે મારૂ કહ્યું માની આપ આવતી કાલે પ્રભાને સૌથી પહેલા જઇ મહારાજાને આશીરવાદ આપી દ્રવ્ય મેળવી આપના આત્માને સંતોષ આપો આ પ્રમાણે સ્ત્રી પુરૂષે ઠરાવ કરી બન્ને જણા પોતપોતાના કામે વળગી ગયા અને સુર્ય પણ અસ્ત થઇ ગયો હવે હરીદાસ વીચાર કરે છે કે કયારે પ્રભાત થાય કે મહારાજા કને જઇને દ્રવ્ય લાવી મારૂ દારિદ્ર દુર કરૂં એમ વીચારમાને વીચારમા તેને ઉંઘ પણ આવતી નથી કંઇ સુજ પડતી નથી પરતુ હરીદાસ હીમ્મત રાખી વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે એકદમ જાગૃ થયો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે અરે સવાર થવા આવ્યું હવે જો હુ આળસ રાખીશ તો મારી તમામ મહેનત અને ઉજાગરો નકામો જશે માટે ચાલ હવે તઇઆર થઈ જવું માણસને નબળી વખતમા કંઇ પણ વસ્તુનો લાભ થવાનો હોય પણ એના રદયને ધીરજ રહેતી નથી તેમ મનુષ્ય પ્રયત્ન નકામો છે માણસ કંઇ ધારે ને દૈવ કંઈ કરે તેમ આપણા હરીદાસ વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે મહારાજા કને જવા નીકળ્યા અને થોડે છેટે એટલે

એક કલાક ગયે. કે તુરત સીપાઇએ આવી બુમ મારી કે અત્યારે કેણુ જાતા હે હરીદાસ કહે કે હુ કંગાલ હરીદાસ મહારાજાને આસીર્વાદ આપવા જાઉ છું આ બોલ સાંભળનાની સાથે એકદમ સીપાઇએ આવી તેનો હાથ પકડી કહ્યુંહકે અરે બદમાશ ભયંકર રાત્રીના બે વાગે મહારાજા તારી રાહ જોઇ બેસી રહ્યા હશે પણ એમ નથી કહેતોકે હું ચોરી કરવા જાઉ છું ચાલ તારૂં પોગળ આજે જણાઇ આવ્યુ બદમાશ કેટલાક દિવસોને વરસોથી કરેલું પાપ આજે બરાબર પ્રકાશમા આવી ગયુ સીપાઇની ધમકીથી બીચારો હરીદાસ એકદમ ગાભરો બની ગયો વિચાર પલટાઇ ગયા પોતે સવાર થયું નથી એમ ખાતરી થઇ અને છેવટે સીપાઇ પાસે પોતે પોતાના દુખની વાત કહી છતા હરીદાસની મહેનત નકામી ગઇ અને સીપાઇએ આખી રાત ગેટમા રાખી પ્રભાતે મહારાજાના દરબારમા લઇ જઇ રાત્રીની તમામ હકીકત સીપાઇએ જાહેર કરી કે તુરત મહારાજાએ હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે અલ્યા તું રાત્રીએ બે વાગે શા કામે નીકળ્યો હતો તે સાચે સાચી હકીકત કહી દે હરીદાસે બે હાથ જોડી પોતાના દુઃખનો તમામ અહેવાલ કહી દીધો પણ રાકને રતન મળતું નથી તેમ હરીદાસના ભાગ્યમાં ચોકીમા સુદ્ધા જવા લખેલું તો દ્રવ્ય ક્યાંથી મળે પણ એટલું સારૂં થયું કે મહારાજાએ હરીદાસના મુખ સામું જોઇ વિચાર કર્યો કે આ માણસ ચોર છે નહી પણ વીચારશુન્ય માણસ લાગે છે માટે તેનો ગુનો માફ કરી સાજે તાજો તેને ઘેર વીદાય કરો.

અહીંઆ હરીદાસની સ્ત્રી મણી પોતાનો પતી રાજસભા

માંથી દ્રવ્ય લાવશે એવી આશામા બેઠી છે અને વિચાર કરે છે એટલામાં હરીદાસ ઘેર આવ્યા ને પોતાની સ્રીને રાત્રીનો તમામ હેવાલ કહી દીધો કે તુરત સાણી બાઇ વીચાર કરવા લાગી કે માણસ શું ધારે ને દઇવ શું કરે તેની કોઇને પણ ખબર પડતી નથી માટે આપણા ભાગ્યમા નહિ લખેલી ચીજ લેવાને માટે હજારો પ્રયત્ન કરો અગર રાજા મહારાજાની ખુસામત કરો પણ ભાગ્ય વીના કોડી મલતી નથી આ પ્રમાણે સ્રી પુરૂષ બન્ને વાતચીત કરે છે અને કંગાલપણાને લીધે બન્નેમાં કુસંપ પેદા થયો એટલે દિવસ દસ પછી હરીદાસ ભયંકર તપસ્યા જંગલમાં જઇ કરવાનો ચોક્કસ ઠરાવ કર્યો કે કાતો મારૂં મરણ થાય અગર દળદર જાય આવો વિચાર કરી જંગલમા ગયો.

ભાગ્યનો ઉદય.

જે દીવસે હરીદાસ દુખનો માર્યો ઘેરથી કંટાળી પોતાનાં છોકરાંને રખડતા મુકી આ જીવીકા નહિ ચાલવાથી તેમજ રાત્રી દીવસ ચીંતા કરવાથી અને નાહક કુસંપ થવાથી બીચારો કંટાળી વિચારમાંને વિચારમા અઘોર જંગલ મા જઈ પહોચ્યા. અહા ! કુદરત તારી અકળ કળા છે ઘડીમાં રાજાને રંક ને રંકને રાજા બનાવે છે. તારી કળાનો પાર નહિ ઓહો હું વીચાર કરૂં છું તે. ક્યાં મારી જન્મભુમી ક્યા મારા બચારી છોકરા અને ક્યાં મારો આ અઘોર જંગલમાં વાસ, આવી રીતે રાત્રીએ બાર વાગ્યાના સુમારે ભયાનક જંગલમા જ્યા માણસનું તો નામજ નહિં અને જોનાર પશુ પક્ષીઓ જ્યા વાસના કરે ત્યાં બીચારો આપણો દુખી હરીદાસ દુઃખનો માર્યો તેમજ મરણનો ડર નહિ રાખતાં સામે એક ખંડેર દેવાલય હતું ત્યાં આવી નીરાતે બેઠો અને તેની નજીક એક સુંદર સરોવર હતું ત્યાથી પાણી લાવી પોતાની તરસને શાંત કરી અને પુરૂષ આસન લગાવી નીડરપણે તેજ ક્ષણે તપ કરવા બેસી ગયો પછી પોતાની પાસે કોણ ઉભો છે અગર આ જંગલમા કોણ વસે છે તેની પણ તેને ખબર પડતી નથી કારણ કે તેને તો [illegible] વીચાર મગ્ન [illegible] હતો કે [illegible] આતો [illegible] અને કાં તો

માલ લઇ ઘેર જાઉં છુ માટે હવે ચીતા કરવાથી કઇ વળે તેમ
નથી આ પ્રમાણે દ્રઢ નિશ્ચય કરીને પોતે જબરદસ્ત ધ્યાન
ધારવા માડયું કે જેથી કરી તેને છ સાત દીવસ જોત જોતામા
નીકળી ગયા. ભયંકર ધ્યાનથી અને તજેલા અન્ન પાણીથી
હરીદાસનું મો ફીકુ પડી ગયું નેત્રો મીંચાઇ ગયા શરીરમાથી
તાકાત ઓછી થઈ ગઇ અને વળી અધુરામા પુરૂં આજે મરે કે
કાલે મરે એવી દશા થઇ ગઇ પણ જેને રામ રાખે તેને કોણ
ચાખે એટલામા એક જોગી હરીદાસ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો
કે હે મુસાફર તું કોણ છે, કયાથી આવે છે અને આ ભયંકર
જંગલમા મરણ પમાડે એવુ કષ્ટ શા માટે કરે છે મનુષ્યનો
અવાજ સાંભળી હરીદાસે ઉંચી આંખ કરી જોયું એટલે પોતાની
પાસે યોગીરાજ ઉભેલા દીઠા અને તેમના મે સામું જોઇ બે
હાથ જોડી નમ્રત.પુર્વક યોગીને કહેવા લાગ્યો કે હે મહારાજ
હુ એક દુખી બ્રાહ્મણ છું અને વખતનો માર્યો ઘેરથી કંટાળી
મારા બઇરી છોકરાંને રખડતા મુકી દસ દીવસથી મારા નીરવાહ
માટે આ જંગલમા મરણ નીપજાવે તેવુ ઉગ્ર તપ મેં કરવા
માડયું છે. પણ હે મહારાજ ભાગ્ય વીના કોઇ પણ સ્થળેથી
મળતું નથી હું દુખીમાં દુખી તેમજ તદન નીરાધાર છું માટે
આ જંગલમાં જીવતા રીબાઉં છું તે કરતા ,તપ કરી પોતાના
આત્માનુ કલ્યાણ કરવું એમાજ સારૂ છે બીજું કાઇ નથી આ
પ્રમાણે હરીદાસની નમ્ર વાણી સાભળી યોગીરાજ બોલ્યા કે હે
દુખી મુસાફર તારાં અમૃત જેવા વચનો સાભળી તેમજ તને
દુખી થયેલો જોઇ અત્યારે હું તને મારી પાસે ઘણા વરસોથી
રાખી મુકેલો એક દેવવાઇ પલગ છે તે તને અરપણ કરીશ તેથી

તારી દરિદ્રતાનો નાશ થશે અને તને હવે પછી કોઇ પણ જાતની તકલીફ પડશે નહિ. જા મારૂ વચન છે પણ યાદ રાખજે કે આ પલંગ ચંપાપુર નગરની અંદર અને ભર બજારમાં ઉભો રાખી તેની કીમત સવાલાખ રૂપીઆમાંથી એક પાઇ પણ ઓછી કરશ નહિ તેમજ એક દીવસ બે દીવસ અગર છ દીવસ લગી તેનું ગ્રાહક ના થાય તો પણ તું અકળાઇશ નહિ હીંમત છોડીશ નહિ અને ધીરજ રાખજે કદાપી બજારના ધરાગો તારી હાસી કરે તો તું એક શબ્દ પણ બોલીશ નહિ તેમજ આ પલંગમા શાશા ગુણ છે તે કોઇ તને પુછે તો આજથી સાતમે દીવસે તેનો ખરીદ કરનાર આવશે તેની પાસે બે હાથ જોડી નમ્રતાપુર્વક મારા કહેવા પ્રમાણે પલગના તમામ ગુણ તેના આગળ કહી બતાવજે અને તેને પુરણ ખાત્રી આપજે હવે સાંભળ આ દેવતાઇ પલંગના ચમત્કારી ગુણ પહેલો ગુણ એ છે કે આ પલંગ ભુત–ભવિષ્ય અને વર્તમાન જાણનારો છે. બીજો ગુણ એ છે કે પાણી અગ્નીમા બળતો નથી તેમજ ભાગી જતો નથી ત્રીજો ગુણ એ છે કે પોતાની મરજી મુજબ મુસાફરી કરી જગતની તમામ લીલા જોઇ શકાય છે. ચોથો ગુણ એ છે કે એક વખત ઇન્દ્રના દરબારમા દરરોજ એકસો ને આઠ પરીનો જાદુઇ નાચ જોવો હોય તો જોઇ શકાય છે વગેરે બીજા નાના ગુણો ઘણા છે પણ તે અત્યારે કહેવાનો ટાઇમ નથી બસ હવે તું ચાલ્યો જા અને તારૂં કામ કરી તારી જીંદગી સુખેથી ગુજાર. આટલું બોલી પલંગનો તમામ હેવાલ કહી બતાવી યોગીરાજ અદ્રશ્ય થઇ ગયા આણી તરફ હરીદાસ ખુશી થતો પ્રભાતે તે જંગલમાંથી પલંગ લઇ કુચ કરતો થાકયો

પાકયો સાજના પોતાના ઘેર આવી પહોચ્યો પોતાનો પતી ઘણા દીવસે ઘેર આવેલો જાણી પોતાની સ્ત્રી ઘણીજ ખુશી થઇ અને પતી માટે નાવા પાણી તેમજ તુરત રસોઇ કરવા મંડી ગઇ એટલામાં રસોઇ તઈયાર થઇ એટલે પતીને જમાડવા માટે બોલાવવા આવી કે તુરત હરીદાસ જમવા બેસી ગયા બાદ જમી રહ્યા પછી પોતે એક ખાટલા ઉપર બેસી પોતાના છોકરા જોડે પોતે સુખ દુખની વાતો કરે છે એટલામાં પોતાની સ્ત્રી ઘરનું તમામ કામ અટપીલઇ પોતાના પતી પાસે આવી નમ્ર વાણીથી કહેવા લાગી કે હે નાથ આટલા દિવસ આપ કયા હતા અને પલંગ શું કરવા લાવ્યા છો વગેરે આપની તમામ હકીકત જણાવી આ દાસીની ઉમેદ પુરી પાડશો આવુ પોતાની પ્રિયાનું બોલવું સાંભળી હરીદાસ કહે છે કે હે સૌભાગ્ય અને સદગુણી બાઇ હું ઘેરથી રીસાઇ એક ભયંકર જંગલમા જઇ દસ દીવસ તપસ્યા કરી અને અને દસમા દીવસે એક યોગી મારી પાસે આવી મારી ઉપર દયા લાવી આ એક દેવતાઇ પલંગ એક લાખ રૂપીયાનો મને બક્ષીસ મળ્યો છે અને તે પલંગ આવતી કાલે તું બજારમા જઇ આ પલંગ ઉભો રાખજે અને જે ઘરાગ તેની કીમત પુછે તેજે એક લાખ રૂપીયા કે જે પણ એક પાઇ પણ ઓછી લઇશ નહી તેમજ કોઇ ગરાધ ના લેતો પાછો લાવજે પણ તેમના ઉપર ક્રોધ કરીશ નહી. આ પ્રમાણે પોતાની સ્ત્રીને પલંગની હકીકત થી જાણીતી કરી બીજે દીવસે બાઇ મણી પલંગ લઇ બજારમા વેચવા ચાલી. હવે મણી રસ્તામાં વીચાર કરે છે કે આજે મારાં ધન્યભાગ્ય કે મારા હાથમાં સવા લાંખ રૂપીયા આવશે અને જીંદગીનું દળદર જતું રહેશે વળી મારા હૃદયમા રહેલી ઘણા વખતથી

જે ગરીબપણામાં ઉમેદવારીઓ અને હજારો જાતની આસાઓ હતી તે આજે સાજે તમામ આસાઓ ફળીભુત થસે એમા લગારે શક નથી તો હજુ હુ એમ ધારૂ છું કે મારૂ અને પતીનું પુન્ય તપતુ જણાય છે તે માટે હું ઇશ્વરનો મહાન ઉપકાર માનું છું અને જેમ આંધળા માણસને આખો આવવાથી અને દેખવાથી ખુસી થાય છે તેમ આજે મારી ગરીબી દાનતને લાત મારી તેના ચુરેચુરા કરીને દેવતાઇ ગીદ્ધી મેળવી મારા મનમાં રહેલી તમામ આશાઓ પુર્ણ કરીશ. આ પ્રમાણે વીચાર કરતી બાઇ મણી ચંપાનગરના રળીઆમણા બજારમા જ્યા હજારો માણસના આવક જાવક થતી હતી તે સ્થળે આવી એક બાજુ પલંગ ઉભો કરી પોતે છેટે બેસી રહી એટલે અડધો કલાક વીતી ગયો એટલે બે ચાર માણસો ઘેર જતા હતા તેવામા એક માણસની દ્રષ્ટી પેલા પલંગ ઉપર પડી કે તુરત પેલા ત્રણ માણસને બોલાવી ચારે જણા પલગ પાસે આવી જોવા લાગ્યાં અને વીચાર કરવા લાગ્યા કે પલંગ તો ઘણોજ રૂપાળો છે તેમજ નાજુક અને ખુબસુરત છે તો ચાલો આ પલંગનો માલીક કોણ છે અને તેની શી કીંમત છે તે પુછી જોઇએ; અને પલંગ ખરીદ કરી ઘેર લઈ જઈએ કોઇ વખતે સુવા બેસવાના કામમા આવસે આવો વીચાર કરી છેટેથી બુમ મારીકે આ પલંગનો માલીક કોણ છે અને તેની શું કીમત છે એવા શબ્દો સાભળી પલંગની માલધણીઆણી બાઇ મણી તુરત ઉભી થઇ અને પલંગ પાસે આવી ઉભા રહેલા ગરીબોને કહેવા લાગી કે હે મુસાફર લોકો આ પલંગ મારો છે અને તેની કીંમત સવાલાખ રૂપીઆ છે એક પાઇ પણ ઓછી નથી માટે આપની ઇચ્છા હોયતો સવાલાખ

રૂપીઆ આપી પલંગ ખરીદ કરી લઇ જાવ આ પ્રમાણે બાઇ મણી ના મુખથી પલંગની કીંમત સાંભળી ચારે જણા હસવા લાગ્યા અને મણીને કહેવા લાગ્યા કે હે બાઇ આ તું બોલું છું કે બકું છું અગર તારા જીવને ઠેકાણું છે કે નહી અગર તારા શરીરમા કોઇ પણ જાતનો રોગ છે કે કેમ ? જેથી કરી આ લાકડાના કકડાના સવા લાખ રૂપીઆ કીમત બતાવે છે તો તને બોલતાં શરમ આવતી નથી. અરે ! સવા લાખ રૂપીઆ તો બાજુ ઉપર રહ્યા પણ તેની સવાલાખ બદામ પણ આવવી મોહલી છે માટે છાની માની આ પલંગને ઘેર પાછી લઇ જા અને તે પલંગ તારા ઘરમા વાપરવા માટે રહેવાદે આવા વચનો બાઇ મણીને કહી ચારે જણા હસતા હસતા અને મશ્કરી કરતા રસ્તો કાપવા લાગ્યા એટલે આ મુસાફરો જે બોલે છે અને જે બકે છે તે એક અને બે ઠેકાણે વાત પ્રસરી ગઇ કે તુરત તે ૪ ને બદલે પચાસ સો માણસના કાને વાત એક કલાકમા જતી રહી જેમ તમાસા ને તેડુ હોતું નથી અને ઢંઢેરો પીટાવવો પડતો નથી અને અકસ્માત હજારો માણસની મેદની ભેગાઇ જાય છે તેમ બાઇ મણીના પલંગની વાત જોતજોતામાં પ્રસરી ગઇ અને હજારો માણસ અકદમ આવી પલંગ તપાસવા લાગ્યા પણ કોઇની ખરીદ કરવાની હીંમત ચાલી નહિ આ પ્રમાણે માણસો અંદર અંદર વાતો કરે છે. ગપાટા મારે છે. એટલામાં સુર્ય આથમી ગયો રાત્રી પડી ગઇ માણસો પોત પોતાના મુકામે જવા લાગ્યા ભીડ ઓછી થઇ એટલે બાઇ મણી પલંગ લઇ દીલગીર થઇ અને પહેલાં જે મોટી આસાઓ રાખી હતી તેને એકદમ દબાવી નાખી રસ્તામાં રોતી રોતી ઘેર જવા

લાગી અને પોતાના મનને કહેવા લાગી કે હું મત મારા પતીના
મેં એવો કયો અપરાધ કર્યો છે કે મારી હાસી કરાવવા આ
લાકડાનો પલગ જેની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ આંકી હતી છતા
જેના સવાલાખ પઇસા પણ ઉપજનાર નથી એવા મારા કાચા
કાનના ભોળા પતીએ મને જરૂર વીશ્વાસ આપી છેતરી છે અને
આજે મારી જીંદગીની ખો ભુલાવી નાખી છે પેર જે થવા
હતુ તે થયુ એમા કોઇનો દોષ નથી મેં પુરવ ભવ પાપ કર્યુ
હસે અગર લોકોને વીના વાકે હેરાન કર્યા હસે તેનું ફળ આજ
મને બરોબર મલ્યું છે આ પ્રમાણે વીચાર કરતી પલંગ લ
આઇ મણી તુરત પોતાને ઘેર આવી પહોચી અને પોતાના પતીને
બજારનો તમામ હેવાલ કહી દીધો એટલે સમજુ હરીદત્ત
પોતાની પ્રીયાને અધીરી જોઇ તેમજ દીલગીર થયેલી અને ગાંડી
બાઇને ધીરેથી પોતાની ત્રીયાને કહેવા લાગ્યો કે હે સોભાગ
અને શાણી પ્રીયા તું તારા દીલમા જરા પણ ખેદ કરીશ નહી
જેમ મેં તને તારી મશ્કરી કરાવવા સારૂ અગર તારા મનમા
જે અભીમાન હતો તેનું ખંડન કરવા મારે પલગના બાને તને
બજારમા મોકલી નોતી પણ હે સાણી સ્ત્રી આ પલંગ આજે
તું પાછો લાવી અગર બજારમા તારી હાસી થઇ એમા આપણને
બીલકુલ નુકસાન નથી પણ ભવિષ્યમા એટલે આજથી
સાતમે દીવસે આ દેવતાઇ પલગ તારા ઘરમા તો શું પણ જીંદગી
મા એક વખત તે પલંગના તને દરસન થવા દોહલાં છે
એ તુ ચોકસ યાદ રાખજે એમાં લગારે સંદેહ નથી માટે હે
ધર્મસીલ બાઇ જે થયુ તે આજ સારૂં થયુ છે અને વગર મહેનતે
આપના નગરમા પલંગની વાત ફેલાઇ ગઇ છે એજ આજ

કુદરતનો મોટો ઉપકાર માનવાનો છે માટે હજુ બીજા પાંચ
દીવસ લગી તારે પલંગ લઇ બજારમા જવું અને સવાલાખ
રૂપીઆ કીમત કહેવી એટલે આપણા નગરમા તમામ માણસો
તેમજ મોટા મોટા અમલદારો અગર આપણા શહેરના મહાર-
જા વળી તેમનો રાજકુમાર વગેરે કોઈ પણ માણસથી પલંગની
વાત છાની રહી ના જાય માટે તું પાચ દીવસ પલંગ લોકોને
દેખાડવા માટે લઇ જા અને સાજરે પાછી આવજે એમા ચીંતા
કરવાનુ કંઇ પણ કારણ નથી વળી તું યાદ રાખજે કે આજથી
છઠ્ઠે દીવસે તારી સમક્ષ આ પલંગના સવાલાખ રૂપીઆ આવે
છે કે નહિ તે હું તને જરૂર બતાવીશ માટે હે પ્રીયા હવે ઉતા-
વળ કરવાની તેમજ અમુઝણ લાવવાની કંઇ પણ જરૂર નથી
આપણને દુઃખી હાલતમા વરસોના વરસ અને જોત જોતામા
દીવસો ચાલ્યા ગયા તો હવે નજીકમા આવતા સુભ દીવસોમા
હવે શા માટે તું તપી જઇ નાહક કુસંપ પેદા કરાવે છે ચાર
દીવસ જોત જોતામા ચાલ્યા જસે અને બોલેલા બોલ વરસોના
વરસ લગી યાદ રહેશે એવું સમજી હે પ્રીયા લોકોના બોલ
સહન કર અને સબુર રાખ આપણને લોકોના બોલ સામું જોવાનુ
નથી પણ આપડે તો કામથી કામ છે માટે લોકોની મશ્કરી ને
મનમા નહિ લાવતા હે પ્રીયા મહારા કહેવા મુજબ પલંગ લઇ
બજારમાં જા અને સાજરે પાછી આવજે આ કામ ફકત તારે
ચાર દીવસ લગી કરવાનું છે આ પ્રમાણે પોતાના પતીના
મધુર બાજણો સાભળી મણી પલંગ લઇ બજાર તરફ રવાના
થઇ અને પલંગ બજારમા ઉભો કરી દીધો આ પ્રમાણે
પલગ જોવા માટે દરરોજ હજારો માણસ આવે છે

અને જાય છે પણ કોઇ પલંગની કીમત કે ખરીદવાની ઇચ્છા જણાવતું નથી પણ આ વાત પાચ દીવસમાં તમામ નગરમાં ફેલાઈ ગઇ એવી કે રાજા રાજકુમાર અમલદાર તેમજ સહેરના નાના છોકરાથી તે મોટા માણુસ સુધી પલંગની વાત પ્રગટી ગઇ અને કોઇથી તે વાત હવે અજાણી નથી એટલે કોઇને પુછવું પડતું નહિ હવે પાંચમે દીવશે દરરોજ આપણી વાર્તાના નાયક રાજ કુમાર દેવદત પોતાના મેલમા બેસી પંખો નાખે છે એટલામાં બજાર બંધ થઇ જવાથી પોતાનો છડીદાર પલંગની તારીફ કરતો અને હસતો હસતો રાજકુમાર પાસે આવી પહોચ્યો પણ હજુ સુધી એનું હસવાપણું મટતું નથી કુમાર પંખો નાખે છે એટ-લામા તેમની દ્રષ્ટી આવેલા અને હસતા છડીદાર ઉપર પડી કે એકદમ રાજકુમારે સવાલ કર્યો કે હે માહરા રાજમા રહેનાર અને મહારાજાની દરરોજ નેકી પોકારી તારૂં- ગુજરાન ચલાવનાર આજે એવી ચમત્કારી શી ચીજ જોઇ કે તું મારા સમક્ષ ઉભો છુ છતા નીડરપણે-હજુ સુધી તારૂ હસવું બંધ થતું નથી તેનું શું કારણ માટે જે હકીકત તેં નજરે જોઇ હોય તેનો તમામ હેવાલ મારી આગળ રજુ કર કે જેથી તેનો યોગ્ય બંદોબસ્ત કરવામાં આવે.

પલંગની કીંમતનો નિશ્ચય.

આ પ્રમાણે રાજકુમારના વચન સાભળી છડીદાર એ હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હું ગરીબ પરવાર મારા અપરાધને ક્ષમા કરજો એમા મારો લગારે દોષ નથી પણ આજકાલ પાચ દીવસથી આપના ચંપાનગરના રળીઆમણા બજારમા એક બાઇ લાકડાનો પલગ લઇ વેચવા માટે આવે છે અને જે લોકો તેની કીમત પુછે છે તેને સવા લાખ રૂપીઆ કહે છે એક પાઇ પણ ઓછી કરતી નથી તેમજ તે પલંગને જોવા માટે આજ ચાર ચાર દીવસોથી લાખો માણુસ ભેગુ થાય છે પણ કોઈ પલંગ ખરીદ કરતું નથી અને વેચનારની હાંસી કરી લોકો પાછા ઘેર જાય છે આ હકીકતથી મારા દીલને દરરોજ હસવું આવે છે આ સાચે સાચી હકીકત છે.

આ પ્રમાણે છડીદારના મુખથી પલંગની કીંમત સાભળી રાજકુમાર છક થઇ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે છડીદાર એમા હસવા જેવી વાત નથી એ પલંગમાં સવાલાખ રૂપીઆ જેટલા ગુણ હોવા જોઇએ તે સીવાય વેચનાર બે ધડક પલંગની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ બતાવે નહિ માટે હે છડીદાર આવતી કાલે તું મારી પાસે આવજે અને તે પલંગ જોઇ આપડે ખરીદ કરી લઇશું બસ હાલ જા આ પ્રમાણે રાજકુમાર અને છડીદાર

ને વાતચીત થઇ ચોકસ પલંગ લેવાનો ઠરાવ નકી કર્યો એમા લગારે સંગ્રહ નહી.

હવે છઠ્ઠા દીવસે આપણો દુખ્યા દરીદ્રાસ પોતાની પ્રીયાને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રીયા આજે બજારમાં હું તારી સાથે આવું છું આજ આ પલંગનો છેલ્લો દીવસ અને છેલ્લી કસોટી છે હવે આ પલંગના દરસન કરવા પણ દોહલા છે માટે હે પ્રીયા આ દેવતાઇ પલંગને તારે છેલ્લી સલામ કરી પલંગના લીધે કદાપી મેં તને હેરાન કરી એવું આજ દીનસુધી તારા સમજવામા આવ્યું હોય તો મારા અપરાધની ક્ષમા માગું છું બસ ચાલ તૈયાર થા, અને પલંગ લઇ બજારમા આવ આ પ્રમાણે મણી પલંગ લઇ આજે છેલ્લો દીવસ છે એમ ધારી પોતાના પતીને એક અક્ષર પણ કહ્યો નહિ, પણ મુંગે મોડે પલંગ લઇ સ્ત્રી પુરૂષ બજારમા આવી ગયા એટલે શહેરના તમામ લોકો આવી પહોચ્યા અને દરેક ઠેકાણે ઠેકાણે ઉભા રહ્યા એટલામા છડીદાર નેકી પુકારતો ને અવાજ કરતો રાજકુમાર દેવદત્તને લઇ આવી પહોચ્યો રાજકુમાર દેવદત્ત આજે બજારમા પધાર્યા છે એવું ધારી નગરના તમામ લોકો આઘા ખસી ગયા અને કુમારના માટે એક ખુરશી લાવી તેમને બેસવાની જગા આપી રાજકુમાર દેવદત્ત ખુરશી ઉપર બેઠા એટલે એકે અવાજે નગર-ના તમામ માણસો પલંગ જોવા આવેલા તેમને જણાવી દીધું કે હે મહારાજા કનકસીંહની વહાલી પ્રજાએ અત્યારે તમે બે કલાક એક પણ શબ્દ બોલશો નહિ અહીઆ શું બનાવ બને છે તે એક ચીતે શ્રવણ કરો કુમારના શબ્દો સાભળી તમામ

લોકો ચુપ થઇ ગયા અને શાંત પણે ઉભા રહ્યા એટલે રાજકુમાર દેવદતે આપણા હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે હે મુસાફર આ લાકડાના કકડા લાવી તું બજારમા અસખ્ય માણુસોને ભેગા કરી નાહક તું શા માટે હેરાન થાય છે અને આ લાકડાના કકડાના કેટલા પઇસા લેવાની તારી મરજી છે છતા જેટલા પઇસા તું લે તેટલા પઇસાનો આમા એકપણ ગુણ હોય તેવું પણ અમને જણાતું નથી માટે આમા ખરી હકીકત શું છે તે અમને જલદી જણાવ આવું રાજકુમારનું બોલવું સાભળી હરીદાસ એ હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે નૃપતી સાભળો હું આપની પાસે મારા દીલનો તમામ હેવાલ રજુ કરૂં છું પછી આપને યોગ્ય લાગે તેમ કરજો આટલું બોલી હરીદાસ પલંગના વખાણુ કરવા લાગ્યો હે ચંપાનગરના મહારાજા કનકસીંહના પાટવી કુમાર દેવદત આજે આ દેવતાઇ પલંગનું ચમત્કારી બ્યાન આપ શ્રવણ કરો.

હરીદાસ પલંગનો હેવાલ કહે છે આપે કહ્યું કે આ લાકડાના કકડા લાવી બજારમા હજારો માણસની મેદની ભેગી કરે છે તેમજ આ લાકડાના કકડાના કેટલા પઇસા લેવા છે અને તેમા શો ગુણ છે તે હકીકત એક ચીતથી સાભળો.

આજ કાલ હું આ દેવતાઇ પલંગ બજારમા પાચ છ દીવસથી લાવું છું અને લઇ જાઉ છું છતાં આ ચંપાનગરના લોકો પલંગની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ સાભળી ચુપ થઈ જાય છે અને તેઓને પછી પલંગ ખરીદ કરવાની હીમત ચાલતી નથી પણ બીચારા ખાલી તમાસો જોવા બજારમાં આવે છે

કારણકે વસ્તુ ખરીદ કરવી એ પૈસાના કામ છે પણ ખાલી મો ઢંઢેરી ખાલી વાતો કરી વસ્તુ પ્રાપ્ત થતી નથી તેમજ આ લાકડાના કકડા પણ નથી પણ એક પારસમણી છે જેણે પાછલા ભવમા પુરણ પુન્ય કર્યા હોય અગર આ ભવમા જેનું હમેશાં ધર્મ કરવામા દીલ હોય જે નીરંતર બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળતો હોય તેનેજ આ મારી પાસે લાવેલો બજારમા ઉભો કરેલો સવાલાખ રૂપીઆની કીમત વાળો આ દેવતાઇ પલંગ ખરિદ કરવાની ઇચ્છા થશે.

હે કુમાર—આ દેવતાઈ પલંગમા કેટલા ગુણ છે તેનું એક ચીતે હે રાજકુમાર આપ શ્રવણ કરો એક તો આ દેવતાઈ પલંગ ભુત-ભવિષ્ય અને વર્તમાન જાણે છે બીજું ઇંદ્રના દરબારમાં એકસો આઠ પરીનો નાચ જોઇ સકાય છે ત્રીજું આ જગતની અંદર તમામ દેશ દેશની લીલા જોઇ શકાય છે આ પ્રમાણે આ પલંગના મોટામા મોટા ગુણ આપને કહી બતાવ્યા પણ નાના ગુણ કેટલા છે તે કહેતા પાર આવે નહિ એવો આ દેવતાઇ પલંગ આ બજારમા આપની સમક્ષ રજુ કર્યો છે આ હકીકત હરીદાસના મુખથી સાંભળી રાજકુમાર દેવદત્ત વીચાર કરવા લાગ્યો કે ગમે તેમ થાય પણ સવાલાખ રૂપીયા આપી પલંગ લઇ જવો એમાં વીચાર કરવા જેવું હવે નથી ત્યા રાજ-કુમાર દેવદતે વીચાર કર્યો કે પોતાની પાસે ઉભેલા છડીદારને બોલાવી કહ્યું કે આ દેવતાઇ પલંગ હરીદાસ પાસેથી લઇ સવા-લાખ રૂપીઆ આપડી તીજોરીમાંથી તેમને આપી પલંગ આપણા રાજ મહેલમાં ઉભો કરી મુકો આવો હુકમ થતાં ચડીદાર હરી-

દાસને પલંગ સાથે લઈ પોતાના રાજ મહેલમાં લઇ જઇ તુરત, સવાલાખ રૂપીઆ ગણી આપ્યા અને હરીદાસને વીદાય કર્યો આણી તરફ બજારના તમામ લોકો છક થઇ ગયા કે ધન્ય છે હરીદાસને કે જેણે મો માગ્યા અને પોતાના કહેવા મુજબ સવાલાખ રૂપીઆ પલંગના ઉપજાવ્યા આ પ્રમાણે વાતો કરતા પોત પોતાને ઠેકાણે પહોચી ગયા હવે જે વખતે હરીદાસના હાથમાં સવાલાખ રૂપીઆની થેલી આવી કે તુરત પોતાની પ્રિયા મણી જે રાત્રી દીવસ શોકાતુર રહેતી હતી અને પલંગની મશ્કરી કરતી હતી તે આજે પોતાના પતી પાસે નમ્રતા પુર્વક પોતાના અપરાધની માફી માગવા લાગી પણ હરીદાસને કંઇ તે વાતનો હરખ સોક ન હતો આ પ્રમાણે પલંગના રૂપીઆ આવવાથી પોતાનું જીવન સુખે ગુજારવા લાગ્યો વાચનાર હવે યાદ રાખો કે સવાલાખ રૂપીઆનો પલંગ કેવા ચમત્કાર બતાવી કુમારના દીલને ખુશ કરે છે.

પલંગનો ચમત્કાર.

બીજે દીવસે રાજકુમાર દેવદત્ત પોતાના કામમાંથી પરવારી પોતે ખરીદ કરેલા દેવતાઇ પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો અને જેવો પલંગ ઉપર બેસવા જાય છે કે એકદમ ગેબી અવાજ થયો કે રાજકુમાર દેવદત્ત સબુર કર. ઉતાવળ કર નહિ. સાહસ કર નહિ પણ મારી હકીકત સાભળી તે ઉપર લક્ષ આપ બોલ આ દેવતાઇ પલંગ આજે તને પ્રાપ્ત થયો છે તો જો તારી ઇચ્છા હોય તો ચાલ હું તને આ સૃષ્ટિની લીલા બતાવું અગર આ કામમા

દ્રના દરબારમા એક સો આઠ પરીનો નાચ બતાવું અગર કહે તો અહીંથી એક હજાર યોજન છેટે મણીપુર નગરમાં મહારાજા વીજયસીંહની રાજકુમારી ચંપકલતાનો સ્વયંવર છે તે દેખાડુ બોલ તારી ઇચ્છામાં આવે તે કહે હું તારા ઉપર તુસમાન છું અંતરીક્ષ દેવના વચન સાભળી રાજકુમાર એકદમ અજબ થઇ ગયો અને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે દેવ મારે તે ચંપકમાળાનો સ્વયંવર જોવાની ઘણીજ હોસ છે તે કૃપા કરી બતાવો કુમારનાં વચન સાભળી અને કુમારને પલંગ ઉપર બેસાડી પલંગને દેવે અંતરીક્ષ કોઇ દેખે નહિ એવી રીતે સપાટાબંધ પુર જોસમા પલંગને આકાસમા જઇ ચલાવવા માડયો એટલે લગ ભગ પલંગ બસો યોજન નીકળી ગયો એટલે દેવે પોતાની માયાથી પલંગ ધીરે ધીરે નીચે ઉતારવા માડયો કારણ કે આહી આગળ સુર્યપુર નગર છે અને તે નગર જોવા લાયક છે અને આ શહેરની અંદર કેવું કૌતક છે તે કુમારને દેખાડવા માટે આ નગરમા પલંગ સાથે દેવ અને રાજાકુમાર ત્રણે જણાએ મુકામ કર્યો એટલે રાજકુમાર બે હાથ જોડી દેવને કહેવા લાગ્યો કે આંહીં પલંગ રોકવાનું કારણ અને આ નગરનું શું નામ છે તે કૃપા કરી જણાવસો દેવ રાજકુમારને નગરનો તમામ હેવાલ કહી બતાવે છે. કે હે કુમાર આ સુર્યપુર નગર છે આંહીં આ શહેરનો મહારાજા વીજયસીંહ કરીને છે તેને બે રાણીઓ છે એકનું નામ મદનમંજરી અને બીજીનું નામ રત્નમંજરી છે તેમાં રાજાને રત્નમંજરી ઘણીજ વહાલી છે. અને મદનમંજરી અણમાનીતી છે વળી રત્નમંજરીને એક કુમાર છે તેનું નામ ચંદ્રસીંહ પાડેલું છે કુમાર ઘણોજ ચાલાક તેમજ હુંસીઆર છે વળી રાજ-

કાજમાં પોતાના પીતાને મદદ કરે છે અને મદનમંજરીને એક પણ છોકરો નથી એટલે દરરોજ રાજકુમારને જોઇ તેનું હૃદય બળ્યા કરે છે. અને વીચાર કરે છે કે મારે હજુ સુધી એક પણ સંતાન નથી અને માનીતી રાણીનો કુમાર રાજનો વારસ થશે માટે તેને મારી નાખવાનો ઉપાય કરૂં આ પ્રમાણે મદનમંજરી રાજકુમારને મારી નાખવા માટે દરરોજ માતાના મંદીરે જઇ બાધા રાખતી હતી વળી ગામમાં કોઇ જોગી જતી આવી જાય તો તેમને આદરમાન આપી તેઓની પાસેથી મંત્ર તંત્ર વીદ્યા શીખવાની આશા રાખતી હતી પણ તેને કોઇ પણ ઠેકાણેથી કુંવરના મરણની સોધ મળી નહિ એમ કરતા કેટલાક વરસ પછી આ શહેરમા ઘણા દુર દેશાવરથી એક વૃદ્ધ જોગી આ શહેરની નદી પાસે આવી પોતે બે ચાર દીવસ આ શહેર જોવાનો વીચાર કરી. ત્યાજ મુકામ કર્યો એવા વખતમા મદન મંજરીની દાસી નદીએ લુગડા ધોવા માટે ગઇ હતી તેને આ વૃદ્ધ જોગીને જોઈ પોતાની મહારાણી મદન મજરી પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે બાઇ આજે હું એક વધામણી લાવી છું અને તેનો હેવાલ આપની પાસે રજુ કરૂ છું. આવું દાસીનું બોલવું સાભળી મહારાણી મદન મંજરી કહે છે કે હે દાસી જે હકીકત હોય તે જલદી કહી દે એટલે દાસી બોલી કે આપના શહેરની નદી આગળ એક વૃદ્ધ યોગીરાજ આવ્યા છે તો મને એમ લાગે છે કે જરૂર તેમને પ્રશ્ન કરવાથી આપનું ધારેલું કામ પાર પડશે એમાં શક નથી. માટે આજ રાત્રે તેમને વાસ્તે થોડું દ્રવ્ય લઇ આપણે બન્ને રાત્રીએ બાર વાગે જઇ આપના દુખનો હેવાલ કહી આપણા કામમાં ખલેલ આવે નહિ એવી

રીતે તેમની સલાહ લઇ તમારા આત્માને સંતોષ આપો. આ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યા પછી બન્ને જણાં રાતના બાર વાગે યોગી કને આવી બે હાથ જોડી અને જે નજરાણું લઇ ગયા હતા તે તેમની આગળ રજુ કરી પોતાના દુખનો હેવાલ કહેવો સરૂ કર્યો,

વૃદ્ધ યોગીએ મહારાણીની હકીકત જાણી લીધી પણ પોતાને સારૂ અને મન માનતુ નજરાણું મળ્યું હતું એટલે મહારાણી ઉપર ખુશ થઇ પોતે મંત્ર જંત્ર જાણે છે એવો સવાલ યોગીએ મહારાણીને કહ્યો અને કહ્યું કે રાજકુમાર મરણ પામશે નહિ પરંતુ હું એક દોરો મંત્રી તમને આપુ છું તો તે દોરો તેના ગળે બાંધવાથી તુરત કુકડો થઇ જશે આવું યોગીનું બોલવું સાભળી મહારાણીએ યોગી પાસેથી મંતરેલો દોરો લઇ તુરત પોતાના મહેલ તરફ રવાના થઇ ગઇ અને યોગી પણ ત્યાથી બીજે ગામ ઉપડી ગયા હવે એક વખત એવું બન્યું કે રાજકુમાર એક દીવસ પોતાના શહેરમા રાત્રે નગર ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચા જોતાં જોતાં તેને રાત્રીના બે વાગી ગયા એટલે તુરત પોતાના મહેલ તરફ જવા તૈયાર થયો પણ કુદરત ભુલાવે ત્યા કોઇનું ચાલતું નથી તેમ આપણા રાજકુમારને પણ પોતાનો મહેલ ભુલી જઇ અચાનક આ અણુમાનીતીના રાજમહેલમા આવી પહોચ્યો અને બાહરથી પોતાની ઓરમાન માને ઘાટો કાઢી બારણું ખોલાવી તુરત મહેલમા પ્રવેશ કર્યો કુવરને રાત્રીના વખતે મદન મંજરીના મહેલમાં અચાનક આવેલો જોઇ તુરત મહારાણી જે પોતાની ઓરમાન માતા છે તે ઘણીજ ખુશી થઇ અને તેને સુવા માટે એક પલંગ પાથરી આપ્યો. એટલે તુરત કુમાર નીદ્રા ધીન થઇ ગયો બે કલાક થઇ એટલે

પોતાની ઓરમાન માતા કુમાર પાસે આવી જુએ છે તો તેને બરોબર ભર નીદ્રામાં સુતેલો દીઠો એટલે વીચાર કરવા લાગી કે અરે મ્હારા ભાગ્યના ઉદયે અને વગર મહેનતે આજે અચાનક કુમાર મારે મહેલે આવી પહોંચ્યો છે તો જો હું આ વખત નકામો ગુમાવી આળસ રાખી બેસી રહીસ તો ફરી આવો સમય જીંદગીની અંદર મને મળવાનો નથી ઘેર બેઠા વગર મહેનતે શીકાર હાથમાં આવેલો કયો મુરખ ગુમાવી બેસે માટે ચાલ તૈયાર થા અને જોગીનો આપેલો દોરો એકદમ કુમારના ગળે બાંધી મારા મનની ઉમેદ પુરી પાડુ અને જનમારાનું સાલ કાઢી નાખું આવો વીચાર કરી તરત દોરો લઈ કુમારના ગળે બાંધી દીધો કે એકદમ રાજકુમાર તુરત કુકડો બની ગયો અહીં કુદરત તારી અકળ કળા છે જે કુમાર હજારો માણસને પોતાની ચાલાકીથી અગર પોતાની અગર તીક્ષણ બુદ્ધીથી હરાવી પોતે વીજય મેળવતો હતો તેજ કુમાર આજે અણમાનીતી રાણીના મહેલમા કુકડો થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે ભાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે પોતાના શત્રુઓ જે રાત દીવસ મહેનત કરી મરી જાય છતા જેનો વાળ વાંકો પણ ન થાય પણ જ્યારે સમય પલટાય છે ત્યારે શત્રુઓને લગારે મહેનત કરવી પડતી નથી તેમ આપણા રાજકુમાર ને પણ તેવી દશા થઇ હવે રાજકુમાર જ્યારે કુકડો થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે તે વખતે તેની ઓરમાન માતા વીચાર કરે છે કે હવે આ કુકડાને કોઇ જોઇ જાય નહિ માટે લાવ મારી પેટીમા મુકી દઉં આવો વીચાર કરી તુરત પેટી લાવી કુકડાને પુરી દીધો અને પોતે પોતાના કામમાં વળગી ગઇ. આ તરફ સવારના પહોરમાં કુમાર-

ના પીતા તેમજ તેની માતા અને તેની સ્ત્રી વગર તપાસ કરવા આવ્યા કે આજે રાજકુમાર કેમ દેખાતા નથી-કયાં ગયા હશે શું થયું હશે આવો વિચાર કરી દરેક સ્થળે તપાસ કરવા માંડી પરંતુ કુમારનો કોઇ પણ ઠેકાણેથી પત્તો મળ્યો નહિ અને જોત જોતામા સાંજ પડી ગઇ વખતે કોઇની રાહ જોઇ બેસી રહે તો નથી તેમ રાજકુમારના શોધમાં રાજાએ પોતાના તમામ માણસો ને દેશો દેશ-જંગલે જંગલ અને વને વન તપાસ કરવા મોકલ્યા છતા રાજકુમારનો પત્તો લાગ્યો નહિ એટલે રાજાએ એકદમ ગાભરો બની ગયો છાતી ફાડી નાખે એમ રૂદન કરવા લાગ્યો અને તેને કોઇ પણ ચેન પડે નહિ આવી રાજાની માઠી દશા જોઇ નગરના તમામ લોકો શોકાતુર થઇ ગયા કારણ કે રાજા દુઃખી તો પ્રજા સુખી કયાથી હોય આ પ્રમાણે ચીંતામા તે ચીંતામા દશેક દીવસ નીકળી ગયા એવામા એક દીવસ એક જોગી જે પ્રથમ ઓરમાન માતાને દોરો આપી ગયો હતો તેજ જોગી ફરતો ફરતો આ નગરમાં જોષીનું રૂપ લઇ આવી પહોંચ્યો અને નગરના લોકોને શોકાતુર થએલા જોઇ લોકોને પુછવા લાગ્યો. કે આ નગરના લોકો તેમજ રાજા વગેરે દરરોજ ઉદાસ શા કારણથી રહે છે તે કૃપા કરી જણાવશો આવું જોષીનું બોલવું સાંભળી નગરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે હે જોષી મહારાજ આ નગરના મહારાજાનો રાજકુમાર આજે પંદર દીવસથી કંઇ ગુમ થઇ ગયો છે અને તેનો કોઇ પણ સ્થળેથી પત્તો મળતો નથી એથી કરી આ નગરના લોકો તેમજ રાજા ઉદાસ રહે છે આ હકીકત સાંભળી જોષી મહારાજ તુરતજ મહારાજાના મહેલ તરફ રવાના થયા અને મહેલની નીચે જઇ ઉભા રહ્યા કે તુરતજ છડી-

દારે અવાજ કર્યો કે હે ભીક્ષક આ શોકાતુર નગરમા તમે અ-ચાનક પ્રવેશ કરી સરકારના મહેલ પાસે કેમ આવ્યા છો તે સાચે સાચું કહી દો, છડીદારનું બોલવું સાંભળી ભીક્ષુક કહેવા લાગ્યો કે હે સરકારની તહેનાત ઉઠાવનાર છડીદાર આજે હું મહારાજાની પાસે મળવા માટે આવ્યો છું જો આપ મારા ઉપર કૃપા કરી મારો સંદેશો રાજાને કહી બતાવશો તો તમારો ઘણોજ ઉપકાર થશે જોષીનું બોલવું સાભળી છડીદાર તુરત રાજા કને આવી નમ્ર વચનોથી કહેવા લાગ્યો કે હે કૃપાળુ નીચે કોઇ ભીક્ષક આપને મળવા માગે છે તેવો બોલ સાભળી રાજાએ હુકમ કર્યો કે ભલે આવવા દો સરકારનો હુકમ થયો કે છડીદાર નીચે આવી ભીક્ષકને ઉપર લઇ જઈ સરકાર જોડે મેળાપ કરી આપ્યો અને તેને બેસવાને માટે આસન આપ્યું કે તુરત મહારાજાએ સવાલ કર્યો કે માહારાજ આપ કયાંથી આવો છો, અને કેમ આવ્યા છો તમારી ખરી હકીકત હોય તે અમને જણાવી દ્યો. સરકારનું બોલવું સાભળી રાજાને દીલાસો આપવા કહ્યુ કે હે મહારાજ હું જોતીષનો ધંધો કરૂં છું, અને જોતીષ સારૂં જાણું છું માટેજ આપની પાસે આવ્યો છું આ હકીકત સાંભળી રાજા તુરત હુંશીઆર થઈ નમ્રતા પૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે જોષી મ-હારાજ કહો ત્યારે મારો રાજકુમાર આ સૃષ્ટીમાં છે કે નહિ અને અને છે તો મને ક્યારે મળશે આવું રાજાનું બોધવું સાભળી જોષી એ પોતાના ટીપણા કાઢી આંગળીના વેઢા ગણી કહેવા લાગ્યો કે હે મહારાજ રાજકુમાર આ સૃષ્ટિમા છે અને તે આપણને છ માસ પછી જરૂર મળશે એવું ચોકકસ મારા જોષમાં જોવામા આવે છે આવું જોશીનુ બોલવું સાભળી રાજાને કંઈ શાન્તિ મળી કે

તદ્દત જોશીને શીરપાવ આપી વીદાય કર્યો અને જોષી તુરત તે નગર છોડી કુચ કરી ગયો હવે આપણા રાજકુમારને ઓરમાન માતાએ જયારથી કુકડો કરી રાખ્યા છે ત્યારથી તેને ખાવાનું પાણી વગેરે પેટીમા નાખે છે એમ કરતા લગભગ બે માસ નીકળી ગયા એવામા એક દીવસ મદારી વાદરાને લઇ તેજ નગરમાં ખેલ કરવા સારૂ આવ્યો છે અને તે શહેરની મધ્ય ભાગમાં જ્યા અણમાનીતી રાણીનો મહેલ છે તેની નજીક આવી મદારીએ ખેલ શરૂ કર્યો એટલે જોનાર માણસની ઠઠ જામી ગઇ અને એક કલાક પછી જ્યારે ખેલ પુરો થયો ત્યારે મદારી પોતાના મુકામે જવા તઇયાર થયો કે તુરત અણમાનીની રાણીએ પોતાની દાસીને મદારીને બોલાવી લાવવાની એકદમ બુમ પાડી કે તુરત દાસી મદારી પાસે આવી તેને મહારાણી પાસે લાવી હાજર કર્યો.

હવે રાણી મદારીને કહે છે કે હે વાદરાને નચાવનાર અને જાનવરોના ખેલથી લોકોનાં દીલને ખુશ કરનાર હે મદારી આજે મારે તારૂં એક કામ પડયું છે અને એ કામ જો તું બરાબર કરી પાછો બે મહિના પછી તું અહીં આવીશ એટલે તને હું સારૂ ઇનામ આપીશ.

બોલ તારી શી મરજી છે રાણીનું બોલવું સાભળી મદારી કહેવા લાગ્યો કે હે માતા એવું શું કામ છે અને જે કામ હોય તે સુખેથી કહો હું કરવા તઇયાર છું

આવું મદારીનું બોલવું સાભળી તુરત રાણીએ પોતાની પેટીમાંથી કુકડો કાઢી અને તેને બતાવી કહ્યું કે આ કુકડો હાલ

તુ લઇ જા અને તેને સારી કેળવણી આપી પાછો બે માસ પછી તેને લઇને અહીં આવજે એટલે હું તને સારૂ ઇનામ આપીશ.

આવું રાણીનું બોલવું સાંભળી મદારી કુકડાને લઇને ચાલતો થયો અને દરેક ગામે ગામ ફરવા લાગ્યો એમ ફરતા લગભગ બે ત્રણ માસ નીકળી ગયા કે મદારીએ વીચાર કર્યો કે લાવ હુ હવે રાજમાતા પાસે જઇ આ કુકડો પાછો આપી મારી જીંદગીભરના રહેલા દળદરનો રાણી તરફની ભેટ લઇ ચૂરેચૂરા કરી નાખું અને મારી જીંદગી સુખમાં ગુજારૂ આવો વીચાર કરી તે મદારી વીચારમા ને વીચારમાં અણમાનીતી રાણીનો મેલ છોડી ઇ માનીતી રાણીના મેલ પાસે આવી ઉભો રહી પોતાની રમત ચાલુ કરી અને કુકડાને બાર કાઢી પોતાના કરંડીઆ ઉપર ખડો કર્યો છે. માટે હે દેવદત કુમાર આજે તારી ખરી કસોટી નો વખત આવ્યો છે દેવ કહે છે કે હે કુમાર જલદી ચાલ અને તે મદારીને દ્રવ્ય આપી કુકડો ખરીદ કરી તેના ગળામા રહેલો દોરો કાઢી નાખી અસલ રાજકુમારને જોઇ તેમના માતા પીતાને બતાવી આપણે આ નગરમાથી કુચ કરીએ

આ પ્રમાણે દેવે કુમારને સમજણ પાડી કે તુરત દેવદત મદારી પાસે આવી ઉભો રહ્યો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે ઓહો માણસના માથે કઇ વખતે કેવાં કેવા સંકટ આવે છે તે કોઇને ખબર પડતી નથી.

આ પ્રમાણે વીચાર કરી કુમાર દેવદત મદારીને કહેવા લાગ્યો કે હે મદારી તું ખેલ બહુ સારો કરી જાણે છે અને આ જાનવરોને તેં સારી કેળવણી આપી છે વળી સામે કરંડીઆં ઉપર

ખુબસુરત કુકડો પણ ઠીક લાગ્યો છું માટે અમારે પણ આવા કુકડાની જરૂર છે કારણ કે અમે મુસાફર લોકો જ્યા ત્યા રખડતા ફરીએ એટલે અમને સવાર કયારે થશે—બપોર કયારે થાય અને સાંજ પડવાને કેટલી વાર છે આવા ટાઇમ જોવાને અમને ઘણી જ હરકત થાય જો તારો વીચાર હોય તો તારી પાસે કરંડીઆ ઉપર ઉભા રાખેલા કુકડાને ખરીદ કરવાની મારી મરજી છે અને તેના બદલામા તને જેટલા પઇસા જોઇતા હોય તેટલા સુખેથી મારી પાસે માગી લે—બોલ શું વીચાર છે કુમારના વચન સાભળી મહારી વીચાર કરવા લાગ્યો કે મારે આ કુકડાને ગમે ત્યા વેચવાનો છે માટે આ ઘેર બેઠાં આવેલા ઘરાકને શા માટે જવા દેવું જોઇએ. એમ નક્કી કરી મહારીએ કુકડાને હાથમા લઇ તુરત કુમારને અરપણ કરી દીધો કે રાજકુમારે મહારીને સારા પઇસા આપી ખુશ કર્યો હવે જેવો કુકડો કુમાર દેવદતના હાથમા આપ્યો કે તુરત તેના ગળ માથી ઘણા વખતથી રહેલા દોરાને ઝપાટ બંધ કાપી નાખ્યો કે તુરત અસલ રાજકુમાર બની ગયો. અને દેવદત્તના પગમા પડી વારંવાર કહેવા લાગ્યો કે મને આજે નવું જીવન આપનાર આપ કોણ છો અને કયાંથી આવો છો અને હું આપના આ કરેલા ઉપકારનો બદલો કેવી રીતે વાળીશ વગેરે નમ્ર વચનોથી કુમારને રીઝવવા લાગ્યો પણ આપણી વાર્તાનો નાયક દેવદત્ત કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ આમાં મેં કંઈ પણ ઉપકાર કર્યો નથી અને મારે તેનો બદલો પણ જોઇતો નથી, પણ અત્યારે તમે મને ખરા અંતઃકરણથી ચાહતા હો તો આપ તુરત એકદમ તમારા દુખી મા બાપને મળી મને સંતોષ આપો એવી મારી તમારા પાસે માગણી છે દેવદત્તના વચન સાભળી માનીતી રાણીનો કુમાર અને દેવદત્ત બંન્ને જણા પોતાના પીતા

પાસે આવી પહોંચ્યા અને પ્રણામ કરી ઉભા રહ્યા કે રાજાએ સામું જોયુ તો પુત્રને જોઈ એકદમ ભેટી પડયો.

અને કહેવા લાગ્યા કે હે ભાઇ આટલા દીવસ અમોને અને તારી માતાને શા માટે હેરાન કર્યા અગર તું કયા સંતાયો હતો અગર તું સાથી રીસાઇ ચાલ્યો ગયો હતો અને આ તારી પાસે ઉભેલો માણસ કોણ છે વગેરે તારી તમામ હકીકત અમને જણાવી દે પોતાના પીતાનું વચન સાભળી પોતાનો કુમાર પોતાના દુ:ખનો હેવાલ રજુ કરે છે કે હે પીતા આજથી છ માસ પહેલાં આપણા નગરમા એક દીવસ રાત્રીએ નગર ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચા જોતા જોતા વીચારમાને વીચારમા હું આપનો મહેલ ભૂલી જઇ એકદમ અણુમાનીતી રાણીના મહેલમા જઇ પહોંચ્યો અને ત્યા જઈ પલંગ ઉપર સુઇ ગયો કે એક કલાક પછી રાજમાતાએ મારા ગળામા જાદુઇ દોરો નાખ્યો કે જેથી કરી હુ એકદમ કુકડો બની ગયો અને થોડા દીવસ તેણે મને પેટીમા પુરી રાખ્યો ત્યાર પછી એક મદારીને ત્યાં મને કેળવણી આપવા આપી દીધો અને તેજ મદારી આજે આપના નગરમા લઇ આવ્યો હતો તેની પાસેથી આપની પાસે ઉભા છે તેમણે મને છોડાવી મારા ગળામાથી દોરો કાપી નાખી મને અસલ રૂપમા લાવનાર તેમજ નવું જીવન આપનાર પોતાના પ્રાણની પણ દરકાર નહિ કરતા સદાયે પરનું હીત કરનાર આ રાજકુમાર દેવદત્ત છે રાજા પોતાના કુમારનું તમામ ભાષણ સાભળી તાજુબ થઇ ગયો અને એકદમ ક્રોધમા આવી પાંચ-સાત માણસો લઇ અણુમાનીતીના મહેલમા આવી પહોંચ્યો અને

કહેવા લાગ્યો કે હે દુષ્ટ કર્મ કરનાર મહારાણી રાજકુમારને હેરાન કરતા તને બીલકુલ દયા ના આવી. હે શંખણી આજે તને હું સી શીક્ષા કરૂ જે શીક્ષા કરૂ તેટલી થોડી છે પણ જા તું સ્ત્રી જાત છે એટલે તારૂ નાક—કાન કાપી લઇ અને તને ઘોડા ઉપર બેસારી આપણા નગરમાં ફેરવી દેશનીકાલ કરીશ તેવો રાજાનો હુકમ થતા તુરત બે ચાર માણસો આવી નાક—કાન કાપી લઇ અણમાનીતી રાણીને આખા નગરમાં ફેરવી દેશ નીકાલની સજા કરી. હવે મહારાજા અને માનીતી રાણીનો રાજકુમાર દેવદતને પ્રણામ કરી કહેવા લાગ્યો કે હે ઉપકારી રાજકુમાર આજથી આ રાજપાટ તમારૂં છે; અને અમે તમારા સેવક છીએ માટે આ રાજને સંભાળી દુઃખી પ્રજાને અદલ ન્યાય આપી પ્રજાને સાત કરો એવી અમારી ઇચ્છા અને માગણી છે વળી જો કે આપના ઉપકારનો બદલો વાળવાને અમે અસક્ત છીએ છતા અમારા જેવા ગરીબ માણસ ની અલ્પ ભેટનો સ્વીકાર કરી આપના આત્માને સંતોષ આપો એવી અમારી આપની પાસે નમ્ર વીનંતી છે ત્યારે રાજકુમાર દેવદત્ત કહેવા લાગ્યો કે હે મહારાજ મેં રાજની આશાએ અગર મારા લાભની ખાતર મેં રાજકુમાર ઉપર ઉપકાર કર્યો નથી પણ દરેક માણસનો અને સજ્જન માણસોનો એવો નીયમ છે કે આ જગતમા જનમીને પોતાની શકિત અનુસાર દરેક પંખીને મદદ કરવી જોઇએ વળી દુસમન ઉપર રેમ રાખીએ છીએ તો આતો નીરઅપરાધી પ્રજાનો માનીતો રાજકુમાર એનું કામ કરવાથી મને કોઇપણ જાતનો શોક છે નહિ પણ હે મહારાજ હવે મને રજા આપો કારણ કે હું મુસાફરીએ નીકળ્યો છું અને

જલદી મુસાફરી કરી મારે મારા માતપીતાને મળવાનું છે આવું
કુંવરનું બોલવું સાંભળી કુંવરને નહિ રોકતાં અને કોઈ પણ
વખતે અમારૂ કામ હોય તો બવાવસો એમ બોલી તુરત દેવદત્ત
કુમારને મહારાજાએ જવાની રજા આપી હવે જેવો દેવદત્ત
કુમાર પલંગ પાસે આવ્યો કે દેવે આવી કુમારને સુખસાન્તીના
સમાચાર પૂછી તુરત પલંગને પુરજોસમાં ચલાવવા માંડયો કે
સપાટાબંધ પવનની પેઠે બીજે દીવસે મણીપુરનગરના જંગલમ
આવી ઉભો રાખ્યો અને દેવ રાજકુમારને કહેવા લાગ્યો કે હે
ભાઈ આ મણીપુર નગરની હદ છે અને આવતી કાલે મહારાજા
વીજયસીંહની રાજકુંમારી ચંપકલતાનો સ્વયંવર છે અને તે
સ્વયંવરની અંદર દેસો દેસના ચક્રવર્તી રાજાઓ કે જેની પાસ
દેવતાઇ રીદ્ધીઓને ખજાનો છે. વળી રૂપમાં તો જાણે તે રાજા
ઓ ઇંદ્ર કરતા પણ વધારે રૂપવાળી છે. વળી પરાક્રમો તો
આપણી જીભે કહી શકાય નહિ. એવું આતુળી બલવાળા ચંપક
લતાના સ્વયંવરમા આવી ગયા છે વળી ચપકલતા એક રૂપમા
પરી સમાન છે. શાસ્ત્ર જાણુ છે વીદ્યામા કુશળ છે. અને દરેક
દેસ દેસના પંડીતોની સાથે વાદ કરી વીજય મેળવ્યો છે એવી
અભીમાની રાજકુમારીનું પાણી ગ્રહણ કરવા માટે જરૂર આપણે
રૂપ બદલી જવું જોઇએ વળી એ સ્વયવરમા એક અક્ષર પણ
બોલીસ નહિ પણ એક ઠેકાણે બેસી શું બનાવ બને છે તે જોયા
કરજે આ પ્રમાણે કુંવરને સમજણ પાડી બન્ને જણા
પલંગને જંગલના ઝાડ ઉપર મુકી સ્વયંવરમા રૂપ બદલી
જોવા તૈયાર થયા અને જોત જોતામાં સ્વયંવરની નજી,
ક પાસે આવી જોવા લાગ્યા પણ તે ઠેકાણે ઉભુ રહેવા અગર

પગ મુકવાની જગા ખાલી નહોતી એટલે બન્ને જણા સ્વયવરથી એક બે હાથ છેટા જઈ બેઠા અને સ્વયવરનો દેખાવ જોવા લાગ્યા આ પ્રમાણે જાણે ઇદ્રનો દરબાર ભરાયો હોય એવો આ સ્વયંવર દેખાવા લાગ્યો અને દેશો દેશના રાજા અંદર અંદર વાતો કરવા લાગ્યા કે ભાઈ આતો દેવતાઇ સ્વયંવર છે માટે ચંપકમાળા તો જેને પુરણ પુન્ય કર્યા હશે અગર પાચ આંગળી એ પરમેશ્વર પુજ્યા હશે તેને મળવાની છે આ પ્રમાણે વાતો ચાલી રહી છે એટલામા મહારાજા વીજયસીંહના છડીદારે આવી નેકી પુકારી કે હે રાજા મહારાજાઓ હવે આપ આપના આસન ઉપર બેસી જાવ કારણકે રાજકુમારી ચંપકલત્તા વરમાળા લઇ આ સ્વયંવરમા પધારે છે આવું છડીદારનું બોલવું સાંભળી તુરત તમામ રાજાઓ પોત પોતાના આસન ઉપર બેસી ગયા કે તુરત ચંપકમાળા પોતાની સાહેલીઓની સાથે વરમાળા લઇ સ્વયંવર મા આવી પહોચી અને દરેક રાજાઓની પાસે વરમાળા લઇ પોતાના મન ગમતા પતી મેળવવા વીચાર કરતી હતી પણ જયા જયાં એ નજર ફરતી હતી કે તુરત પોતાની જમણી આખ ફરકતી હતી અને અસુના ચીન્હ દેખાતા હતા આ પ્રમાણે સ્વયં-વરમાં જોત જોતામા સોરબકોર થવા લાગ્યો કે હે ચંપકમાળા આ દેવતાઇ સ્વયંવરમા હજુ તું શા વીચાર કરે છે અને વર-માળા કોઇને પણ કેમ પહેરાવતી નથી એવુ રાજા લોકોનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા મધુર અવાજથી કહેવા લાગી કે હે ચક્રવર્તી મહારાજાઓ વરમાળા એકદમ કોઇના ગળામા નાખવી એ કંઇ રમત નથી પણ એક જીંદગી ગુજારવાનું મોટું સાધન છે નથી કે દીવસ ગુજારવાનો અગર કલાક બે કલાક વાતો કરી પસાર થઇ જવાનુ માટે

હે સમાના મહારાજાઓ ઉતાવળે આંબા પાકતા નથી તેમ રતુ વીના ફળ સાભળ્યા નથી તેવીજ રીતે જ્યા સુધી મારા મન ગમતો પતી મારી નજરમા નહિ આવે ત્યા સુધી વરમાળા કોઇને પહેરાવવામા આવશે નહિ આવુ ચંપકમાળાનું બોલવું સાંભળી તમામ રાજાઓ છાના માના બેસી રહ્યા એટલે દેવદત્ત કુમારની જોડે જે દેવ બેઠેલો છે તેને પોતાની માયાથી ચંપકમાળાની બુદ્ધીમા ફેરફાર કરી દીધો કે રાજકુમારીની દ્રષ્ટી જ્યા દેવદત્ત કુમાર બેઠેલા છે તેની ઉપર પડી કે તુરત ચપકમાળાએ આવી દેવદત્તના ગળામ વરમાળા નાખી પોતાના આત્માને ધન્યમાનવા લાગી આ વરમાળા દેવદત્ત કુમારને પહેરાવવાથી તુરત સભાન ચક્રવર્તી રાજાઓ એકદમ ઉભા થઇ ગયા અને મહારાજા વિજયસીહને કહેવા લાગ્યા કે હે ભુપાધ તારી કુંવરીએ આ સ્વયંવર ભરાવી અમારી હાસી કરી છે અને અમોને છેક હલકા ગણી એક યુવાન બાળક જંગલમા રખડી ખાનારો અરે જેના નામનો અગર માબાપનો અગર ગામનો પણ પત્તો નહિ તેવા હલકા માણસને વરમાળા. આલવાથી તારી દીકરી એ મોટી ભુલ કરી છે માટે હવે જે બાળકને વરમાળા પહેરાવી છે તેને અમો જીવતો ઘેર જવા દઇશુ નહિ માટે હજી તારી ચંપકમાળાને સમજાવવી હોય તો હજુ વખત વહી ગયો નથી આવુ રાજાઓનું બોલવું સાભળી વીજયસીહ રાજા કહે છે કે હે ભુપાળો હવે જે બનવાનુ હતું તે બન્યુ અને કુંવરીના કીસમતમા જે પતી લખાએલા હશે તેથી તેની દ્રષ્ટી તેના ઉપર પડી માટે હવે ચીંતા કરવાનું કંઇપણ કારણ નથી તેમજ વરમાળા વારે ઘડીએ પહેરાવાતી નથી જેમ સત્યવાદી માણસનુ વચન પોતાના પ્રાણ જાય

તો બહેતર છે પણ વચન ખાલી ના જાય તેમ આ વરમાળા જે યુવન બાળકને પહેરાવી છે તે કદી કાળે પાછી ફરસે નહિ આવું રાજા વીજયસીંહનુ ભાષણ સાભળી તમામ દેસના રાજાઓ એકદમ રાજકુમાર દેવદતના ઉપર ધસી આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે હે યુવાન બાળક આ નગર છોડી તેમજ ચંપકમાળાની આસા મૂકી હજીતું જીવતો ઘેર જા કે જેથી કરી તારા વીયોગથી તારા મા બાપ દુઃખી થાય નહિ માટે તારે જીવવાની આશા હોય તો તુરત અહીંથી ચાલ્યો જા આવુ રાજા લોકોનું બોલવુ સાભળી દેવદત રાજાઓને કહેવા લાગ્યો કે હે ભૂપાળો હું તમારા ક્રોધ ભરેલાં વચનોથી અગર મરણથી બીલકુલ ડરતો નથી તેમજ તમારી સાથે રણસંગ્રામ કરી કદાપી પાછો હઠીસ તેના પણ મને ચીંતા નથી પણ દીલગીરી એટલીજ થાય છે કે તમે ખાલી મોઢેથી અવાજ કરી શામાટે ખુસી થાવ છો સું સુર્યના સામે ખાલી ધુળ ઉડાડવાથી તેનું તેજ ખાલી થાય છે. વળી સમુદ્રની અંદરથી સૂકી નદીઓ ભરીએ તો સું સમુદ્ર ખાલી થાય છે તેમ તેમ ખાલી ગપાટા મારી ખુસી થાવ છો તેના કરતા લડાઇ કરી વિજય મેળવી ખુસી થાઓ.

આ પ્રમાણે કુમારના વચન સાભળી તમામ રાજાઓ હથીઆર સજી તઈઆર થઈ ગયા અને લડાઇનો સંખ વગાડયો આ તરફ રાજકુમાર દેવદતનો સુકમાર પલંગ વાળો દેવ તુરત જંગલમાથી પલગ લાવી રાજકુમાર દેવદતને તે ઉપર બેસારી અને તેને દેવતાઇ હથીઆર આપી લડાઇના મેદાન આગળ લાવી રજુ કર્યો અને લડાઇ સરૂ થઇ આ તરફ મહારાજા વીજયસીંહ

અને રાજકુમારી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે હમણા આ બાળકને ઉશ્કેરાયેલા રાજાઓ મારી નાખસે એટલામાં સામા સામી યુદ્ધ સરૂ થયું આણી તરફ રાજા ચક્રવતીના બાણુ કુમાર ઉપર આવે છે અને કુમારના બાણુ તે લોકો ઉપર જાય છે પણુ કુમાર ઉપર આવતા બાણુ તમામ દેવ ઝીલી લે છે અને કુમારના બાણુ તે લોકોને હેરાન કરે છે એમ અરસપરસ લડાઇ કરતાં બે દીવસ નીકળી ગયા કે કુંવર વીચાર કરવા લાગ્યો કે હવે આપડી લડાઇનો અંત આવે તેમ નથી માટે આજેજ આ લડાઇ ખાલસા કરી દઉ આવો વીચાર કરી મંત્ર ભણી જેવું એક બાણ ફેકયુ કે તમામ રાજાઓના હોસ ઉડી ગયા કોઇ જમીન ઉપર પડી ગયા અગર તો કોઇ પોતાનો જીવ લઈ નાસી ગયા અને થોડા ઘણા રહ્યા તેમને બીજા બાણે નીરમાલ્ય કરી દીધા એટલે તુરત ગભરાઇ તમામ દેસના રાજાઓ પોતપોતાને દેસ ચાલ્યા ગયા આણી તરફ કુંવર પલંગમાથી નીચે ઉતરી માહારાજા વીજયસીંહ પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત પોતાની રાણી ચંપકમાળા પતીના વખાણુ કરતી તેમના પગે પડી અને કહેવા લાગી કે હે ઉદાર દીલના રાજકુમાર આપ કયાના વતની છો અને આપના મા બાપનું સું નામ છે અને અહીં આપનું પધારવું સી રીતે થયું વગેરે આપનો તમામ હેવાલ આ દાસીને કહી બતાવશો. રાજકુમાર કહે છે કે હે વીજયસીંહ રાજાની રાજકુમારી સાભળ હુ ચંપા નગરીના મહારાજા કનકસીંહનો પુત્ર છું અને મારૂ નામ દેવદત્ત છે મારી માતાનું નામ કનકાવતી છે અને ચંપાનગર અહીંથી એક હજાર જોજન છેટે છે અને હું તો ખાલી સૃષ્ટીની લીલા જોવા માટે મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું પણ અધવચ આ-

વતા તમારા સ્વયંવરની વાત સાંભળી હુ અહીં આવી ચડયો હતો આ પ્રમાણે ખરી હકીકત છે પોતાના પતીના વચન સાંભળી ચંપકમાળા ઘણીજ ખુશી થઇ; હવે દેવદત્ત કુમાર અને રાણી ચંપકમાળા બન્ને જણા આનંદમા દીવસો ગુજારે છે અને સુખેથી રહે છે એવામાં એક દીવસ રાજકુમાર પોતાની પ્રાણ પ્રીયાને કહે છે કે હે પ્રીયા હવે મારો વિચાર અહીંથા મારે દેશ જવાનો છે માટે જો તારી મરજી હોય તો તારા માબાપને કહી આપણે અહીંથા આપણા નગરમાં ચાલ્યા જઇએ કારણ કે જમાઇને સસરાને ત્યા ઝાઝો વખત રહેવાથી નાલાસી તેમજ પોતાની આબરૂને હરકત કરતા છે આવુ પોતાના પતીનું કહેવું સાંભળી ચંપકમાળા પોતાના દીલમા વીચાર કરી કહે છે કે હે પ્રાણનાથ આપનું કહેવું સાચું છે પણ અત્યારે આપણો દેશ અહીથા સોયો-જન છેટે છે. વળી વારે ઘડીએ મારા પિતાના ત્યા આવવા જવાનું બને નહિ માટે આટલા દીવસ ગુજાર્યાતો બે ચાર દિવસ પછી હું મારા મા બાપને કહી તેમની રજા મેળવી આપણે અહીથી આપણા દેશ તરફ ચાલ્યા જઇસું આવું પોતાની પીયાનું બોલવું સાંભળી રાજકુમારે રહેવાનું મુલતવી રાખ્યું

ભયંકર આફત.

બીજે દીવસે રાજકુમારી ચંપકલતા પોતાની સાહેલી જોડે વાત કરે છે અને હસે છે એવામાં તેની બીજી દશ બાર દાસીઓ આવી કહેવા લાગી કે હે ચંપકમાળા આજે અમો ઘણા દીવસે તમને મળવા માટે અહીં આવ્યા છીએ અને અમારો વીચાર આજે આપણા નગરના કેશવબાગમા જઇ સુવાસીત પુષ્પોની સુગંધી લઇ તરેહ તરેહના ફળ ફુલ . આરોગી તેમજ આપણા દરેકના મનમાં રહેલી સુખ દુઃખની વાતો એક બીજાને જણાવી અને ઠંડી હવા ખાઇ આપણા મુકામે જતા રહીએ આવું પોતાની તમામ સાહેલીનું કહેણ સાભળી પોતાના માતાપીતાની રજા લઇ રાજકુમારી ચંપકમાળા અને તમામ સાહેલીઓ કેશવ-બાગમા આવી આરામ લેવા બેઠા અને દરેક જણ પોત પોતાના પતી માટે ફુલની માળા લઇ જવા સારૂ જુદે જુદે ઠેકાણે જતી રહી અને ચંપકમાળા તો તેથી પણ ઘણે દૂર જઇ ફુલ ચુંટવા લાગી એવામા અહીં આગળ ચંપકલતાનું જમણું નેત્ર ફરકવા થી પોતાના મનમા વીચાર કરે છે કે આજે મને કંઇ હરકત થાય એમ લાગે છે કારણ કે એક તો પુતિને મેં બળાત્કારે મારા પીતાને ત્યાં રખાવ્યા તેથી કદાચ તેમને ખોટું લાગ્યું હશે અગર કાતો મારી સાહેલીઓ મને સમજાવી અને એકલી મૂકી પોતાને ઘેર જતી રહી હશે આવો વીચાર કરતી રાજકુમારી ચંપકમાળા ફુલ.તોડે છે એવામા એજ બાગના પાછળ સીકારે નીકળેલો વર્ધ

આન નગરનો રાજા રૂપસેન આમ તેમ સીકારના માટે ફાફા
મારે છે પણુ તેને કોઇ પણુ સ્થળેથી સીકાર હાથ આવતો નથી
તેથી નીરાશ થઇ ઘેર જવાનો વીચાર કરે છે એટલામા તેની
નજર રાજકુમારી ચંપકમાળા ઉપર પડી કે તુરત રાજા રૂપસેન
ચકીત થઇ ગયો અને મનમા વીચાર કરવા લાગ્યો કે ધન્ય છે
આ પદ્મનીના ભરથારને કે જેને આવી રંભા સરખી. અને
જોનાર પુરૂષને પોતાના નયનોથી એકદમ કામ વીકારની વાસના
પ્રગટ થાય છે એવી રંભાને કીયો મુરખ માણુસ હાથમા આવેલો
કોળીઓ ખાધા વગર નાખી દે આવો વીચાર કરી રાજારૂપસેન
એકદમ તેજ બાગની અંદર કુમારી ચંપકમાળા પાસે આવી બે
હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયે તારા રૂપની બરોબર
આ જગતમા કોઇ ઠેકાણે તારા જેવી સ્ત્રી મેં દીઠી કે સાભળી
નથી માટે તુ મારી સાથે પ્રીતી બાધ અને મારા વર્ધમાન ન-
ગરની મહારાણી થા આવું રૂપસેન રાજાનું બોલવું સાભળી ચંપ-
કમાળા કહે છે કે હે દુષ્ટ તને બોલતા શરમ નથી આવતી
પરસ્ત્રી જોડે વાત ચીત કરતા અને અમારા બાગની અદર પ્રવેશ
કરતાં હમણાં તારા બાર વાગી જશે એમ કહી કુમારીએ ઘણાજ
જોરથી બુમ મારી પણુ તેની સાહેલીઓના સાભળવામા આવી
નહિ આવી બુમ સાંભળી અને આંહી આગળ માર ચાલે તેમ
નથી એવું સમજી રાજા રૂપસેન એકદમ રાજકુમારી ચંપકમાળાને
પોતાના ખભા ઉપર બેસારી ચાલતો થયો અને રાજકુમારી ચં-
પકમાળાએ સોર બકોર કરવા માડયો કે તુરત તેની સાહેલીઓએ
આવી રાજકુમારીને લઇ જતાં જોઇ પણ તે બીચારી સાહેલીઓ
મુંગે મોઢે એકદમ રૂદન કરતી મહારાજા વીજયસીંહ પાસે આવી

તમામ હકીકત જાહેર કરી કે મહારાજાએ એકદમ તમામ ઠેકાણે લશ્કર મોકલી દીધું પણ રાજકુમારીનો કયાંય પણ પતો મળતો નથી એટલે વળી રાજાએ બીજા માણસોને તપાસ કરાવવા મોકલ્યા તે પણ પાછા આવ્યા હવે અહી રાજકુમારી ચંપકમાળાને રાજારૂપસેને પોતાની પટરાણી બનાવવા તેમજ પોતાની રાણી કરવા સારૂ દરરોજ ઘણુ સમજાવે છે પણ સતી ચંપકમાળા એકના બે થતી નથી તેમજ પોતાનું શીયળ સાચવવાને અને પોતાના પતીને યાદ કરવામા એક દીવસ પણ વીસરતી નથી આ પ્રમાણે રાજા રૂપસીંહ પાચ સાત દીવસ સુધી તેને ઘણું સમજાવી છતા જ્યારે તેનું કહ્યું ન માન્યુ એટલે છેવટે પોતાના કંડીઆ મહેલમા કેદ કરવાનો સીપાઇને આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમારી ચંપકમાળાને મહેલમા પુરી સીપાઇ ચાલતો થયો હવે અહીં આગળ ચંપકમાળાને ખાવા પીવા અને જે જોઇએ તેની બન્દોબસ્તને માટે રાજારૂપશેને પોતાની એક વીશ્વાસુ દાસીને મોકલી અને કહ્યુ કે તેને જે જોઇએ તે આપજે અને સારી રીતે તેને સમજણ પાડજે આ પ્રમાણે દાસી કુમારી પાસે ખાવાની તેમજ તમામ જાતની જોઇતી ચીજ રાજકુમારી માટે લાવવા માંડી એમ કરતાં બે દીવસ ત્રણ દીવસ નીકળી ગયા કે કુમારી ચંપકમાળા અને દાસીને એ બેને સારી પ્રીતી બંધાઇ ગઈ એટલે દાસીએ વીચાર કર્યો કે ચંપકમાળા મારી સાથે સારો સ્નેહ રાખે છે માટે હવે તેને સમજાવતાં વાર લાગે તેમ નથી આવો વીચાર કરી દાસી એક દીવસ ચંપકમાળાને કહેવા લાગી કે હે ચંપકમાળા મારે અને તમારે સારો સ્નેહ છે અને તે સ્નેહના લીધે મારૂ કહેવું આપ કબુલ કરશો આવું દાસીનું બોલવું સાભળી ચં-

પકમાળા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હે દાસી તારૂ કહેવું હું કબુલ કરીસ માટે તારી ઇચ્છામા આવે તે કહી દે કે તુરત દાસી બોલી કે હવે આમ કેદમા રહેવું અને સુકા રોટલા ખાવા તેના કરતા રાણીનું પદ મેળવી સુખી થાવ એજ મારૂ કહેવું છે.

દાસીનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે બેન તારૂ કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાચું છે અને મારો પણ એજ વીચાર છે માટે આવતી કાલે માહારાજાને મારી પાસે મોકલજે અને મારી આ તમામ વાતથી વાંકેફ કરજે પણ હે દાસી તું મારૂ અત્યારે એક કામ કરે તો હું તને આવતી કાલે મહારાજા પાસેથી સારૂ દ્રવ્ય અપાવી તારા આત્માને સંતોષ અપાવીશ બોલ હે મારી સ્નેહદાર દાસી તારો સો વીચાર છે ચપક-માળાનુ બોલવું સાભળી દાસી કહે છે કે તારી મરજીમાં આવે તે મારી પાસેથી માગીલે દાસીનુ બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા કહે છે કે આપણા આ ડંડીઆ મેહલના નજીકના બાગમાં મારી એક સવાલાખ રૂપીઆના મુદ્રીકા પડી ગઇ છે અને તે મારી ધ્યાનમા છે અને તેના નીશાની પણ મેં રાખી છે માટે જો તારી ઇચ્છા હોય તો તે મુદ્રીકા હુ લઇ આવું અને તને સ્વાધીન કરી દઉ કારણકે તેં મારા ઉપર ઘણો ઉપકાર કર્યો છે આવું ચંપકમાળાનું વચન સાંભળી તુરત દાસીએ પોતાને સવાલાખ રૂપીઆની વીંટી મળવાની છે એવી આશાએ એકદમ બોલી ઉઠી કે હે ભોળા દીલની રાજકુમારી આટલા દીવસ તેં આ વાતને છુપાવી રાખી તે ઠીક કર્યું નહિ. માટે એકદમ જલદી તે બાગમાથી વીંટી લાવી મારે સ્વાધીન કર આવું દાસીનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા તુરત મહેલ નીચે આવી બહાર નીકળી દરવાજાની સાકળ સજડ બેસાડી

પલાયન થઇ ગઇ અને જોતજોતામાં એક અઘોર જંગલના સુંદર સરોવર ઉપર આવી આરામ લેવા બેઠી અહીં આગળ દાસી ચંપકમાળાની રાહ જોઇ બેસી રહી છે પણ જ્યારે સવાર થયું ત્યારે તપાસ કરતા નાસી ગઇ એમ માલુમ પડયું કે તુરત દાસીએ આવી તમામ હકીકત રાજાને કહી પણ રાજા હવે એની શોધ કયાં કરવી અને કયા ગઇ હસે અગર એનો પતો કયાથી મળશે એવો વીચાર કરી શાન્ત થઈ બેસી રહ્યો અહીં આગળ ચંપકમાળા જંગલના સુંદર સરોવર ઉપર બેઠી છે અને પાણી પીને પોતાની તરસ મટાડે છે.

એવામા એક નાગ કન્યા તે સરોવર ઉપર આવી પહોચી અને ચંપકમાળાને જોઇ કહેવા લાગી કે હે દુઃખી બાળા આપ કોણ છો અને આ ભયંકર જંગલમા કયાંથી આવો છો વગેરે આપની તમામ હકીકત કહી મારા દુઃખને દૂર કરો. આવુ નાગ કન્યાનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે આ ઉપકાર કરનાર નાગકન્યા ખરેખર મારા ભાગ્યે અહીં આવી ચડી છે માટે સાચી હકીકત કહી મારૂ દુઃખ દૂર કરૂ આવો વીચાર કરી કહે છે કે હે બેન હું એક દુખી રાજકુમારી છુ તેમ મારા માત પીતા અને મારા પતીથા વીખુટી પડી વરધમાન નગરના મહારાજાએ મારૂ હરણ કરી મને થોડા દીવસ કેદ કરી ત્યાંથી નાસી હું આ સરોવર ઉપર પાણી પીવાને બેઠી છું એટલામા આપનું પધારવું થયું દુઃખી ચંપકમાળાને જોઇ નાગ કન્યા કહે છે કે હે બેન તું મારી સાથે મારા ઇદ્રજેવા મહેલમાં ચાલ અને ત્યા ખાઇ. પી તારા દીવસો સુખમા ગુજાર વળી જ્યારે તારો પતી તારી સોધમાં આવી તને ભેગો થાય ત્યારે તું તેમની

સાથે જજે પણ હાલ કંઇ ચીંતા કરીશ નહિ હુ એક નાગ કન્યા છું વળી મારા માતપીતા એક માસથી મરી ગયા છે માટે આપણે બન્ને જણ સંપીને રહીસું અને સુખેથી દીવસો ગુજારસું નાગકન્યાનું વચન માની તુરત ચંપકમાળા પાતાલની અંદર ઇંદ્ર જેવા મહેલમા દાખલ થઇ અને આનંદથી રહેવા લાગી.

કુમાર કુંવરીની શોધમાં

જે દીવસે કુમાર મહારાજા વીજયસીંહ પાસે આવી પોતાની મધુર વાણીથી કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાલ હજી સુધી રાજકુમારીનો પતો લાગતો નથી માટે આપની આજ્ઞા લઈ હું થોડા દીવસમા રાજકુમારીને લઇ અહીં આવું છું આવું કુમારનું બોલવુ સાભળી મહારાજા કહે છે કે હે કુમાર તમારૂં કહેવું બરોબર છે પણ એકલા જવું તેના કરતા આપણા રાજમાથી થોડું લસ્કર લઇ તમે રાજકુમારીની જલદી શોધ કરી લાવો આવુ રાજાનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે અત્યારે લસ્કરની કંઇ જરૂર નથી કારણ કે હું નજીકમા તપાસ કરી અને તેની શોધ કરી જલદી આવું છુ આવુ કુમારનું બોલવું સાભળી મહારાજાએ તુરત રજા આપી એટલે કુમાર દોડતા જંગલમા આવી અને પલગને હાથ અડાડયો કે તેનો ઉપકારી દેવ તુરત આવી કુમારને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઇ આજે તું ઉદાસ કેમ છે અને તને કોણે હેરાન કર્યો અમર મહારાજાએ તારૂ અપમાન

કર્યું વગેરે તારી જે હકીકત હોયતે જલદી કહી દે આવું દેવનું બોલવું સાંભળી રાજકુમાર કહે છે કે ભાઇ દુસ્મનોના ઊપર રહેમ રાખનાર અને મને નવું જીવન આપનાર અને રાજ તરફથી કે લોકો તરફથી કંઇ નુકસાન નથી પણ કોઇ દુષ્ટ હરામખોરે રાજ કુમારીનું હરણ કર્યું છે તેથી હું આજે ઉદાસ છું આવું કુમારનું બોલવું સાભળી દેવ કહે છે કે હે કુમાર એમાં ચીંતા કરવા જેવું છેજ નહિ રાજકુમારી ચંપકમાળાં દરરોજ તારા નામની માળા જપતી આનંદમા દીવસો ગુજારે છે તેમ તેના સીયળને ખંડીત કરવા વાળો હુ કોઇ વીર યોધ્ધો જોતો નથી તેમ રાજ કુમારીનો મેળાપ હું તને જલદી કરી આપું છું માટે તારી તમામ દીલગીરીને તજી દઈ ચાલ આ પલંગ ઉપર આવી જા એટલે આપડે રાજકુમારીના મુકામે પહોચી જઇએ આવું દેવનું બોલવું સાભળી કુમાર ઉમંગમા આવી તુરત પલંગ ઉપર ચઢી બેઠો કે એકદમ પલંગ આકાશ માર્ગે જ્યા સુંદર સરોવર છે અને જે ઠેકાણે ચંપકમાળા પાતલમા રહે છે તેજ સરોવર ઉપર આવી પહોચ્યો અને પલંગ ઉપર મૂકી પોતે સરોવર આગળ જઇ પાણી પીવા બેઠો.

ત્યારબાદ રાજકુમારે પોતાનો વેશ બદલી એક યોગીનું રૂપ ધારણ કરી તે સરોવર અને જંગલની અંદર પોતે વીણા વગાડવી શરૂ કરી, એટલે વીણાના મધુર નાદથી એકદમ પાતળની અંદર જ્યા નાગકન્યા અને ચંપકમાળા આનંદથી વાતો કરે છે. એવામાં નાગકન્યા ચંપકમાળાને કહે છે કે હે ચંપકમાળા આકાશ પાતાળ અને મનોહર જંગલમાં રહેનાર પ્રાણીઓના દીલને ખુશ કરે

એવા આ મધુરા અવાજ કયાથી આવે છે માટે હે ચંપકમાળા ચાલ તૈયાર થા અને આપણે સરોવ ઉપર જઇ તપાસ કરીએ નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત ચંપકમાળા અને નાગકન્યા સરોવર ઉપર આવી પહોચ્યાં અને એક બાજુ ઉભાં રહ્યા એટલે યોગીરાજ પોતાની વીણા બંધ રાખી એક ઝાડ નીચે બેસી ગયા એટલામાં નાગકન્યા અને ચંપકામાળા યોગીને પ્રણામ કરી તેમના સામે બેઠાં કે તુરત યોગીરાજે નાગકન્યાને કહયું કે હે વનદેવી આપ કોણ છો અને આપની જોડે આવેલી તમારી સાહેલી કોણ છે. અને અઘોર જંગલમા આપ કેમ રહયા છો વળી આપના માતપીતા કવા છે વગેરે આપની ખરી હકીકત જણાવસો યો ગીનુ બોલવું સાભળી નાગકન્યા કહે છે કે હે જગતમા ફરનાર અને દરેક પ્રાણી ઉપર સરખો ભાવ રાખનાર બાળયોગી હું આ જંગલની અંદર સામેના મેદાનમા એક ભોયરૂં છે ને ભોંયરામાંથી અમારે પાતાળ લોકમા જવાનો રસ્તો છે અને હું નાગકન્યા છું. મારા માતા પીતા ગુજરી ગયાં છે વળી આ સાહેલી મારી સાથે છે તેનું નામ ચંપકમાળા છે તે મહારાજા વીજયસીંહની રાજકુમારી છે અને તે બાળાને કોઇ હરામજાદાએ હરણ કરી એક ડંડીઆ મહેલમા નજરકેદ રાખી હતી ત્યાથી આ બાળા નાસી છુટી મારી પાસે રહે છે અને પોતાના પતીની હંમેશા રાહ જુએ છે પણ હજુ તેના પતીનો મેળાપ થયો નથી.

આ પ્રમાણે નાગકન્યા બોલી રહી કે તુરત રાજકુમારી યોગીને કહેવા લાગી કે હે યોગીરાજ આપે તરૂણ વયમાં જોગ આ શાનો લીધો છે અને આપ કયાંના રહીશ છો અને આપનું આ અચાનક સરોવર ઉપર કયાથી આવવું થયું વગેરે આપ તમામ

હેવાલ આપનો આ દુઃખી બાળાને કહી બતાવશો.

રાજકુમારીનું વચન સાભળી બાળ યોગીરાજ કહેવા લાગ્યા કે આ અસાર સંસારમા કંઇ પણ સાર નથી; વળી મનુષ્યોને રાત્રીદીવસ પોતાના પેટ વાસ્તે સાચુ ખોટું બોલવું પડે છે વખતે પોતાના સ્વાર્થ માટે પોતાનો ભાઈ હોય અગર બાપ હોય અગર પોતાનો મીત્ર હોય પણ તેમને વિશ્વાસ આપી ખોટા દીલાસો ફકત વીના કારણે હેરાન કરવા પડે છે આ અસાર સંસારમા પ્રભુ ભજન સીવાય અને તેમા સંતોષ રાખ્યા વગર કોઇ પણ ઠેકાણે સુખ નથી. વળી હું દરેક શહેર અને ગામ તેમજ જંગલે જંગલ ફરી અચાનક ફરતો ફરતો આ સુંદર સરોવરની હવા ખાવા આવી પહોચ્યો છુ. આવું યોગીરાજનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા નમ્રતાપુર્વક કહે છે કે હે યોગીરાજ આજનો દીવસ મારી સાહેલી નાગકન્યાના ઇંદ્ર જેવા દેવતાઇ મહેલમાં પધારી તેમજ આપ રસોઇ પાણી જમી ને આપ અમારી આશા સફળ કરશો.

રાજકુમારીનું બોલવું સાંભળી યોગી કહે છે કે હે બાળા અમારા યોગી લોકોને બેસવા ઉઠવા અગર ખાવા પીવાની દરકાર હોતી નથી તેમજ અમે કોઈ પ્રાણી સાથે સંબંધ રાખતા નથી. અમારે તો દેશ દેશની મુસાફરી કરી તેમજ તીર્થયાત્રાઓ કરી અમારા આત્માને સુખ આપીએ છીએ તેમા વળી કોઇ દીવસ અમને ભોજન મળ્યુ તોય શું અગર ન મળ્યું તોય શું અગર બે માસની ભૂખથી કદાચ અમારો પ્રાણ જાય તો પણ શું અમોને તે વાતનો હરખ શોક નથી. યોગીરાજનું બોલવુ સાભળી નાગકન્યાએ કહ્યું કે આપનું કહેવું બરાબર છે.

પણ અમારી સાહેલી ચંપકમાળાના કહેવાથી આપ અમારા મહેલે પધારી તુરત પાછા વળજો એટલે અમો આજે આપના દર્શનથી તેમજ અમારા મહેલે પધારવાથી અમને ઘણોજ આનંદ થશે.

બંને સાહેલીનો આગ્રહ જોઇ યોગીરાજ તુરત તે બાળાના મહેલ તરફ ચાલ્યા અને મહેલમા આવી નાગકન્યાએ એક બીછાનું પાથરી આપ્યું તે ઉપર યોગીરાજ બિરાજમાન થયા.

દેવતાઇ મહેલને નીરખતા બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે નાગકન્યા આ તારી રીદ્ધી જોઇ હું આજે વીચાર કરૂં છું કે હું મૃત્યુલોકમા દેશદેશ તેમજ ગામેગામ અને વળી જંગલેજંગલ તેમજ રાજા મહારાજાઓની પણ મુલાકાત કરેલી છે પણ કોઇ ઠેકાણે મારા જોવામા કે સાંભળવામાં આ તારા જેવી દેવતાઇ રિદ્ધી મેં જોઇ નથી. અહા શું તારા મહેલની કારીગરી શું તારા બાગ બગીચા, શું તારા બેસવાનાં સીંહાસન વગેરે વસ્તુઓ ઉપર નજર કરતા મારા ર્હદયને ખુશી ઉપજે છે તને આટલી આટલી રીદી મળ્યા છતાં શા માટે દુઃખી રાજકુમારીને તેં શરણે રાખી છે અને તેં જે એના ઉપર ઉપકાર કર્યો છે મોટાઇને છોડી દીધી છે નમ્રતા રાખી છે માટે હે નાગકન્યા હું એમ કહું છું કે ઇશ્વર તારો સદા જય કરે. અને હમેશા હું તને એમ કહું છું કે તારે ગરીબ માણસોને મદદ આપી હમેશાં તારે તારા આત્માને સંતોષ આપવો. આ પ્રમાણે યોગીરાજ વાત કહે છે એટલે નાગકન્યા યોગીરાજને બે હાથ જોડી કહે છે કે હે યોગી રાજ આપનું કહેવું સાચું છે અને આપના કહેવા મુજબ હું હમેશા તે પ્રમાણે વરતીશ પણ હે યોગીરાજ આ મારી દુઃખી

રાજકુમારી ચંપકમાળાનો પતી ક્યારે મળશે અને તેના દુઃખ
નો અંત હજી ક્યારે આવશે તે કૃપા કરી અમને કહેશો. આવુ
નાગકન્યાનું બોલવુ સાંભળી યોગીરાજ કહે છે કે હે નાગકન્યા
તે વાતની તું ચીંતા કરીશ નહી ચંપકમાળાનો પતિ હુ
જ્ઞાનબળથી જોઇ એમ કહું છું કે આજથી ત્રીજે દીવસે આ સુંદર
સરોવર ઉપર આવી પહોચશે. અને રાજકુમારી ચંપકમાળાને
ભેગો થઇ તેમજ તેની સાથે લઇ જઇ તેના દુખને દુર કરી
તેમજ ઘણા દિવસથી રાજકુમારીનો વિયોગ થવાથી અને તેની
શોધ કરતાં રાજકુમારી આજે મળી આવી એમ વીચાર કરી
પોતે ઘણોજ ખુશી થશે. આ પ્રમાણે ચંપકમાળાએ યોગીના
મુખથી પોતાના પતીના સમાચાર સાંભળી તેમજ પતીનો વીયોગ
એક બે દીવસનો છે ત્યાર બાદ મારા પતી મને મળશે એવી
આશાથી પોતાના દીલની અંદર જે દુઃખ હતું તે એકદમ દુર
કરી યોગીરાજને પ્રણામ કરી નાગકન્યા પાસે બેસી ગઇ. આ
પ્રમાણે નાગકન્યા ચંપકમાળા અને યોગીરાજ ત્રણે જણા વાત
ચીત કરે છે એટલામાં નાગકન્યા કહેવા લાગી કે હે બાઇ આજે
ઇંદ્ર મહારાજના દરબારમા મારે નાચ કરવાનો આજનો દીવસ છે
અને સમય થવા આવ્યો છે માટે આપ ઇંદ્રના દરબાર
મા જવા માટે જલદી તઇયારી કરો આ પ્રમાણે દાસી વાત કરી
ચાલી ગઇ કે નાગકન્યા યોગીરાજને કહેવા લાગી કે હે
પ્રભુ આજે મારી દાસીનો ઇંદ્ર મહારાજના દેવતાઇ દરબારમા
નાચ કરવા જવાનું છે અને તેની સાથે હું અને મારી
સાહેલી ચંપકમાળા બન્ને જણા તેની સાથે જવાનાં છીએ તો
આપ અમે તે નાચ જોઇ અને તે નાચ જ્યારે પુરો થશે ત્યારે

મહારાજા તુરત પોતાના સીંહાસન ઉપર બીરાજમાન થયા એટલે તુરત નાગકન્યાની દાસી જેનું નામ મેણુકા હતું જેનો નાચ કરવાનો વારો છે તે મહારાજા ઇંદ્રને પ્રણામ કરી પોતાનો નાચ સરૂ કર્યો એટલે તુરત નાગકન્યાએ પોતાની વીણા વગાડવી શરૂ કરી આવો મેણુકાનો અજબ નાચ તેમ નાગકન્યાની વીણાથી સભાના તમામ દેવો ચકીત થઇ ગયા અને અંદર અંદર વાતો કરવા લાગ્યા કે અહા શું મેણુકાનો નાચ મેણુકાની ચાલાકી એની ચલવાની છટા આવો નાચ ઇંદ્રના દરબારમા કોઇ વખત થયો નથી આવો અજબ નાચ જોઇ તમામ દેવોએ પોતાની શકતી મુજબ મેણુકાને સરપાવ આપ્યો એટલે મેણુકા મહારાજા ઇંદ્રની પાસે આવી ઉભી રહી કે તુરત મહારાજાએ મેણુકાને એક અમુલ્ય ઝાંઝર ઇનામમા આપ્યુ તે ઝાંઝર લઇ મેણુકાએ તુરત પોતાના પગમા ઘાલી દીધું અને નાગકન્યા જોડે વાત કરવા લાગી એટલામા અંતરીક્ષ સંતાઇ રહેલા યોગીએ ગુપ્તપણે મેણુકાના પગમાથી ઝાંઝર કાઢી લઇ તુરત પોતે જંગલમા આવી ઝાંઝર સંતાડી તુરત નાગકન્યાના મહેલમા આવી ગયો અને નીંદ્રાને સ્વાધીન થઈ ગયો અહીં આસબ નાગકન્યા અને રાજકુમારી વગેરે દરબાર વેરાઇ ગયો કે તુરત પોતાના મુકામે આવી પહોચ્યા અને આવીને જુએ છે તો યોગીને બરૂ નીદ્રામાં સુતેલો જોયો કે તુરત નાગકન્યાએ આવી યોગીરાજને કહ્યું કે હે તરૂણ તપસ્વી આપ ઉઠો અને પ્રભાતનો સમય થવા આવ્યો છે આવુ નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત યોગીરાજ નીદ્રામાંથી જાગી પાણી લઇ પોતાનું મોં ધોઇ નાગકન્યાને કહેવા લાગ્યો કે હે નાગકન્યા શું તમે

અમે અહીં પાછાં આવીશું તો ત્યા લગી આપ સુખેથી અહીં બેસી હરીભજન કરશો અવુ નાગકન્યાનું બોલવું સાભળી યોગીરાજ કહે છે કે હે નાગકન્યા આપના જવાથી મારે તો કોઇ જાતની હરકત નથી અને ઉલટુ મને નીરાત મળી એથી હરીભજન કરવામાં મને હરકત પડશે નહિ માટે આપ એ કામ જલદી કરો પણ હે નાગકન્યા આ દેવતાઇ નાચમા આ મૃત્યુલોકનું માણુસ જે તારી ચંપકમાળા સાહેલીને તુ કેવી રીતે લઇ જઇશ એ મને નવાઈ લાગે છે. ત્યારે નાગકન્યા યોગીને કહેવા લાગી કે મારી પાસે રૂપ અદલ બદલ કરવાની એક ચમત્કારીક ગોળી છે તે ગોળી મોમાં રાખવાથી રૂપનો ફેરફાર થાય છે અને કોઇ જાણી શકતું નથી. આ પ્રમાણે નાગકન્યા યોગીરાજને કહી તુરત ત્રણે જણા મહેલમાથી નીકળી પોતાના વીમાનમા બેસી ઇંદ્ર મહારાજાના દરબારમા આવી પહોચ્યા. હવે અહીં આગળ રાજકુમાર યોગી વેષે વીચાર કરે છે કે લાવ હું પણ મારા દેવતાઇ પલંગ ઉપર બેસી ઇંદ્ર મહારાજાના દરબાર અને નાચ કેવો છે અને તેનો દેખાવ કેવો છે વગેરે તમામ દેખાવ જોઇ આવુ કારણ કે આવો સમય ફરી હાથ આવે તેમ નથી માટે આ તકે બેસવામાં તેમજ આળસ રાખવામાં હવે જરૂર નથી આવો વીચાર કરી તુરત પલંપ પાસે આવી દેવ અને રાજકુમાર અંતરીક્ષ તુરત ઇંદ્રના દેવતાઇ દરબારમાં 'આવી પહોચ્યા અને ગુપ્ત સ્થળે બેસી ગયા હવે અહીં આગળ ઇંદ્રના દરબારમા તમામ દેવો અને દેવીઓ આવી પોત પોતાના આસને બેસીને ગયા છે એટલામા મહારાજા ઇંદ્રની સ્વારી જોતજોતામાં આવી પહોંચી કે તુરત છડીદારે મહારાજાની નેકી પુકારી ઇંદ્ર

ગઇ કાલે ઇંદ્રના દરબારમા નાચ કરી આવ્યા અને મહારાજા એ નાચ જોઇ તમોને કંઇ પણ સીરપાવ આપ્યો કે નહિ ? આવું યોગીરાજનું બોલવું સાંભળી નાગકન્યાએ તુરત પોતાની દાસી મેણુકાને બોલાવી કહ્યું કે હે મેણુકા ગઇ કાલે રાત્રે ઈંદ્ર મહારાજના દરબારમાથી તારા અજબ નાચથી જે હજારો દેવો ચકીત થઇ ગયા હતા અને મહારાજા ઇંદ્ર તરફથી અને તમામ દેવો તરફથી જે ભેટ મળી છે તે તમામ ચીજો લાવી યોગીરાજને દેખાડ. આવું નાગકન્યાનું બોલવું સાભળી તુરત મેણુકાએ દેવોએ આપેલી તમામ ચીજો રજુ કરી અને યોગીરાજને દેખાડી અને મહારાજા ઇંદ્રની અમુલ્ય ભેટ જે પગના અંગુઠે નાંખી હતી તે જોવામા આવી નહિ કે તુરત મેણકા આમતેમ ફાફા મારવા લાગી એટલે નાગકન્યા મેણુકાને કહે છે કે તું શું જુએ છે અને આમ ફાફા શા માટે મારે છે. ત્યારે મેણકાએ કહયું કે બાઈ ઇંદ્ર મહારાજની અમુલ્ય ભેટ અને બક્ષીસ મળેલી તે ભેટનું નામ એક ચમત્કારી ઝાંઝર હતું તે ઝાંઝર મે મારા પગે નાખ્યું હતું તે કોણ જાણે કયા ગયું. અગર પડી ગયું કે દેવતાના દરબારમા કોઈએ કાઢી લીધું આ કારણથી હું આમતેમ ફાફા મારૂં છું અને વિચાર કરૂં એટલે નાગકન્યા બોલી કે હે સખી હવે આ કીમતી ઝાંઝરનો પતો મળવો મુસ્કેલ છે વળી તેની તપાસ પણ કયા કરવી અને ઝાંઝર લીધે કોને કહેવું માટે હવે એ વાતનો શોક મુકી તારા કામે વળગી જા. આવું નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી મેણુકા રડવા લાગી અને ઉદાસ થઇ બેસી રહી કે તુરત રાજ કુમારી ચંપકમાળાએ બે હાથ જોડી યોગીરાજને પુછ્યું કે હે મહારાજ આપ આપની જ્ઞાનદૃષ્ટિથી તપાસ કરી આ મેણુકાનું ઝાંઝર દેવલોકમાંથી અગર કોઈ પણ ઠેકાણે

થી મેળવી આપી તેના દુખી આત્માને સંતોષ આપો. આવું રાજકુમારીનું વચન કબુલ કરી યોગીરાજે નાગકન્યાને કહ્યું કે બહુસારૂં હે રાજકુમારી આવતી કાલે સુંદર સરોવર ઉપર તમે અને નાગકન્યા અને આ મેનકા એ ત્રણે ભેગા થઇ આવજો અને હું અહિંથી તમારી રજા લઇ મારા તપના પ્રભાવથી તમામ દેવતા લોકોને બોલાવી અને તેમને પુછી તમારા ખોવાએલા ઝાંઝરનો હાલ તપાસ કરીને તે ઝાંઝર લાવી નાગકન્યાને થએલા દુખને મટાડી તેને સંતોષ આપીશ. માટે બોલ હે નાગકન્યા હવે મને અહીંથી જવાની રજા દે. એટલે તુરત નાગકન્યાએ યોગીરાજને પ્રણામ કરી જવાની રજા આપ કે તુરત યોગીરાજ સરોવર ઉપર આવી પોતાની વીણા વગાડવી શરૂ કરી અને થોડો વખત જવા દઇ તુરત પોતે ધ્યાનમાં બેસી ગયા,

આણી તરફથી નાગકન્યા પોતાની દાસી મેનકાને અને ચંપકમાળાને લઇ યોગી પાસે આવી પ્રણામ કરી તેમના સામી બેસી ગઇ કે તુરત યોગીએ નાગકન્યાને કહ્યું કે નાગકન્યા હવે તું અમારી છેલી હકીકત સાંભળી લે કારણ કે હવે હું આવતી કાલે આ સરોવરને મુકી બીજે ગામ જવાનો છું કારણ કે અમે જોગી લોકો એક ઠેકાણે કાયમ વાસ કરી રહેતા નથી માટે તમોએ અને રાજકુમારી ચંપકમાળા મારા ઉપર ઉપકાર કર્યો છે તેના ઉપકારના બદલામાં હું આપની પાસે માફી માગું છું વળી ગઇ કાલે તમારૂં ઝાંઝર ખોવાએલું તે તપાસ કરતાં આ સરોવરની ડાબી બાજુએ સામે આગેલા પથ્થર આગળ પડી ગયું છે તો જઇ તમારૂં ઝાંઝર લઇ લો વળી હે રાજકુમારી તારે પણ આજે હમણાં તને લઇ જવા આવે છે માટે તું પણ

સોચ કર નહિ આ પ્રમાણે જોગીરાજ એ બન્નુ સાહેલીઓને સમજાવ્યું પાડી પોતે નાગકન્યાની રજા લઇ સરોવર ઉપર પાણી પીવા માટે ગયો અને પોતાનું અસલ રૂપ ધારણ કરી બુમ મારી કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકુમારી ચંપકમાળા તારા વીયોગે મારી સુખ અને સાન જતી રહી છે તેમજ રાત્રી દીવસ મને મારા સીવાય ખાવું-પીવું-ન્હાવું વગેરે કંઇ પણ ગોઠતા નથી અને તારી શોધમાને શોધમા હુ છેવટે આ સરોવર ઉપર આવી પોકાર કરી રહયો છું કે હે રાજકુમારી તું આજે મને નહી મળે તો જરૂર આ રાજકુમાર એક કલાકમાં પોતાના પ્રાણને પરલોક પહોચાડી દેશે આવું કુમારનું બોલવું સાભળી ચંપકમાળા નાગક-ન્યાને સાથે લઇ પોતાના પતી જેવો અવાજ આવવાથી એકદમ રાજકુમાર પાસે આવી પહોચી અને તેમને ઓળખી બે હાથ જોડી ઉભી રહી. અને કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ ઘણા દીવ-સના વીયોગથી આપની માળા જપતી આપની દાસી આપની પાસે ઉભી છે એટલે તુરત રાજકુમારે પોતાની પ્રીયા ચંપકમા-ળાને જોઇ આનંદ પામ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે બાળા આજે આપણે આપણા દેસ જવાનું છે માટે હવે તારી ઇચ્છા હોય તે જણાવી દે પતીનું વચન સાંભળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે પ્રા-ણનાથ આ નાગકનયાએ મારા ઉપર ઘણો ઉપકાર કર્યો છે માટે તેમને પુછી જે કંઇ જોઇએ તે આપી અહીંથી આપણે આપણા વતનમાં ચાલ્યા જઇએ આવું ચંપકમાળાનું બોલવું સાંભળી કુમાર નાગકન્યાને કહે છે કે હે નાગકન્યા આપના ઉપ-કારનો બદલો મારાથી વાળી શકાય તેમ નથી 'માટે કહો આજે હું આપને શું ઇનામ આપી તમારા રૂણમાથી મુકત થાઉં' આવું

કુમારનું બોલવુ સાભળી નાગકન્યા કહે છે કે હે કુમાર તારી ઉદારતા જોઇ હું તારા ઉપર પ્રસન થઇ છું માટે મારેકંઇ પણ વસ્તુની ઇચ્છા નથી છતા તારા પ્રમાણીક પણાથી અને ચંપકમાળાના સ્નેહથી હું તને આ એક મણી આપું છું તે લઇ તું સુખી થા આ મણી ગમે તેટલા પુર જોસમા એટલે નદીમા અગર દરીઆમા પાણી આવ્યું હોય તો આ મણી અડકવાથી તે પુર ઉતરી જાય છે બસ હવે સુખે ચંપકમાળાને લઇ તું તારા દેસમા ગમન કર પણ હે રાજકુમાર અહીં એક જોગી આવ્યા હતા તે ક્યા ગયા રાજકુમાર કહે છે કે હે નાગકન્યા તે જોગી હું અને આ જંગલમા તમારા ઝાંઝરનો પત્તો લાવનાર હું હતો આવુ નાગકન્યાને સઘળું વૃતાંત કહી કુંવર અને કુંવરી બન્ને જણાં પલંગ ઉપર બેઠી ગયા.

મહારાજા વીજયસીંહને ચીંતા.

વે અહી આગળ મહારાજા વીજયસીંહ દરબાર ભરી બેઠા છે અને તે પોતાના તમામ લશ્કરને એકદમ ભેગુ કરવા દીવાનને હુકમ કરી રહયા છે અને રાજના તમામ માણસોને પોતે દીલગીરીથી કહેવા લાગ્યા કે હે મારા શુરવીર યોદ્ધાઓ તેમજ નગરના ભવ્ય લોકો હજુ સુધી રાજકુમારીનો કોઇપણ દેશથી અગર ગામથી કે જંગલમાથી પતો લાગતો નથી અરે સું રાજકુમારી આ પૃથ્વી

ઉપર છે કે નહિ અને છે તો કયા સ્થળે છે તેની શોધમા આપણા તમામ લશ્કરને તઇયાર કરો વળી રાજકુમાર કુંવરીની શોધમા ગયા તે પણ હજુ સુધી આવ્યા નહિ અરેરે દેવ તેં આ શો જુલમ મારા ઉપર ગુજારવા માંડયો છે કે મારી નીરઅપરાધી રાજકુમારી તેમજ રાજકુમારને એકદમ ગુમ કરી દીધો આવો વીચાર કરી મહારાજા વીજયસીંહ ઉદાસમા બેઠા છે અને તમામ લશ્કર લઇ દીવાન સાહેબ માહારાજાને કેવા આવ્યા કે હજુર આપની આજ્ઞા કહેવા મુજબ તમામ લશ્કર આપના હુકમના રાહ જોઇ રહયુ છે એટલે મહારાજા દીવાનની જોડે વાતો કરે છે કે આ-પણા તમામ લશ્કરને દરેક ઠેકાણે તપાસ કરાવી અને રાજકુમારી તથા કુંવરને સોધી લાવી જલદી અહીં આવવું. વળી કોઇ ઠેકાણે રાજતરફથી અડચણ અગર હરકોઇ જાતનું વીઘન આવવાનું હોય તો તુરત ખેપીઓ મોકલી અહીંથી વધારે લશ્કર મંગાવી લેવું આવો વીચાર દીવાન અને મહારાજા બન્ને કરે છે એટલામા રાજકુમાર અને રાજકુમારી પલંગ ઉપર બેસી જોત જોતામાં તેજ નગરના બાગમા આવી પહોંચ્યા અને તુરત મહારાજા વીજ-યસીંહના ભરાએલા આજના દરબારમા મહારાજા વીજયસીંહ પાસે આવી ઉભા રહ્યાં કે તુરત રાજાએ પોતાની કુંવરી તથા કુંવરને જોઇ ભેટી પડયા અને પોતાની પાસે બેસાડી તમામ પોતાના દુઃખનો હેવાલ પુછી લીધો અને આજે જે દરબાર શોકનો ભરાએલો હતો તેજ દરબાર આનંદમય લાગવા માંડયો અને નગરના તમામ લોકો ખુસી થઇ ગયા અને દરબાર તુરત બંધ કરી મહારાજા કુંવર અને કુંવરીને લઇ પોતાના મહેલમા પહોચ્યા અને રાણીને બોલાવી કુંવર અને કુંવરીને સોપી મહા-

રાજા ભોજન કરવા ગયા 'આહી આગળ રાણી રાજકુમારી તથા રાજકુમાર ત્રણે મળી પોતાના દુઃખની હકીકત કહી નીરાંતે બેઠાં છે એટલે રાજકુમાર દેવદત્ત મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી હવે આવતીકાલે અમે અમારા દેશમા જવાના છીએ કારણ કે આંહી મને ઘણા દીવસ થઇ ગયા તેથી મારા પીતા અને માતુશ્રી સોક કરતા હશે માટે હવે આવતી કાલે જરૂર અમારા દેશ ચાલ્યા જઇસું રાજકુમારનુ બોલવું સાભળી તુરત રાણીએ મહારાજાને સઘળી વાત કહી અને રાજકુમારીને જે કાંઇ આપવું હતુ તે આપી જવાની આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમાર અને રાજકુંવરી મહારાજાને પ્રણામ કરી એકદમ પલંગ પાસે આવી પહોચ્યા અને તુરત પલંગ ચલાવવા માડયો કે જોતજોતામા પલંગ પોતાના પપા નગરના જગલમા આવી પહોચ્યો અને ત્યાથી બન્ને જણા પલગ લઈ તુરત પોતાના મહેલમા આવી ગયા અને પોતાના માબાપને મળી, તેમને તમામ હકીકત કહી આનંદથી બન્ને જણા દીવસો ગુજારવા લાગ્યા.

પલંગની પહેલી પુતળી બોલે છે.

રાજકુમાર દેવદત્ત જેવો પલંગની પાસે આવી બેસવા જાય છે કે એકદમ પુતળી કુમારને કહે છે કે હે કુમાર તું ઉતાવળ કર નહિ તેમજ સાહસકર નહિ પણ હું તને એક ચમત્કારી વાર્તા કહી બતાવું તે ઉપર તુ ધ્યાન આપ એક અંધેરી નગરીમાં ગંડુ રાજા રાજ કરતો હતો તેને એક પ્રભાવતી કરીને રાણી હતી

પ્રભાવતીને એક ચંદ્રપ્રભા કરીને રાજકુમારી હતી રાજા એક
દીવસ પોતાની કુંવરીના વેવીસાળ જોઇ તમામ ઠેકાણે અને દેસો-
દેસ જોષી લોકોને વીદાય કર્યા કેટલાક દીવસ પછી તમામ જોષી
લોકો આવી રાજાને કહેવા લાગ્યા કે હે નૃપતી અમો ગામે ગામે
ફરી આવ્યા પણ કુવરીના વેવીશાળ વાસે હાલ ચંદ્રનગરમા
ગરધ્રવસેન રાજા રાજ કરે છે વળી તે રાજા જેવો બુદ્ધીસાળી.
રૂપવાન હીમતવાળો ત્રીલોકમાં એક પણ રાજા નથી તો આવા
ગુણવંત રાજા ગંધવસેનને આપની રાજકુમારી પરણાવી આપણા
રાજ્યની વૃદ્ધી કરો આવું જોષી લોકોનું બોલવું સાભળી તુરત
મહારાજાએ દીવાનને બોલાવી એકાએક કાગળ લખાવી તુરત
જોષીને આપી ચંદ્રનગરના મહારાજા ગરધવસેન પાસે મોકલ્યો
જોષી દર મજલ કરતો કરતો કેટલાક દીવસે ચંદ્રનગરમાં આવી
રાજદરબારમા જઇ તુરત પત્ર કાઢી મહારાજા ગરધવસેનના
હાથમા આપી દીધો રાજાએ કાગળ વાચી તુરત જોષીને ઇનામ
આપી વીદાય કર્યો અને પોતે લગનની તઇયારી કરી એકદમ
મહારાજા ગંડુના શહેરમા આવી પહોચ્યા એટલે તુરત છડીદારે
આવી ગંડુરાજાને ખબર આપી કે તુરત રાજા ગરધવસેનના માટે
ઉતારાની તેમજ ખાવા પીવાની તજવીજ કરવા માંડી અને તેજ
રાત્રે મોટા ખરચે અને મોટી ધામધુમથી ગંડુરાજાએ પોતાની
કુંવરી ચંદ્રપ્રભાને પરણાવી દીધી બે ચાર દીવસ પછી જાન
વીદાય કરી સર્વ કોઇ પોત પોતાના કામે વળગી ગયા. હવે આ
ગંડુ રાજાના રાજમા એવો ઠરાવ છે કે તમામ ચીજ જેવી કે
બાજરી ઘઉં મગ અડદ ચોખા તલ તેલ ઘી. વગેરે દરેક વસ્તુ
ટકે પઇસાની શેર લેખે વેચાય છે ગમે તો ખાજાં લો અગર

ત્રણ પઇસાનું એક શેર ઘી લે આવો વેપાર મહારાજાના રાજમા ચાલે છે પણ તેના રાજમાં ચોરી અન્યાય કે લુંટફાટનું નામ થતું નથી આ પ્રમાણે તેના નેકી રાજમાં એક સંકર કરીને કુંભાર હતો તેની પાસે બારસો ગધેડા હતા અને તે ગધેડાનો સેનાપતી એક જબરજસ્ત ગધેડો કે જેના ચાલવાથી ઘોડા પણ થાકી જાય બાર ઉચકવામા ઉંટ પણ હારી જાય અને તેના ખોરાક આગળ હાથી પણ પાછો હઠી જાય આવો જબરજસ્ત સેનાપતીનું નામ ગરધવસેન રાખવામા આવ્યું હતું સંકર કુંભારની પાસે ગરધવસેન સેનાપતી હોવાથી તે ગામના તમામ લોકો તેને ઓળખતા હતા અને બારગામમાથી અનાજ સાક વગેરે લાવવું હોય તો તેનેજ કહેતા હતા આથી શંકર કુંભારની કીરતી દેશોદેશ અને ગામેગામ હતી જ્યા જાય ત્યા કોઇ તેને ઓળખ્યા વગર રહે નહી એક દીવસ દીવાન સાહેબ સંકર કુભારને બોલાવી કહે છે કે હે સંકર તું આવતી કાલે આપણા રાજમાથી એક હજાર મણ દાણો લઇ મહારાજા ગરધવસેનને આપી આવ અને તેમની ખુસીના ખબર લઇ જલદી આહી આવી જા આવું દીવાનનું બોલવું સાભળી સંકર કુંભાર કહે છે કે હે દીવાન સાહેબ એમા ભારે શું કામ છે આપના કહેવા મુજબ અત્યારેજ હું મારી તમામ ફોજ લઇ અને મારા સેનાપતી ગરધવસેનના ઉપર આ વસ્તુની ગુણો ચડાવી આહીથી જલદી રવાને થાઉ છું આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર દીવાનની રજા લઇ પોતે ઘેર જઇ તમામ ફોજ લઇ કેટલાક દીવસે રાજા ગરધવસેનના દરબારમાં આવી સલામ કરી મહારાજા ગંધુના દીવાનના હાથની ચીઠ્ઠી આપી ઉભો રહયો કે ચીઠી વાંચી તુરત રાજા ગરધવસેન પોતાના છડીદારને કહે છે કે આ સંકર કુભાર

તી લાવેલી ધણીતી ચુથ્થો આપણા મેલમા નંખાવી તેને સારૂ ઇનામ આપી હકિં મળ્યાની એક માદી તેને આપી વીદાય કરજે રાજાનો હુકમ થતાં છડીદારે સંકર કુંભારને ઇનામ અને હકિંના પહોચ આપી વીદાય કર્યો કે કેટલાક દીવસ પછી સંકર ગંડુરાજા પાસે જઇ પહોંચ બતાવી તમામ હકીકત કહી પોતાને ઘેર આવ્યો આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર રાજના કામ કરવાથી તેને દેસદેસના લોકે સારી પેઠે ઓળખવા લાગ્યા અને તેના બોલવઃ ઉપર પુરણ ભરૂસો રાખવા લાગ્યા તેમજ તેના પ્રમાણીક પણાથી પોતાની નાતના પણ શેઠ તરીકે ઓળખાતો હતો હવે એક દીવસ સંકર થોડું અનાજ લઇ પોતાના સેનાપતી ગરધનસેનને લઇ બહાર ગામ વેપાર કરવા સારૂ ગયો હતો અને ગામે ગામ પોતાનો માલ વેચ. પાછો ફરતો હતો એવામા દૈવયોગે તેના સેનાપતી ગરધવસેનની તબીયત બગડવા માંડી એથી સંકર તુરત પોતાને ઘેર જલદી પાછો આવ્યો ત્યારે ગામના લોકો સંકરને પુછવા લાગ્યા કે અરે સંકર આજ કાલ કેમ જણાતો નથી અને એનું શું બારે કામ કરી રહ્યો છું ત્યારે સુંદર કહે છે કે હે નગરના લોકો ગરધવસેનની તબીયત દીવસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલતે ચીંતામાં છુ આ પ્રમાણે શંકર લોકોને કહી દીલગીર થતો હતો હવે દીવસે દીવસે સંકરના સેનાપતીની એટલે ગરધવસેનની તબીયત તદન બગડવા માંડી અને આજ મરે અગર કાલે મરે એવી દસા થઇ પણ વીનાસ કાળે વીપરીત બુદ્ધી જ્યારે માણસોના પ્રાણ નજીક આવે છે ત્યારે બુદ્ધી ફરી જાય છે તેમ આપણા સેનાપતીની બુદ્ધી બગડી ગઇ અને જોત જોતામા ગરધવસેન મરણને સરણ થઇ ગયા એટલે તુરત સંકર કુંભાર પોકપોક મૂકી રડવા લાગ્યો

એટલા એની નાતના તમામ માણસો ભેગા થઇ તે પણ રડવા લાગ્યા કોઇ સંકર કુંભારને ધીરજ આપવા લાગ્યા આ પ્રમાણે આંહી સોર બકોર થય છે અને હજારો કુંભાર લોકો ભેગા થએલા છે એવામાં અકસ્માત રાજમા એક વાસણની જરૂર પડી ને લેવા માટે રાજાએ દીવાનને આગ્ના કરી અને દીવાન સાહેબ તુરત કોટવાલને આગ્ના કરી કે કોટવાલ તુરત વાસણ લેવા માટે જલદી સંકર કુંભારના ધર નજીક આવી પહોચ્યો પણ ઓહી રદનના શબ્દ સાભળવાથી સંકરને કોટવાવાલ પુછે છે કે હે સંકર આજે આ સોરબકોર સાનો છે ત્યારે ત્યારે સંકર કોટવાળાને ધીરેથી કહેવા લાગ્યો કે હે કોટવાળ આજે ગરધવશેન ગુજરી ગયા તેમની દીલગીરી માટે આ તમામ મહાજન ભેગું થયું છે આવુ સંકરનું બોલવું સાભળી કોટવાળ ત્યાથી એકદમ નાઠો અને પોતાના ઉપરી જમાદાર સાહેબને વાત કરી કે ગરધવસેન ગુજરી ગયા કોટવાલનું બોલવુ સાભળી જમાદાર ફોજદાર પાસે ગયા અને ફોજદાર દીવાન સાહેબ પાસે ગયા અને દીવાન મહા-રાજા ગંડુની પાસે ઉદાસ ચહેરે આવી બે હાથ જોડી કહે છે કે હે નૃપતી આજે ગજબ થયો અને ગરધવસેન ગુજરી ગયા આટલું સાંભળતા ગંડુરાજા એકદમ રોતો ધરતી ઉપર પડી ગયો અને ભયંકર રૂદન કરવા લાગ્યો એટલે રાજાના તમામ અમલદારોએ આવી ગંડુરાજાને શાન્તી આપવા લાગ્યા આણી તરફ મહારાજાની રાણીને ખબર પડતા એકદમ ગાભરી બની ગઇ અરેરે મારૂ કીસ્મત ફુટી ગયું કે ગરધવસેન ગુજરી ગયા આવી રીતે રાજમાં ઉદાસીના ચીન્હ માલુમ પડવાથી અને નગરના લોકોને ગરધવસેન ગુજરી ગયા એવી ખબર પડવાથી શહેરમા હડતાલ પાડવામાં

આવી અને રાજના તમામ અમલદારોએ તેમજ મહારાજા ગંડુએ મૂછો ક્ષેતરાવી નાખી અને ગામેગામ કાગળ લખી દીધા આ પ્રમાણે એક દીવસ બે દીવસ જતા રહ્યા એટલે મહારાજા ગરધવસેનના રાજમાથી દીવાન સાહેબ મહારાણી ચંદ્રપ્રભાને લઇ પોતાના પીતા ગડુરાજાને ત્યા લઇ આવી પહોચ્યા અને ચંદ્રપ્રભાને પોતાના પીતા પાસે મોકલી દીધી ચંદ્રપ્રભાને જોતા મહારાજા તુરત કહેવા લાગ્યા કે હે કુંવરી ગરધવસેન અચાનક ગુજરી ગયા તેનું સું કારણ સું તેમને કંઇ રોગ હતો કે એકદમ આ દસા થઇ ચંદ્રપ્રભા પોતના પીતાનાં વચન સાભળી છક થઇ ગઇ અને પીતાને કહેવા લાગી કે હે પીતાજી આજે તમને સનીપાત થયે છે કે તમારૂ મગજ ઠેકાણે નથી મહારાજા ગરધવસેન તો સુખ શાન્તીથી પોતાનુ રાજ ચલાવ છે અને તેમની પાસેથી રજા લઇ આજે તમોને મળવા માટે આવી છું આવું પોતાની કુંવરીનુ બોલવું સાભળી એકદમ ગડુરાજા ક્રોધમા આવી ગયો અને છડી દારને બોલાવી એકદમ દીવાન સાહેબને જલદી મારી પસે બોલાવી લાવો એવો હુકમ કર્યો માહરાજાનો હુકમ થતાં તુરત છડીદાર દીવાન સાહેબના બંગલે આવી પહોચ્યો અને સાહબને કહ્યું કે આપને અત્યારે મહારાજા બોલાવે છે આવું છડીદારનું બોલવુ સાંભળી દીવાન સાહેબ વીચારમા પડયા કે એવું સું જરૂરનું કામ હશે કે એકદમ મહારાજાએ છડીદારને મારી પાસે મોકલ્યો આવો વીચાર કરી તુરત દીવાન સાહેબ મહારાજાની પાસે આવી પ્રણામ કરી ઉભા રહ્યા.

મહારાજાએ દીવાન સાહેબને પુછયું કે હે દીવાન સાહેબ ગર્ધવસેન ગુજરી ગયા એવું તમોએ સાથી જાણ્યું આવું મ-

હારાજાનું બોલવું સાભળી દીવાન સાહેબ કહે છે કે હે ભુપાળ મને તો જમાદાર સાહેબે ખબર આપી હતી આવું દીવાનનું બોલવું સાભળી તુરત જમાદાર સાહેબને માણસ મોકલી બોલાવ્યા અને પુછ્યુ કે હે જમાદાર સાહેબ ગર્ધવસેન ગુજરી ગયા એવું તમોએ સોથી જાણ્યું જમાદાર સાહેબ કહે છે કે હે મહારાજા મને તો હવાલદાર સાહેબે કહ્યું હતું જમાદારનું બોલવું સાભળી તુરત હવાલદારને બોલાવી પુછી જોયું ત્યારે હવાલદાર કહે છે કે હે સરકાર મને તો કોટવાળ સાહેબને ખબર દીઆથા ત્યારે કોટવાળને બોલાવી પુછી જોયું એટલે કોટવાળ મહારાજાને હાથ જોડી કહે છે કે હે નામદાર મને તો આપણા શંકર કુંભારે કહ્યું હતું ત્યારે મહારાજાએ તુરત શંકર કુંભારને બોલાવ્યો અને રાજા કહેવા લાગ્યો.

રાજા–હે શંકર કુંભાર તેં રાજનો મોટો ગુનો કર્યો છે.

કુંભાર–હે મહારાજા હું દુશ્મન ઉપર રહેમ રાખું છું તો રાજનો ગુનો મારાથી બનેજ કેમ.

રાજા–ત્યારે હું શું જુઠું બોલું છુ.

કુંભાર–વગર વીચાર્યું ભાષણ કરવાથી ભવીષ્યમા નુકશાન કરે છે.

રાજા-ત્યારે તું શું પ્રમાણીક છે.

કુંભાર–હા મેં મારી જીંદગીની અંદર કોઇ પણ માણસને એક પણ અક્ષર જુઠનો કહ્યો નથી.

રાજા–ત્યારે શું ગર્ધવસેન મરી ગયા એ વાત સાચી.

કુંભાર–એમા શું, પુછવા જેવું છેજ ક્યા ? અને એમના મરણની વાત તો આપણા નગરના તમામ લોક જાણે છે.

રાજા—ગર્ધવસેન મરી ગયા એવા પ્રથમ સમાચાર તને કોણે આપ્યા.

કુંભાર—સાહેબ એમાં આટલી બધી પડપુછ શા માટે કરો છો અને તેની તમામ હકીકત હું આપને કહી બતાવું તે ઉપર ધ્યાન આપો.

રાજા—ત્યારે જલદી કહી દે

કુંભાર—સાંભળો મારી પાસે બારસો ગધેડાં છે અને તે બારસો ગધેડાંનો સેનાપતી જેના વડે હું આપણા નગરમાં તથા દેશો દેશ પ્રખ્યાત પામ્યો છું. વળી જેની મદદથી મારી ગરીબા-ઇને દુર કરી સારા પૈસા પેદા કર્યા છે અને હું જ્યાં જાઉ ત્યાં મને સારો આવકાર મળતો હતો વળી કોઇ પણ દેશ એની મદદથી મારા જોયા વગરનો રહી ગયો નથી એવો મારો બારસો ગધેડાના સેનાપતી મર્ધવસેન નામે ગધેડો ગુજરી ગયો છે ત્યારથી મારી નબળી વખત આવી છે અને હવે મને કોઇનો આધાર નથી આ મારી હકીકત છે એમા લગારે ખોટું નથી.

રાજા—ત્યારે એ કમ અકલના કુંભાર પહેલેથી બસી મરવું હતું કનીકે મારો ગર્ધવસેન ગધેડો મરી ગયો છે.

કુંભાર—હે સાહેબતો મેં ક્યા નામ બદલી લોકોને જુઠાં વચનો કહ્યાં હતા હું મારા દુઃખને રડુ છુ અને આપ મારા ગરીબ ઉપર વીના કારણે રાજના ગુના કર્યા બાબતનો આરોપ મુકો છો માટે હે સરકાર અમારા ગરીબ ઉપર કૃપા રાખવી

રાજા—બસ ચાલ્યો જા હવે પછી કોઇ દીવસ આવું કામ કરીશ નહિ આ વખતે તારા ઉપર સરકાર રહેમ રાખે છે.

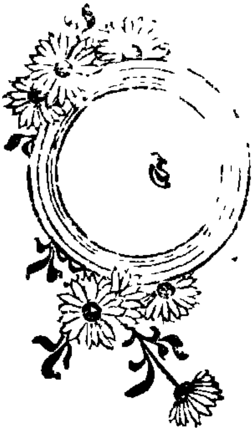
કુંભાર—બહુ સારૂ ગરીબ પરવર.

આ પ્રમાણે રાજાએ કુંભારના મોઢેથી ખરી હકીકત સાભળી એકદમ સરમીદો પડી ગયો અને નગરના તમામ લોકો તેમજ તેના અમલદારો હસવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે ભાઈ આનો એક અજબ તમાસો જોવામા આવ્યો ખરી વાત નહિ જાણતા એકદમ વાયરાની પેઠે વાત ને ફેલાવી દીધી એથી આપડી મુર્ખાઈ ગણાય છે બસ ચાલો જે ભુલ થઇ તે હવે સુધરવાની નથી એમ કહી તમામ નગરના લોકો અને રાજા પોત પોતાને મુકામે ચાલ્યા ગયા.

આ પ્રમાણે પુતળી કુમારને વાત કરી રહી એટલે પુતળી જતી વખતે કુમારને કહેતી ગઈ કે જે પ્રમાણે ગંડુ રાજા પાછળથી શોકાતુર થયો તેમ તું પણ અત્યારે તારા સુંદર મહેલમાથી તારા તમામ લડાઇના હથીઆર તેમજ કીમતી પોશાક કાઢી લઇ બીજા મહેલમાં મુકી દે નહિ તો આજે સુંદર મહેલ ઉપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બળી ખાખ થઇ જશે આ પ્રમાણે પલંગની પેલી પુતળી સરરર કરતી ચાલી ગઇ. કે તુરત કુમારે પોતાના સુંદર મહેલે આવી પુતળીના કહેવા પ્રમાણે તમામ ચીજો કાઢી લઈ બીજા મહેલમા ભરી દીધી કે એકદમ મહેલ ઉપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બળી ખાખ થઇ ગયો આ ચમત્કાર જોઇ કુમાર તો એકદમ ત્યાનો ત્યા ઉભો રહ્યો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે શું પલંગનો ચમત્કાર.

પલંગની બીજી પુતળી બોલે છે.

કુમાર સાભળ ત્રંબાવટી નગરીમા એક ગુ-લાબસીંહ કરીને રાજા રાજ કરતો હતો. અને તે રાજા હમેશા દેવ પુજન કરી દરરોજ અહાર લેતો હતો વળી દુ:ખી લોકોને સારી મદદ આપતો હતો આથી એના રાજમા દુ:ખી માણસ કોઈ ભાગ્યે જણાતું અને લોક રાજાને હમેશા આર્શીવાદ આપતા હતા તેવામાં એજ ગામમા એક ખોડો કરીને ઠાકોર હતો પણ બીચારો જન્મથી ગરીબ હતો તેને એક દીકરી હતી આબન્ને બાપ દીકરી જેમ તેમ કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા હતા એવામા ખોડાજી ઠાકોરની તબીયત દીવસે દીવસે બગડવાથી કંઇ પણ જવાય નહી અને ધંધો રોજગાર પણ થાય નહિ એટલે પોતાને અને દીકરીને ખાવાની અડચણ પડવા લાગી એટલે ઠાકોર કન્યા પોતાના પીતાને કહે છે કે હે પિતાજી આપણી પાસે આપણો નીરવાહ નભાવવાને માટે કોઇ પણ જાતનું આપણી પાસે સાધન નથી તેમ તમારાથી ધંધો રોજગાર થતો નથી માટે આપણે કેવી રીતે ખરચ કાઢવું આવું પોતાની છોકરીનું કેહેવું સાભળી ઠાકોર કહે છે કે હે બાળા જો હું તને સમજણ પાડું તે પ્રાણે દરરોજ તારે કામ કરવું એક તો પ્રભાતે નાહી ધોઇ શીવના મંદિરે દરશન કરી આવી આ-

પણ નગરમાં ભીખ માગવા જવું અને તેમાથી જેટલું આપણા કીસ્મતમાં મળવાનું હશે તે મળશે અને એથી આપણું ગુજરાન ચાલશે કારણ કે આ સીવાય બીજો કોઇ ઉપાવ મને સુજતો નથી પોતાના પીતાનું વચન માન્ય કરી ઠાકોર કન્યા દરરોજ શીવમંદીરે જઇ ગામમા ભીક્ષા માગી લાવી પોતાનું ગુજરાન નીભાવતી હતી અને સંતોષ માનતી હતી આમ કેટલાક દીવસ નગરમા ભીક્ષા માગવાથીજ ગામના તમામ લોકો તેને ઓળખી ગયા હતા અને જ્યા જાય ત્યા તેને ઠાકોર કન્યા કહેતા હતા આ પ્રમાણે નગરમા ભીખ માગવાથી કોઇ દીવસ તેને ભીક્ષા મળતી અગર કોઇ દીવસ ખાલી જતા છતા તેને જેમળતું તેમા સંતોષ રાખી પોતાના પીતાને સારી રીતે જાળવતી હતી આ પ્રમાણે દીવસે દીવસે નગરમાં ભીક્ષા માગવા જાય અને લોકોને કહે કે હે ભાઇ મારી ગરીબ બાળાની વીનંતી સાભળી એક પાઇ પઇસો આપતા જાવ પણ હમેંસની ભીખ રહી એટલે લોકો તેને કહેવા લાગ્યા કે ઠાકોર કન્યા આમ ભીખ માગીને પેટ ભરે છે તો કોઇની મજુરી અગર મહેનત કરીને ખાને ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે ભાઇઓ મારાથી મહેનત અને મજુરી થતી નથી તેમ મારા પીતાજીની ચાકરી કરનાર કોઇ મારા સીવાય છે નહિ આવું નમ્ર વચન કહી લોકોની પાસેથી ભીક્ષા માગતી હતી તો પણ લોકો ચીડાઇ જતા અને કહેતા કે તારા બાપની થાપણ મુકી છે કે અહીં દરરૌજ આવી હેરાન કરી જાય છે.

આવું લોકો કહે છે છતાં બીચારી ઠાકોર કન્યા પોતાના પેટને વાસ્તે અને પોતાના પીતાને જે કંઇ મળે તે લઇ . તેમને

ખવરાવવા માટે લોકોના અભીમાનના શબ્દો સહન કરતી હતી તો પણ ભાગ્ય વીના કંઇ મળતું નથી તેમ ઠાકોર કન્યાને પણ દીવસે દીવસે ભીક્ષા નહિ મળવાથી લોકોને કરગરવા લાગી અને કહેવા લાગી કે હે નગરના ભવ્ય લોકો હું દુઃખી છું. અનાથ છું મારે કોઇનો આધાર નથી તો મારા ઉપર દયા લાવી કોઇ પાઇ પઇઓ આપી મારા આત્માને સંતોષ આપશો તો પ્રભુ તમારૂં ભલું કરશે, આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાની દયાની વાણી પણ કોઇ સાંભળનાર હતું નહિ એટલે નિરાશ થઇ પોતાના ઘેર જઇ પોતાના પીતાને કહેવા લાગી કે હે પીતાજી આપણા નગરમાથી હવે ભીક્ષા મળતી નથી તેમ કોઇને દયા પણ આવતી નથી. માટે હવે આપણા દીવસો શી રીતે જશે એવી મારા હૃદયમા દરરોજ ચીંતા થયા કરે છે આવું ઠાકોર કન્યા પોતાના પીતાને કહી રહી એટલે ઠાકોર બોલ્યા કે હે બાળા આ સંસારમા ચડતી પડતીના દીવસો ચાલ્યા જાય છે રાજા રંક થાય છે અને રંક કોઇ દીવસ રાજા થાય છે માટે એનો હરખ સોક કરવો નકામો છે હશે જે થવાનુ હશે તે થશે આ પ્રમાણે દુ:ખી પીતા અને બાળા પોતાના કપાળે હાથ દઇ બીચારા નીંદ્રાને સ્વાધીન થઇ ગયાં એવામાં તેજ રાત્રે કોઇ ગામથી ચોર લોકો ચોરી કરીને કરોડો રૂપીયાનો માલ લઇ આવતા હતા અને તેમની પાછળ તેમને પકડવાને માટે રાજાના માણસો આમ તેમ તેમની સોધ કરતા હતા તેથી બીકના માર્યા અને આપડે પકડાઇ જઇશું, એવી ધાસ્તીથી તે ચોર લોકો જ્યાં આ દુઃખી બાળકો અને ઠાકોર સુઇ ગયા છે તેમના છાપરા ઉપર આવી છાપરાના નળીયાં ખસેડી નાંખી તે તમામ માલ તેના

ઘરમા નાંખી ચોર લોકો એકદમ નાસી ગયા અને આણી તરફ રાજાના માણસો ચોરનો પતો નહિ મળવાથી પોતાને મુકામે પાછા ફર્યાં હવે આહી આગળ જ્યારે પ્રભાત થયુ ત્યારે ઠાકોર કન્યા અને ઠાકોર નીદ્રમથી જાગ્યા અને બાળા પોતાના ઓરડામાં જઇ અને જુવે છે તો અકસ્માત ગાસડીઓ પડેલી જોઇ અને તે ગાસડીઓ છોડી પોતે જુવે છે તો કરોડો રૂપીયાની મીલ્કત પોતાના પીતાને ઓરડામા અચાનક પડેલી જોઇ અને એકદમ પેમાને કહેવા માટે આવી કે હે પીતાજી આજે આપણા ઓરડામા અચાનક કરોડો રૂપીયાની મીલકત પડેલી છે તે આપને હૂં કહેવા આવી છું ત્યારે ઠાકોર કહે છે કે બેન મને તો એમ લગે છે કે કોઇએ આપણને હેરાન કરવા સારૂ આપણા રાજમાથી કેઇ ચોર ચોરી લાવી અહી નાખી ગયુ હશે માટે તું બજારમાં જઇ ઢંઢેરો પીટાવી લોકને અને રાજના તમામ માણસોને ખબર આપ કે જેથી કરીને આપણને પાછળથી હરકત થાય નહિ આવુ પોતાના પીતાનું બોલવુ સાભળી બાળા રસોઇ કરી પોતાના પીતાનેજમાડી તુરત નગરના ભર બજારમાં આવી અને કહેવા લાગી કે હે ભાઇઓ અને બ્હેનો અને રાજના તમામ અમલદારો આજે મારૂ વચન સાભળો અને તે ઉપર ધ્યાન આપો આવુ ઠાકોર કન્યનું બોલવું સાંભળી બજારના લોકો કહેવા લાગ્યા કે આ ભીખારણ સાની નકામી બુમો પાડી લોકો ભેગા કરે છે આમ બુમો પાડવાથી કોણ તારો બાપ તને પઇ પઇસો આપનાર છે આવુ કહી લોકો જતા રહેતા પણ એ શું કહેવા માગે છે તે કાઇએ પુછ્યું નહોતું કારણકે લોકો જાણે છે કે એને ભીખ મળતી નથી એટલે બુમો

પાડવા લાગી આ પ્રમાણે બજારમા વાતો થાય છે અને થોડા ઘણા લોકો ઉભા છે એટલામાં કોટવાળ તે રસ્તેથી જતા હતા તેમણે આ ભેગા થએલા લોકોને જોઇ જોવા માટે ગયા તો ઠાકોરકન્યા ઉભી છે તેને એકદમ કોટવાળ કહેવા લાગ્યો કે અરે ઠાકોરકન્યા આંહીથી ચલી જા. કાયકુ ખડીહે. અને નકામા લોકો ભેગા કરે છે આવુ કોટવાળનું બોલવું સાંભળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે કોટવાળ સાહેબ મેરી એક અરજ છે અને તે અરજ આજે આ લોકોને ફાયદા કરતા છે માટે આપની ઇચ્છા હોય અને મારી હકીકત જાણવી હોય તો મારા કેવા પ્રમાણે આખા નગરમા ઢંઢેરો પીટાવી લોકોને ખબર આપો આવું ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાભળી કોટવાળ વીચારમા પડયો અને કહેવા લાગ્યો કે જ્યારે માહારાજાને ફાયદો છે ત્યારે આનું કેહેવું બરાબર સાભળવું જોઇએ એમ વીચાર કરી તરત ઠાકોરકન્યાને અવાજ કરી કહ્યું કે બોલ તેરા ઠેકાણા કયા હે જલદી કહી દે. એટલે ઠાકોરકન્યા લોકોના સાભળતા કહે છે કે હે નગરના અમીર ઉમરાવ અને ગરીબ લોકો મારૂં કેવું એટલુંજ છે કે આજે આપણા નગરમાંથી કોઇના ઘેરથી અમર રાજમાથી કરોડો રૂપીઆની ચોરી થઇ છે અને તે ચોરીનો માલ મારા ઘેર કોઇ નાંખી ગયું છે માટે તે માલ જે જે લોકોનો ગયો હોય તેમણે મારા મકાને આવી મહારાજાની રૂબરૂ લઇ જવો આવું મારૂ કહેવું છે અને તે સાચી વાત તમને જણાવું છું ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી નગરમા એકદમ વાત ફેલાઇ ગઇ અને જોત જોતામાં મહારાજાને કાને ગઇ કે તુરત ઠાકોર કન્યાને દરબારમાં લઇ ગયા અને મહારાજા પાસે ઉભી કરી એટલે મહારાજા કહે છે કે હે ઠાકોરકન્યા જે

દ્રવ્ય તને મળ્યું છે તેના ધરાગ આવેથી તુ તે તમામ સોપી દે આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યા અને રાજા વાત કરે છે એટલામા ગામના તમામ લોકો મહારાજા પાસે આવી પહોચ્યા અને તુરત તમામ લોકો અને રાજા સહીત ઠાકોર કન્યાના ઘેર આવી નીરાતે બેઠા હવે રાજા કહે છે કે હે ઠાકોર કન્યા આપણા નગરના તમામ લોકો આવી ગયા છે માટે જે જેની વસ્તુ આવી હોય તે બતાવતી જા અને તેના જે ગરાગ થાય તેમની આપી દે ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર આપનું કહેવું બરાબર છે અને આપના કહેવા પ્રમાણે હું કરવા તઇયાર છું પણ સાહેબ મારી એક અરજ છે કે આપના નગરમાથી કોઇ કદાપી અજાણ્યપણે માણસ રહી ગયો હોય અગર આવેલા લોકોની કઇ કંઇ ચીજ ચોરાએલી છે તે તપાસ કરી એક એકના નામ નોધી લો ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાભળી ન્યાયી રાજાએ તુરત દીવાનને હુકમ કર્યો કે આ લોકોને પુછી જુઓ એમની કઇ વસ્તુ ગએલી છે અને આહી કોણ હાજર નથી આવો રાજાનો હુકમ થયો કે દીવાન સાહેબ સભાના લોકોને કહેવા લાગ્યા કે એ નગરના બધા લોકો આહી બધા હાજર છે કે કોઈ રહી ગયું છે ત્યારે નગરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે સાહેબ બધા હાજર છે ફરી દીવાન સાહેબ કહેવા લાગ્યા કે જેની જે ચીજ ગઇ હોય તે અહીં આવી નોધાવી લઇ જાવ એટલે એક પછી એક તમામ લોકો પોતાની ગએલી વસ્તુઓ લખાવી આવ્યા પણ કોઇએ એમ ના કહ્યું કે મારી ચીજ ગઇ નથી જ્યારે તમામ લોકો બેસી રહ્યા એટલે દીવાન કહેવા લાગ્યા કે હવે કોઈ બાકી રહી ગયું ત્યારે સર્વ કોઇએ ના કહી કે તુરત રાજાએ ઠાકોરકન્યાને અવાજ કર્યો કે હવે તારી પાસે

જે વસ્તુ આવી હોય તે આહી લાવી રજુ કર. ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર મારા અપરાધની આપની પાસે માફી માગી કહુંછું કે આજે આ બધો તમાસો મેં મારા પેટની ખાતર કર્યો છે કારણ કે બજારમા મને કોઇ પાઇ પઇસો આપતું નહોતું માટે આ લોકોને મેં લાલચ બતાવી અહીં ભેગા કર્યા છે માટે આ લોકો પાસેથી પાઈ પઇસો અપાવી દુખી મારા આત્માને સંતોષ આપસો આટલી મારી અરજ છે. ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી રાજા એકદમ વીચાર કરવા લાગ્યો કે આશું આને શું કર્યું પણ તીક્ષણ નજરથી વીચાર કરીએ તો આ બાળાનો કાંઇ પણ વાંક છે નહિ કારણ કે પોતાના પેટને વાસ્તે ગમે તે યુકિત કરવીજ પડે આવો વીચાર કરી રાજાએ ઠાકોરકન્યાને કહ્યું કે ઠીક ત્યારે તું આ સભામા અવાજ કર અને પાઇ પઇસો જે મળે તે લઇ લે રાજાનો હુકમ થતાં તુરત ઠાકોરકન્યા બોલી કે હે નગરના ભવ્ય લોકો આજે તમો મારી ગરીબની ઝુપડીમા આવી મને જે સંતોષ આપ્યો છે તેવો સંતોષ મને પાઇ પઇસો આપી તમારા નામને દીપાવી ખુશી થાવ આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાભળી લોકો તો ત્યા છક થઇ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા ઉલટી અમારી ચીજો આપવી તો બંધ રહી અને ઉપરથી પઇ પઇસો માગી આહી અમને હેરાન કરવા છે તેં આહી અમોને બોલાવી અમોને હલકા પાડયા છે આમ લોકોને છેતરવાથી તને આ ભવ તો શું પણ બીજે ભવ પણ સુખ મળવાનું નથી. એવું યાદ રાખજે આટલું બોલી લોકો બેસી રહ્યા કે તુરત ઠાકોરકન્યા સભા તરફ જોઇ અને ધીરેથી કહેવા લાગી કે હે ભોળા લોકો સાંભળો. મારા તો ભુંડા હાલ છે પણ હું એ વીચાર કરૂં

હું કે તમારી સી વલે થશે કારણ કે બનાવટી વાતને તમોએ સાચી માની તમારા બાપ દાદાએ જાણે કે મારે ત્યાં થાપણ મુકી ના હોય એવું ધારી મારા ઘેર લેવા આવ્યા છો ધીક્કાર છે તમોને કે એક ખાલી પઇસાની ખાતર ધર્મ-નીતી, અને ન્યાયને ભૂલી જઇ અન્યાયનો પઇસો લેવા તઇયાર થયા છો અને એકદમ અહીં આવી મહારાજાના નગરને કલંકીત કરી દીધું છે વળી જયરે હું તમારી પાસે એક પાઇ અગર પઇસો માગતી ત્યારે તો તમો મારી હાંસી કરવા હતા અને કહેતા હતા કે મ- જુરી મહેનત કરીને ખા, એ બોલો અત્યારે કહો ક્યા અને ઉલટા મારા ગરીબના ઘેર દોલત લેવા અરે મને એક દિવસ ખાવાનું પણ મળતું નથી. તેમજ મારી દાદ કોઇ સાંભળતું નથી અને જ્યાં જાઉ ત્યાંથી મને ધક્કા મારી કાઢી મુકે છે એવો હરરોજનો દેખાવ શું તમો ભુલી ગયા અરે ઉપરના પ્રમાણીક પણાનો ડોળ રાખી દીલમાં ભયંકર દાઝ રાખી બગલાની પેઠે શું તમો જીવન ગુજારો છો કેમકે બગલો નદીના કીનારે ધ્યાન ધરતો હોય ત્યારે સામા માણુસને એમ લાગે કે અહાહા શું બગલો તપ કરી રહ્યો છે પણ અંદરથી તે કયરે મચ્છુ બહાર આવે કે તેને તાણી ચલતો થાઉ તેવી રીતે હે લોકો હવે તમે આવ્યા તેવા પાછા ચાલ્યા જાવ અને આવું વગર વીચાર્યું કામ કરસો નહિ. આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યા કહી રહી કે સભાના લોકો ચુપ થઇ ગયા એટલે મહારાજા કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા તારૂ કહેવું સત્ય છે આ પ્રમાણે શાન્તી થઇ કે તુરત ઠાકોર કન્યાએ પોતાના ત્યા પડેલી એક કરોડ રૂપીઆની મીલકત તુરત મહારાજા પાસે લાવી હાજર કરી

એટલે મહારાજાએ કહ્યું કે આ સઘળી મીલ્કત તારા ભાગ્યની
છે આમાં કોઇનો હક નથી આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાને તે મીલ્કત
સોંપી સૌ લોકો પોતપોતાના ઘેર રવાના થઇ ગયા અને મહારાજા
પોતાના મહેલ તરફ ચાલ્યા ગયા આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાને
પઇસા આવવાથી પોતે જે ઘરમા રહેતી હતી તે ઘર પાડી નાંખી
એક મોટો જબર જસ્ત મહેલ બનાવ્યો અને કેટલાક માણસ
પોતાને ત્યા કામ કરાવવા સારૂ નોકર રાખ્યા આથી નગરના
લોકો તે મહેલ જોઇને વખાણ કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા
કે ભાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે હજારો માણસ તેના દાસ થઇ
રહે છે તેમ અત્યારે જુઓ પેલી ઠાકોર કન્યાના મહેલનો દેખાવ
અહાસું ઇંદ્રપુરી જેવો મહેલ બનાવ્યો છે આ પ્રમાણે નગરમા
વાતો થાય છે અને ઠાકોર કન્યા પોતે સાભળે છે અંને વીચારે કરે
છે કે મારી દુ:ખી હાલતમા મને ખાવા પીવાનું ઘણું દુ:ખ પડતુ
હતુ તેમ અત્યારે પણ બીચારા ગરીબ લોકો છે તેમના વાસ્તે
એક દાનશાળા બંધાવું અને ગામેગામના ગરીબ લોકો–તેમજ–
ભાટ–ચારણ વગેરે જે આવે તેને હું દાન આપી મારા આત્માને
નીરમળ બનાવું આવો વીચાર કરી બીજે દીવસે તેજ શહેરમા
એક મકાન ભાડે લઇ તુરત દાનશાળા ચાલુ કરી અને જે માગણ
લોકો આવે તેને ખવરાવી વીદાય ગીરી આપવા માડી આ પ્રમાણે
જોતજોતામા એક માસ અને બે માસમા તો ગામેગામ વાર્તા ફેલાઇ
ગઇ એટલે હજારો માણસ તેની દાનશાળાએ આવવા મંડયા
કોઇકોઇ વખત ભાટ લોકો આવી કવીત કહેતા હતા તો કોઈ
ગવઇઆ લોકો નાચ કરી ચાલ્યા જતા હતા પણ તેની દાનસા-
ળામાંથી કોઇ પાછુ જતુ નથી એટલે લોકોને પોતાની ઇચ્છા

મુજબ મળવાથી જ્યા ત્યા તેની જહોજલાલી પ્રસરી ગઇ હતી. અને કોઇ પણ માણસ હવે આ દાનશાળાથી અંજાણ્યું હોય એમ લાગતું નથી આ પ્રમાણે દરરોજ દાન અપાય છે એવામા એક બ્રાહ્મણ દુરદેશાવરથી ફરતો ફરતો આવતો હતો તેને અહીં દાન મળે છે એવી ખબર પડવાથી આ ગામમા આવી પહોચ્યો પણ ઠાકોર કન્યાની દાનશાળાએ નહિ જતા અચાનક રાજ દરબારમા જઇ ચડયો અને પ્રણામ કરી મહારાજા સામો ઉભો રહ્યો એટલે મહારાજાએ કહ્યું કે હે બ્રહ્મદેવ આપ કયાથી અને અહીં કેમ આવ્યા છો આ પ્રમાણે રાજાના વચન સાભળી બ્રાહ્મણ કહે છે હું દૂર દેશાવરથી આપની પાસે ભીક્ષા માગવા આવ્યો છું આવું બ્રાહ્મણનું બોલવું સાભળી તુરત મહારાજાએ સીપાઇને પાચ રૂપીઆનો રૂક્કો લખી આપ્યો એટલે તુરત સીપાઇ પાચ રૂપીઆ લાવી બ્રાહ્મણને આપ્યા આથી બ્રાહ્મણ સીપાઇને પુછવા લાગ્યો કે આ દરબાર કોનો છે ત્યારે સીપાઇ કહે છે કે આ દરબાર મહારાજા ગુલાબસીંહનો છે ત્યારે બ્રાહ્મણે પોતાના કપાળે હાથ દીધો કે મહારાજા બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યા કે હે બ્રહ્મદેવ શા કારણથી તમારે કપાળે હાથ દેવો પડયો ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે છે કે હે મહારાજા હું ભાગ્યહીણ છું કારણ કે હું તો ઠાકોર કન્યાની દાનશાળા જોવા માટે આવ્યો હતો અને ત્યાં મને સારો સરપાવ પણ મળત પણ મને તે ઠાકોરકન્યાની દાનશાળા નહી જડવાથી અચાનક આપના દરબારમા આવી મેં મારી લાબી આસાને આપની અલ્પ ભેટથી મારી નાંખી છે આથી હું ઉદાસ થઇ મારા કરમનો વાક કાઢી કપાળે હાથ દઇ ચાલ્યો જાઉ છું આવું બ્રાહ્મણ ઠાકોરકન્યાની દાનશાળાના વખાણ કરતો ચાલ્યો ગયો અને આંહી રાજા વીચાર

કરવા લાગ્યો કે આજ કાલની ભીખારણ આ નગરમાં રોજ માગી ખાનારી તેના આજે આટલાં વખાણ જોઉતો ખરો કે એ દાન ખરા પ્રેમથી આપે છે કે ખાલી પોતાની કીરતી વધારવા માટે આવો વીચાર કરી રાજાએ સીપાઇને બોલાવી કહ્યું કે જાઓ ઠાકોરકન્યાને મકાને અને તેને જઇને કહો કે મહારાજા અત્યારે તમને બોલાવે છે સરકારનો હુકમ થતાં તુરત સીપાઇ ઠાકોર કન્યાના મહેલે આવી પહોંચ્યો.

હવે આહી આગળ ઠાકોરકન્યા પોતે જમવા બેઠા છે અને જમી રહયા બાદ પોતે સુઇ રહેવાની તૈયારી કરે છે એટલામા મહારાજાનો સીપાઇ તેના માણસોને કહેવા લાગ્યો કે અત્યારે ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવો કારણકે મહારાજા તેમને બોલવે છે સીપાઇનું કેણું સાભળી તુરત એક માણસ ઠાકોરકન્યા પાસે સલામ કરી આવી ઉભો રહયો કે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે ભાઈ અત્યારે અહીં કેમ આવવું થયુ ત્યારે માણસ કહેવા લાગ્યો કે આપને મહારાજાનો સીપાઇ બોલાવવા આવ્યો છે માટે જલદી ચાલો આવું પોતાના માણસનું બોલવું સાભળી ઠાકોરકન્યા પોતાના વસ્ત્ર પહેરવા લાગી તેમજ અંગ ઉપર તરેહ તરેહના દાગીના ચડાવી દીધા આવા સુંદર પોશાકથી તેમજ સરીર ઉપર દાગીના ચડાવવાથી આ વખતે ઠાકોરકન્યા એક નાગકન્યા જેવી દેખા-વા લાગી અને તુરત મહેલમાથી બહાર આવી સીપાઇની જોડે તુરત મહારાજા પાસે આવી ઉભી રહી. કે તુરત મહારાજા ઠા-કોર કન્યાને કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા અગાઉ તારી નબળી વખતને યાદ કરી તારી આ દાનશાળા બંધ કર કારણ કે કોઇ વખત તને આ નગરમાથી ખાવાનું પણ મળતું નહોતું અને

સુખે દીવસો જતા હતા તેમ વળી કોઇ વખત આ મળેલી લક્ષ્મી તારી પાસેથી અચાનક ચાલી જશે તો પાછી હેરાન થઇશ માટે મારા કેવાથી ભવીષનો વીચાર કરી આ તારી દાનશાળા તુરત બંધ કર આવું રાજાનુ બોલવું સાભળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ આજે અગર કાલે મારા પ્રાણનો નાશ થાય તો ભલે અગર આ મળેલી દોલત અત્યારેજ કદાપી જતી રહે અને હું ભીખ માગતી થઇ જાઉ તો પણ ભલે પણ જે આ દાનશાળા મેં ગરીબોના માટે કાઢી છે તે કદી બંધ કરવામા આવશે નહિ તેમ આપને પુછવાનો પણ હક નથી આવું ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી રાજા બોલ્યો કે હે ઠાકોરકન્યા હજી તું મારૂં કહ્યું માન અને સમજી જા નહિ તો તું દુઃખી થઇશ ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે એ કામ મારાથી કદાપી બનશે નહિ આવું ઠાકોરકન્યાએ રાજાનુ કહેવું માન્યું નહિ એટલે રાજાએ તુરત કોટવાલને બોલાવી હુકમ કર્યો કે હાલ આ ઠાકોરકન્યાને કેદમાં રાખો સરકારનો હુકમ થતા તુરત કોટવાળ ઠાકોરકન્યાને લઇ જેલ તરફ ચાલ્યો એટલે રસ્તામા ઠાકોરકન્યાના કોટવાળને કહે છે કે હે કોટવાળ જો તમે મને છુટી કરો તો આજે તમને હું સારા પૈસા આપી તમારૂ દળદર દુર કરી દઉ આવું ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાભળી કોટવાળ ઠાકોરકન્યાને કહે છે કે બે દીવસ લગી તારે તારા મકાનમાંથી બહાર નીકળવું નહિ અને મને પુરતા પઇસા આપવા એ પણ કોઇને કહેવું નહિ આ બે સરતો કબુલ હોય તો હું તને મુકી દઉ અને તારી પાસે પઇસા લેવા આવું કોટવાળનુ બોલવું સાભળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે મારે એ સરતો કબુલ છે માટે ચાલો તમને હુ પઇસા આપી હું વીદેશ

જતી રહું આ પ્રમાણે ઠરાવ કરી ઠાકોર કન્યા કોટવાળાને સાથે
લઈ વતો કરતી કોટવાળાને સમજાવે છે કે તમે તમારા ઘેર જા-
ઓ અને તમારી પાછળ હું તમારા ઘેર આવી આ મારા અંગ
ઉપરના તમામ દાગીના તમને આપી દઉં આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યા
નું વચન સાભળી કોટવાળે હા કહી અને પોતાના ઘર તરફ
ચાલ્યો ગયો કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી
ઉભી રહી એટલે રાજાએ પુછ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા શું તુ જેલ-
માથી નાસી આવી ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મને જેલમા
લઈ કોઇ ગયું નથી ત્યારે રાજા કહે છે કે કોટવાળ કયા ગયો
ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મેં એને પૈસાની લાલચ બતાવી તેથી મને
છુટી કરી ' એના ઘેર ગયો છે ત્યારે રાજાએ દીવાન સાહેબને
બોલાવી કહ્યું કે જાવ આને કેદ કરો ત્યારે દીવાન સાહેબ ઠા-
કોર કન્યાને લઇ જેલ તરફ ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે
હે દીવાન સાહેબ મારો વીચાર આપની સાથે પ્રીતી બાધવાનો
છે માટે હાલ તમો તમારા મહેલે જાવ અને હુ તમારી પાછળ
આવું છું આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાભળી દીવાને હા કહી
અને તુરત પોતાના મહેલમા ગયા કે આહી ઠાકોર કન્યા રાજા
પાસે આવી પ્રણામ કરી ઉભી રહી કે તુરત રાજાએ કહ્યુ કે હે
ઠાકોર કન્યા કેમ પાછી આવી દીવાન સાહેબ કયા ત્યારે ઠાકોર
કન્યા કહેવા લાગી કે દીવાન સાહેબ મારા ઉપર પ્રીતી રાખવા
માટે મને છુટી મુકી તે પોતાને મહેલે ગયા છે આવું ઠાકોર ક-
ન્યાનું બોલવું સાભળી મહારાજા કહે કે ચાલ હું તારી સાથે
આવું છું એમ કહી ઠાકોર કન્યા અને મહારાજા જેલ તરફ
ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ મારા ઉપર ગુસ્સો

ના કરો તો તમને એક સોનાનું પાચ, મણુનું પુતળુ દેખાડું અને તે પુતળુ આપ જોઇ પછી મને કેદ કરો ત્યારે રાજા કહે છે ચાલ ક્યા છે બતાવ એમ કહી ઠાકોર કન્યા દરવાજા બહાર રાજાને લઇ જાઇ અને કહ્યુ કે ભુપાળ આ સામેના ઝાડ ઉપર આકુ પુતળુ નાખેલું છે તે આપ આપનો પોશાક નીચે ઉતારી તે ઝાડ ઉપર ચડી આપ તે પુતળાને નીચે નાખી દો એટલે હું બીજા માણસોને ઉચકી જવા માટે જરા અગળ જઇ વાટો પાડી બોલાવી લાવું આવુ રાજાને ઠાકોર કન્યાએ ઝાડ ઉપર લા લચ બતાવી ચડાવી દીધો કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાણીના મહેલે આવી પ્રણામ કરી ઉભી રહી એટલે રાણીએ કહ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા આજે ઘણા દીવસે કયાથી અમારા મહેલે ભુલી પડી આવું રાણીનુ બોલવું સાભળી ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે મહારાણી શું કહુ આપ મારા ઉપર ગુસ્સો ના કરો તો અને મારી કહેલી વાત મહારાજા આગળ મારૂં નામ ના લેતો હું એક નવી વાત આપને કહી સંભળાવું. આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાભળી મહારાણી કહે છે કે હું તારૂં નામ મારૂ સીર જશે તો પણ મહારાજાને કહેનાર નથી માટે હે ઠાકોર કન્યા છુપી વાત તું જલદી મારી આગળ પ્રગટકર એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે આજે મહારાજા છાના માના નવી સ્ત્રી હરણ કરવા ગયા છે અને મને સાથે લઇ જવા ઘણી મહેનત કરી તેમ આ વાત અત્યારે કોઇને પણ કહેવી નહિ પણ મેં મહારાજાને ઘણા સમજાવ્યા ત્યારે મને વીખુટી પાડી અમે પોતે એકલા ગયા છે પણ આ વાત મેં તમારા ભલાની ખાતર કરેલી છે બીજા કોઇને એકદમ કહેવા જેવી નથી આટલુ બોલીને ઠાકોર કન્યા મહારાણીની રજા લઇ જેવી જાય કે તુરત રાણીએ બુમ મારી ઠાકોર કન્યાને પાછી બોલાવી અને કહ્યું કે બેન આવા

નવા સમાચાર અને કોઇ કોઇવખત આપવા જરૂર પધારજો હું આ તારો કરેલો ઉપકાર કદી ભુલીશ નહિ આટલુ બોલી ઠાકોર-કન્યાને રજા આપી કે ઠાકોરકન્યા પોતાના મહેલે રવાના થઇ ગઇ આંહી આગળ જંગલમાં મહારાજા ઝાડ ઉપર ચઢી જુએ છે તો સોનાના પુતળા બદલે લાકડાનો ખાલી કકડો પણ જોવામાં આવ્યો નહી એટલે રાજા ઝાડ ઉપરથી નીચે ઉતરી તુરત પોતાનો પોસાક પહેરી લઇ અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે હે ઠાકોરકન્યા ધન્ય છે તારા માત પીતાને કે મારા જેવાને પણ છેતરવામા પાછી પાની કરી નથી. અહાહા સું તેનું રૂપ બુદ્ધી અને યોવન ખરેખર ઠાકોરકન્યા એક નાગકન્યા છે માટે મારે તેના ઉપર ગુસ્સો નહિ કરતા એના માનની ખાતર આવતી કાલે દરબાર ભરી એને બોલાવી અને એનો સારો સતકાર કરી એની ઇચ્છા પુરી કરૂ આ પ્રમાણે વીચાર કરી મહારાજા તુરત રાણી પાસે આવી ઉભા રહ્યા એટલે મહારાણી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ આપ એકલા કેમ આયા ત્યારે રાજા કહે છે કે બીજું કોણ આવનાર હતું ત્યારે રાણી કહે છે કે મેં સાંભળ્યું છે કે મહારાજા કોઇ બાળાનું હરણ કરવા ગયા છે માટે તમને પુછવુ પડયું ત્યારે રાજા કહે છે કે એ વાત તદન ખોટી છે પણ તમને આ સમાચાર કોણે આપ્યા તેનો કહો એટલે રાણી કહે છે કે સું વાતને છાની રહેતી હસે વળી ઠાકોરકન્યા આવીને કહી ગઇ કે રાણીનું બોલવુ સાભળી રાજા કહે છે કે હે રાણી ઠાકોરકન્યા બહુ ચતુર છે એના જેવી આપણા નગરમાં કોઇ સ્ત્રી નથી આ પ્રમાણે રાજા પોતાની રાણીની સાથે વાત કરી રહ્યો એટલે તુરત દરબારમા આવ્યો અને નગરના તમામ લોકોને ભેગા કર્યા એટલે તુરત રાજાએ સીપાઇ મોકલી ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવવા માટે હુકમ કર્યો

અને સીવાઇ તુરત ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવ્યો અહી ઠાકોરકન્યા માહારાજાને પ્રણામ કરી બેસી ગઇ કે માહારાણી સાભાના તેમજ નગરના લોકો સાભળે તેવી રીતે કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા આજનો દરબાર ખાસ તને માન આપવા માટે ભરવામાં આવ્યો છે માટે તારી ઇચ્છામા આવે તે આજે મારી પાસેથી માગી લે આવુ રાજાનું બોલવું સાભળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે ભુપાલ આપણા કહેવા મુજબ આપણા નગરની બહાર પશુ-પક્ષીઓ તેમજ મુસાફરો વટેમાર્ગુ અને આપણા નગરનાં ઢોરો વગેરે જાનવરો તેમજ માણસો સુખી થાય એટલા માટે આપની પાસે માગું છું કે મારા નામનું ઠાકોર તલાવ બંધાવી આપી તમારા આપેલા વચનનો ઉપયોગ કરો આટલી મારી આપની પાસે માગણી છે બીજું કંઇ પણ મને જોઇતું નથી આ પ્રમાણે રાજાએ ઠાકોરકન્યાના કહેવા પ્રમાણે તુરત ઠાકોરે તલાવ બંધાવી આપ્યું અને દરેક પ્રાણીને સુખ થયું તેવીજ રીતે પુતળી કુમારને કહે છે. કે હે દેવદત કુમાર જેવી રીતે ઠાકોરકન્યાએ લોકો ઉપર ઉપકાર કર્યો તેવીજ રીતે તારી ચંપકમાળાના મહેલમા એક ચોર પોતાની આખોમા અંજન સિદ્ધી લગાવી છુપાઇ ગયો છે અને હમણા તારી રાણી ચંપકમાળાને ઉપાડી લઇ જશે માટે તુ ત્યા જઇ ધુણી કરી એ ચોરની અંજન સીદ્ધી ધુણીના લીધે આખોમાંથી પાણી આવવાથી તેની અંજન સીધી ધોવાઇ જશે, કે તુરત ચોર તારા જોવામાં આવસે માટે આ કામ જલદી કર આટલું બોલી પલંગની બીજી પુતવી આકાસે ઉડી ગઇ અને કુમાર તુરત ચંપા-કમાળાના મહેલમા આવી તુરત ધુણી કરી ચોરને પકડી લીધો આવો ચમત્કાર જોઇ દેવદત કુમાર ઘણોજ વીચાર કરવા લાગ્યો અને વળી પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહયો.

પલંગની ત્રીજી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાભળ ઉજેણી નગરીમા પરદુઃખભજન વીક્રમ નામનો રાજા રાજ કરતો હતો તે એક દીવસ દરબાર ભરી કહેવા લાગ્યો કે આપણા નગરમાં કોઇ દુઃખી માણુસ નજરે પડે તો તુરત મારી પાસે લાવી હાજર કરો અગર તે દુઃખી માણુસની હકીકત સાભળી તમો તેનું દુઃખ દુર કરો આવું વચન રાજા વીક્રમ પોતાના અમલદારોને રોજ કહ્યા કરે છે પણ કોઈ દુખી માણુસ તેના આગળ આવ્યું નહિ એટલે રાજા વીક્રમ એક દીવસ પોતાના નગરની નગર ચરચા જોવા માટે પોતાનો વેશ બદલી આખા શહેરમા ફરે છે પણ જ્યા ત્યા રાજા વીક્રમના ગુણ લોકો ગાયા કરે છે પણ તેના લગારે અપકીરતી સાંભળવામા આવતી નથી એટલે રાજા ફરતો ફરતો એક દરવાજા આગળ આવી બેઠો. એવામા એજ ગામની ચાર સાહેલીઓ કે જેનું નામ એક વણીક કન્યા, બીજી બ્રાહ્મણ કન્યા, ત્રીજી સોનીની કન્યા. અને ચોથી સુતારની કન્યા એ ચારે કન્યાઓ ભેગી થઇ અને તે દરવાજાથી ચાર હાથ છેટે બેસી ચારમાથી એક બ્રાહ્મણ કન્યા બોલી કે હે સખીઓ હવે તમારી જોડે એક બે દીવસ વાતો કરવાની છે કારણ કે આજે બે વર્ષથી મારા પતીના ઘેરથી એક માણુસ તેડવા આવે છે માટે હવે બે દીવસ પછી મારે સાસરે જઇશ આવું બ્રાહ્મણ કન્યાનું બોલવું સાભળી વણીક કન્યા અને સોનીના કન્યા કહે છે કે હે સખી જ્યારે તું તારા સાસરે જાય ત્યા જઇ સાસુ સસરા અને પોતાના પતીના આગ્ના માના વળી તેમની

તહેનાત ઉઠાવી તેમજ તેમની સારી રીતે સેવા કરી નીરંતર
તારા આત્માને શાતી આપજે પણ કોઇ દીવસ તેમની સાથે
લઢાઇ ટંટો કરીશ નહી આવી વણીક કન્યા અને સોનીની કન્યા
સીખામણ આપે છે કે તુરત સુતારની કન્યા કહેવા લાગી કે
હે અણસમજુ બાળાઓ તમે વગર સમજે આવું કાયરપણું કેમ
દાખવો છો. શું વળી આપણે સ્ત્રી જાત માટે કોઇના દબાએલાં
રહીએ વળી શું એમની ખુશામત કરીએ નાના તેમ નહિ જુઓ
સાભળો પોતાના પતીને આપડા પગના અંગુઠાએ એકસો આઠ
વાર પાણી પોઇ અને તે પાણી જ્યારે પોતાના પતીને પાઇએ
ત્યારે તેનું નામ સ્ત્રી કહેવાય છે બાકી તો બીલાડીની પેઠે જે
મળે તે ખાઇને બેસી રહેવું એમાં સ્ત્રીઓની નાલાસી જણાય છે,
આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમ વીચારમા પડ્યો
કે ઓહો શું એનુ ભાષણ ઠીક છે અત્યારે બોલવાની જરૂર નથી
પણ પરભાતે એના ઘરની નીશાની રાખી હુ એના બાપની પાસે
આ કન્યાની માગણી કરીસ પછી જોઉ તો ખરો કે એ સુતાર
કન્યા મને કેવી રીતે તે પાણી પાય છે આવો રાજાએ વિચાર
કરી તુરત છાનો માનો ચારે કન્યાઓ પાછળ ચાલવા લાગ્યો
અને રસ્તામા જે જે સખીનુ ઘર આવતું ગયુ તેમ તેમ છુટી
પડવા લાગી હવે છેવટે સુતાર કન્યા એકલી પોતાના ઘરમા ગઇ
કે તુરત રાજાએ તેના ઘરની નીશાની રાખી લીધી અને ત્યાંથી
રાજા પાછો ફરી પોતાના મહેલમા આવી સુઇ ગયો હવે જ્યારે
સવાર થયું ત્યારે રાજાએ એક માણસને પોતાની પાસે બોલાવી
અને કહ્યું કે જા ફલાણા સુતારને જલદી બોલાવી લાવ. આવો
રાજાનો હુકમ થતા તુરત તે માણસ સુતારના ઘેર આવી તેને
બોલાવી મહારાજા વિક્રમ પાસે લાવી હાજર કર્યો કે તુરત રાજા

વીક્રમ સુતારને કહેવા લાગ્યા કે તારી કન્યા મારી સાથે પરણાવ અને તારે જે જોઇએ તે વસ્તુ મારી પાસેથી માગી લે આવું રાજાનું બોલવું સાભળી સુતાર હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે ભુપાલ મારી કન્યા આપને હું જરૂર પરણાવીશ પણ અત્યારે મારે કંઇ પણ વસ્તુ લેવી નથી અને આપ આવતી કાલે આપના થોડા ઘણા માણસો સાથે લઇ મારા મકાને આવી તુરત તે કન્યાનો હાથ ઝાલી આપ આપના મહેલે પાછા પધારજો આવું સુતારનું બોલવું સાભળી બીજે દીવસે રાજાએ સુતારને ઘેર જઇ તેની કન્યાનું પાણી ગ્રહણ કર્યું અને પોતાના મહેલમાં સુતારકન્યાને રાખી હવે એટલામા સુર્યપુરી મહારાજાનો અનુચર રાજા વીક્રમ કને આવી કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાલ ચક્રવર્તી પરદુઃખ ભજન રાજા વીક્રમ મારી એક વાત સાંભળી તમે તુરત મારી સાથે ચાલો આવું અનુચરનું બોલવું સાભળી વીક્રમ કહે છે કે પ્રથમ તમારી હકીકત જાહેર કરો પછી હું વીચાર કરી તમારી સાથે આવીશ આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમે અનુચરને કહ્યું કે તુરત અનુચર સુર્ય-પુરના માહારાજાની કુંવરીનો હેવાલ કહેવો શરૂ કર્યો કે હે પરદુઃખ ભંજન રાજાવીક્રમ સાંભળો અમારા સુર્યપુરના મહારાજાને એક ઇંદ્રની અપસરા જેવી—વળી બુદ્ધીશાળી—બાર કળાઓની જાણનારી એક કન્યા છે અને તે કન્યા પોતાના એક મહેલના સાતમા મજલે રહે છે અને એથી છ મજલા સુધી એક એક દાસી રહે છે વળી એ કન્યાને પરણવા માટે દેશ દેશના રાજા-વીચાર કરે છે પણ તેમાં કોઇનો વીચાર સફળ થતો નથી કારણકે એ રાજકન્યાએ એક ઢંઢેરો બાહેર પાડયો છે અને તે ઢંઢેરો એવો કે કોઇ પણ રાજા મારી પાસે બેસી ચોપાટ બાજી

ખેલી મને જીતી લે વળી હુ દરરોજ બાવન જાતની રસોઇ કરૂ છું તે રસોઇને આવનાર માણસ પોતાની જીભ વડે ચાખી તેની પરીક્ષા કરી આપે તેને હુ મારી વરમાળા પહેરાવી દઉં આ ઢંઢેરો સાંભળી એક સો આઠ રાજાએ તો કેદમા સડયા કરે છે અને બીજા રાજાઓ આ હકીકતથી રાજબાળાને પરણવાનો વીચાર માંડી વાળ્યો છે હવે એક પણ દેશનો રાજા રહયો નથી–ઘણા રાજાઓ જઇ આવ્યા. એવું ધારી સર્વભોમ વીક્રમ રાજા હું તમારી પાસે આવ્યો છુ અને આપ પરદુઃખભંજન છો માટે તમને મારી સાથે લઇ જવા માગુ છું આવુ દૂતનું બોલવું સાભળી તુરત રાજા વીક્રમ પોતાના એક હજાર માણુસના રસાલા સાથે નીકળ્યા તે વખતે રાજા વીક્રમની રાણી કે જે સુતારની છોકરી પરણી લાવ્યા છે તે પુરૂષનો વેષ ધરી એક હજાર માણસના રસાલામા પેસી ગઇ અને ધીરે ધીરે ચાલવા લાગી હવે રાજા વીક્રમ દર મંજલ કરતો બસો ગાઉના છેટે આવી પડાવ કર્યો છે ત્યાંના રાજાએ રાજા વીક્રમને એક દીવસ રહેવાની આજીજી કરી અને તે રાજાની છોકરીએ પેલી પુરૂષ વેષે સુતારની કન્યા ઉભી છે તેના ઉપર દ્રષ્ટી કરતા પોતાને સ્ત્રી હોય એવો સક આવવા લાગ્યો કે તુરત ખંડીઆ રાજાની રાજ બાળાએ મહારાજા વીકરમ પાસે આવી કહ્યું કે હે ભુપાલ આપના લશ્કરમા જે પેલો પુરૂષ છે તે ખરો પુરૂષ નથી પણ સ્ત્રી હોય એમ મને વહેમ પડે છે માટે એની પરીક્ષા કરવી જોઇએ આવું રાજબાળાનું બોલવું. સાંભળી તુરત પેલા વેષધારી પુરૂષને બોલાવી રાજા વીકરમ કહેવા લાગ્યો કે હે યૌવન રાજકુમાર આજ

રાત્રીએ તમારે આ ફુલની પથારી ઉપર સુઇ રહેવું અને કંઇ પણ કોઇ જોડે વાત ચીત કરવી નહી આવું રાજાનું બોલવું સાંભળી તુરત સુતાર કન્યા ચેતી ગઇ અને વીચાર કરવા લાગી કે રાજાને મારી પરીક્ષા કરવા માટે આ કારસ્તાન રચ્યું છે અને રાજાએ ભભેરનાર આ ખંડીઆ રાજાની રાજબાળા છે પણ કંઇ ચીતાં નહી જોઉ છું અને શું થાય છે એવો વીચાર કરી તુરત ફુલની પથારી પાસે આવી અને રાજાએ ચોકી પેરા મુકી દીધા આણી તરફ રાતના બાર વાગ્યાના એટલે તુરત સુતાર કન્યાએ પોતાથી પાસે કેફી વસ્તુ હતી તે પેલા ચોકીદારોને ખવરાવી. અને તેમને બેભાન બનાવી તુરત ત્યાંથી નીકળી ગઇ અને સ્ત્રીનો વેષ રાખી એક વીણા હાથમા લઇ વગાડવા બેઠી અહીં રાજા વીક્રમ બેઠો બેઠો વીચાર કરે છે કે અરે માન ભાનને ભુલાવે એવો આ વીણાનો નાદ કયાથી આવે છે એમ ધારી પોતે પેલી વીણા વગાડે છે તે સ્ત્રી પાસે જઇ ઉભો રહયો એટલે વીણા વગાડનાર સ્ત્રીએ તુરત પોતાની વીણા વગાડવી બંધ કરી દીધી અને ત્યાંથી ચાલવા માંડયું કે તુરત રાજા વિક્રમે તેની પાસે જઇ તેને પુછવા લાગ્યો કે હે બાઇ આપ કોણ છો અને કયાથી આવોછો ત્યારે વીણા વાળી બાઇ કહે છે કે હે રાજા વિક્રમ હું ઈંદ્રની અપસરા છું અને આ મૃત્યુ લોકમા ગમન કરવા આવી છું અને હું એક કલાક પછી ચાલી જઇશ આવું તેનું બોલવું સાંભળી રાજા વિક્રમ કહે છે કે હે ઈંદ્રની અપસરા તુ એક વાર તારી વીણા વગાડી મારા દીલને આનંદ આપ. ત્યારે વીણા વગાડનારી કહે છે કે હે રાજા એ કામ કદી બનશે નહી તું તારા રસ્તે ચાલ્યો જા. ત્યારે રાજા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે મૃત્યુ લોકના દીલને ખેંચી લેનાર અને

તારી મધુરી વીણાના નાદથી બે ભાન બનાવનાર હે ઇંદ્રની અપસરા અત્યારે તારે જે જોઇએ તે મારી પાસેથી માગી લે પણ એકવાર મારા ભમી ગયેલા ચીતને તારી મધુર બંસીથી મનોહર રાગ કાઢ અને તે રાગ મને સંભળાવવાથી મારા ચીતને આનંદ કર આવું રાજાનું બોલવું સાભળી અપસરા કહે છે કે હે મૃત્યુ લોકના માણુસ અત્યારે જ્યારે તારી એવી મરજી છે તો હું તમારી પાસેથી એક વચન માગી લેવા ઇચ્છા રાખું છું અને તે વચન એ કે મારા જમણા પગના અંગુઠાનું એકસો ને આઠવાર ધોએલું પાણી જો તારે પીવાની ઇચ્છા હોય તો તે તુરત તમે પાણી પી જાવ એટલે મારી વીણા વગાડવી ચાલુ કરૂ આવું અપસરાનુ કહેવું સાભળી તુરત રાજા હાથી જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે અપસરા તારૂં કહેવું મારે કબુલ છે અને તે પાણી લાવ હું પી જાઉ આવું રાજાનું બોલવું સાભળી અપસરાએ તુરત પાણી હાજર કરયુ અને રાજા પાણી પી ગયો અને વીણા કયારે વાગે એમ રાહ જોઇ જોવા લાગ્યો જેમ ભુખ્યો માણુસ ખાવાની રાહ જુવે છે વળી ગરીબ માણુસ પઇસાની રાહ જુએ છે તેમ અત્યારે રાજા વીક્રમ પરદુઃખભંજન સર્વભોમ ચક્રવર્તી રાજા વીણાની રાહ જોઇ રહયો છે એટલે તુરત અપસરાએ વીણા વગાડવી સરૂ કરી અને જ્યારે વીણાનો નાદ એના કાનમાં ગયો કે રાજા બેભાન થઇ ગયો. વળી તેને કંઇ ચેન પડે નહિ અને ફક્ત અપસરા સામુ જોઇ વીચાર કરવા લાગ્યો અને અપસરાને કહેવા લાગ્યો કે હે પરી અત્યારે મારા ચીતને ડોલાવનાર તરા વગર આ મૃત્યુ લોકમાં એક પણ સ્ત્રી મારા જોવામાં કે સાંભળવામાં આવી નથી માટે હે, અપસરા અત્યારે

તારી વાગતી વીણા એકદમ બંધ કરી તું મારી સાથે પ્રેમની વાતો કરી અત્યારે મને શાન્તી આપ ત્યારે અપસરા કહે છે કે હે રાજા અત્યારે મારે બેસવાનો ટાઇમ નથી તેમજ વખત થઇ ગયો છે માટે હું તો હવે અહિંથી જતી રહીશ પણ જ્યારે તમો આટલો બધો મારા ઉપર પ્રેમ રાખો છો તો હું આવતી કાલે તમને જરૂર મળીશ માટે હવે જાઉં છું અને જ્યારે આવતી કાલે તમને હું ભેગી થઇશ તો ખરી પણ અત્યારે જતી વખત આપ મને પાછી ભુલી ના જાવ તે માટે આપ મને કંઇ નીસાની આપો ત્યારે રાજાએ એક રૂમાલ પોતાની વીંટીએ બે વસ્તુઓ આપી કે તુરત અપસરા પુરૂષનો વેશ બદલી પેલી ફુલની પથારી આગળ આવી બેસી ગઇ અને રાજા વીક્રમ નીદ્રાને સ્વાધીન થઇ ગયો હવે જ્યારે પ્રભાત થયુ ત્યારે ખંડીયા રાજાની રાજકુમારી તપાસ કરવા આવી તો ફુલની પથારી બીલકુલ કરમાઇ નથી એથી ઉદાસ થઇ રાજા વીક્રમ કને આવી પોતાના અપરાધની માફી માગવા લાગી અને પસ્તાવો કરવા લાગી ત્યારે રાજા વીક્રમે કહ્યું કે આવુ કામ હવે પછી કોઇદીવસ કરીશ નહિ હવે બીજે દીવસે રાજા વીક્રમનો ત્યાથી મુકામ ઉપાડી સુર્ય પુરના મહારાજાના દેશ જવા નીકળ્યા અને દરમજલ કરતાં એક બે દિવસમા આવી પહોચ્યા કે તુરત સુર્યપુરના રાજાએ તેમને ઉતરવાની સગવડ કરી આપી અને પછી રાજા વિક્રમને રાજબાળાના મહેલ પાસે લાવી ઉભા કર્યા કે તુરત છડીદારે એક તોપનો અવાજ કર્યો કે પેલા મજલે જે દાસી હતી તે બોલી ગઇ અને કહેવા લાગી કે મહારાજ વીક્રમ અમારા મહેલ પાસે અમારી સાહેલીને જીતવા સારૂ નીચે આવી ગયા છે એમ

ધારી તુરત દાસીએ એક ઘંટ વગાડવો શરૂ કર્યો કે તુરત રાજા વીક્રમ રાજબાલાના મહેલના પહેલે મજલે આવી પહોચ્યા અને આમતેમ જોવા લાગ્યા કે તુરત દાસી રાજા વીક્રમ કને આવી હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે પરદુઃખ ભંજન મહારાજા વીકરમ આજે આપ અમારા મહેલમાં આવી અમોને જે આનંદ આપ્યો છે તેવો આનંદ આપ અમારી રાજબાલાને બાજીમાં જીતી લઇ તમારા આત્માને આનંદ આપો અને અત્યારે મારી આ અલ્પ ભેટ પાન સોપારી ચાહ વગેરે પી મારી સાથે આવી આ સામેના પલંગ ઉપર આપ બીરાજો એટલે હું તુરત બીજે દાદરે બીજી દાસીને આપના આવ્વાની ખબર આપી આવું દાસીનું બોલવું સાભળી રાજા વીકરમ ચાહ પીવા ઉભા રહયા અને તુરત ચા પીધા પછી પલગ ઉપર બેઠા કે તુરત નીચે કુવો હતો તેમા ઉતરી પડયા આ ચમત્કાર જોઇ તુરત દાસીએ એક તોપનો બીજો અવાજ કર્યો અને જણાવ્યું કે મહારાજા વીક્રમ ગેબ થઇ ગયા છે અને તેમનો પતો નથી આવુ દાસીનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમના માણસો અને નગરના લોકો દીલગીર થઇ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે અહો પરદુઃખ ભંજન રાજા વીકરમ પણ હારી ગયો તો બીજા રાજાઓનું શું ગજું આવી વાત જ્યા ત્યા સંભળાય છે કે એકદમ સુતાર કન્યા કે જે પુરૂષના વેસમા આવેલી છે તે એકદમ વીક્રમના લશ્કરમા આવી કહેવા લાગી કે તમો ચીંતા કરશો નહિ હમણા હું મહારાજાને સોધી લાવું છું એમ કહી લશ્કર પાસેથી રાજા વીક્રમનો પોસાક પહેરી તુરત ઢંઢેરો પીટાવ્યો કે હે સુર્યપુર દેસના મહારાજા અત્યારે રાજા વીક્રમ તો અહિં આવ્યા નથી પણ તેમના દીવાન આવ્યા હતા.

તે ગેબ થઇ ગયા અને રાજા વીક્રમ તો અત્યારેજ હજી આવે છે આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાંભળી લોકો તો છક થઇ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે રાજા વીક્રમ તો હજી પાછળથી આ-વેલ છે અને ગેબ થઇ ગયા એ તો રાજા વીક્રમના દીવાન હતા આ પ્રમાણે લોકોને સમજાવીને તુરત સુતાર કન્યા રાજા વીક્ર-મનો પોસાક પહેરી રાજબાલાના મહેલની પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત છડીદારે તોપનો અવાજ કર્યો અને રાજા વીક્રમ બનાવટી થએલ છે તે એકદમ પહેલે મજલે જઇ દાસી પાસે આવી ઉભો રહયો કે તુરત દાસીને પ્રથમની માફક રાજા વાસ્તે ચાહ દુધ પાન સોપારી વગેરે તમામ વસ્તુ લાવી હાજર કરી અને હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે ભુપાળ આપ આ વસ્તુને આરોગી જાવ અને પછી આપ મારી સાથે સામે રહેલા પલંગ ઉપર બીરાજો આવું દાસીનુ બોલવું સાભળી તુરત રાજા વીક્રમ પાન સોપારી ચાહ વગેરે ખાઇને એકમ દાસી પાસે આવી પ-લંગ સામી દ્રષ્ટી કરી હવે આહી દાસી રાજાને પલંગ ઉપર બે-સવાને માટે પ્રાર્થના કરે છે ત્યારે રાજાએ તુરત દાસીના હાથ બાંધી એક થાભલા આગળ લાવી તેને ત્યા સજડ બાંધી દીધી એટલે દાસીથી હાલી ચાલી શકાય નહિ આવી રીતે દાસીને ક-બજે કરી તુરત પલંગ પાસે આવા પલંગ ઉભો કરી દીધો કે નીચે કુવો માલુમ પડયો આ પ્રમાણે દાસીનું કપટ ખુલ્લુ થ-વાથી પોતે પુરતો માહીતગાર થઇ ગયો અને દાસીને ફીટકાર આ-પવા લાગ્યો પછી તુરત બીજે મજલે આવી ઉભો રહયો એમ છ મ-જલા સર કરી સાતમે મજલે રાજબાળાના સનમુખ આવી પહોંચ્યા એટલે રાજકન્યાએ તુરત મહારાજા વીક્રમને બેસવાને માટે આસન

આપ્યું અને પાન સોપારી. ચાહ વગેરે લાવી હાજર કરમા કે તુરત રાજા વીક્રમે ચાહ પીવા પછી શાંન્તીથી આમતેમ તેના મહેલમાં જોવા લાગ્યા ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે ઉજ્જેણી નગરીના પરદુઃખ ભંજન મહારાજા અત્યારે તમારા આવવાથી મને મારા અંતરમા આનંદ અને સોક થયાં કરે છે. ત્યારે રાજા વીક્રમ કહે છે કે તેનું શું કારણ કહી દે રાજબાળા કોઈપણ માણુસને તો ફક્ત આનંદ હોય અગર કાંતો દીલગીર હોય પણ તને તો આનંદ અને દીલગીરી બન્ને સાથે ઉભું થવાનુ કારણ મારા સમજવામાં આવતું નથી ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ આપ મારા મહેલે પધારી જો કદાપી દેવ યોગે તમો મારી સરત પ્રમાણે મને જીતી લેશો તો હું આપની રાણી થઈશ એમ ધારી મને આનંદ થાય છે કારણ કે હવે આપના સીવાય મને જીતનાર કોઇ રાજા રહ્યો નથી વળી કદાચ દૈવયોગે જો કદાપી તમારી હાર થસે તો મારી અને બીજા ગરીબ લોકોની સીદસા થશે કારણકે તમો ગરીબને સારી મદદ કરો છો વળી આસરો આપો છો તેમના દુખને જાણો છો અને તેમને કેમ સુખી થાય તે માટે આપ પ્રયત્ન પણ કરો છો એમ ધારી હું હે રાજા કદાપી તમે મારા બંધીખાને પડી જસો તો ગરીબની અને મારી શી દશા થશે એમ ધારી મને સોક થાય છે આવું રાજકન્યાનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમ કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકન્યા આ તમારૂ બોલવું તદન વૃથા છે કારણ સુખ દુખ દરેક માણુસને પોતાના ભાગ્ય પ્રમાણે મળે છે તેમાં હું કરૂ અને હું કરીશ એ બધું અજ્ઞાની માણુસોના મનની કલ્પના છે માટે હે રાજકન્યા આવો દયા ભાવ તમારા દીલમાં છે તો તમોએ

બીચારા નીરઅપરાધી એકસો ને આઠ રાજાઓને શા માટે કેદમાં
રાખ્યા છે એમને શો તમારો ગુનો કર્યો હતો વળી કદાચ આ-
તમોએ જે ઢંઢેરો તમને જીતવાનો તમે બહાર પાડયો છે તેમા
કદાચ કોઇ રાજા તમારી સરત પ્રમાણે તમને જીતી ના સકત
તો તમે સું કુંવારાં રહેત આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમના વચન
સાંભળી રાજકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ મે મારૂ સત્ય અને વ-
ચન જાળવવા માટે એકસોને આઠ રાજાઓ એમની સરત પ્રમાણે
હારી ગયા છે અને પ્રથમથી તો લોકો જાણતા હતા છતા અભી-
માન રાખી હુ જાઉ હું જાઉ એમ દરેકના મનમાં તુરંગ આવતો
હતો પણ દૈવયોગે કોઇનાથી કામ થઇ સકયું નહિ માટે ને લોકોની
અંદર ખટપટ થાય નહિ અને કોઇ દીવસ વીચાર પણ આવે
નહિ. આપણે કલાણી કન્યા લાવ્યા વગર રહી ગયા એમ ધારી
મેં તેઓને કેદ કર્યા છે વળી હે રાજા વીક્રમ જો કદાપી કોઇ રાજા
થી આ કામ ના બને તો હુ મારી જીંદગી યોગીના વેસમ રહી
નીરંતર હરીના નામનું ભજન કરી મારૂં જીવન ગુજારીસ પણ
કદાપી સુર્ય આથમણો ઉગે અગર ઉત્તરમા ઉગે ને. પણ પોતાનો
પ્રકાશ છોડતો નથી તેમ હું પણ મારા વચનનો ભંગ કરીસ
નહિ એ નક્કી સમજવું આ પ્રમાણે રાજકન્યા બોલી રહી કે
રાજાએ કહ્યું કે રાજકન્યા બોલ હવે તારો સો હુકમ છે એટલે
રાજકન્યા તુરત ચોપાટ બાજી લાવી બન્ને જણાએ રમત રમવી
સરૂ કરી આ પ્રમાણે ચોપાટ ખેલતાં એક વાર બે વાર ત્રણ વાર
રમ્યાં તેમાં રાજકન્યાની હાર થઇ એટલે તુરત પોતે બત્રીસ
જાતની રસોઇ તઇઆર કરેલી રાજા આગળ લાવી મૂકી દીધી અને
કહ્યું કે આ રસોઇ આપ જીભ વડે ચાખી મને જણાવી દો કે

આ કઇ કઇ વસ્તુઓ છે એટલે રાજા વીક્રમે દરેક વસ્તુ પોતાની જીભે અડાડી એક પછી એક વીગતવાર નામ જણાવી દીધાં કે તુરત રાજકન્યા પોતાના વચન પ્રમાણે હાર લઈ રાજાના ગળામાં નાખવા આવી પણ રાજા વીક્રમ કહે છે કે હમણાં ઉભી રહે પ્રથમ પેલા કેદી રાજાઓને છુટા કરી હું આવું છું એમ કહી બનાવટી વીક્રમ તુરત પહેલે મજલે આવી કેદમા પડેલા તમામ રાજાઓને છુટા કર્યા અને મહારાજા વીક્રમને પણ પોતાની પાસે લાવી રાજકન્યાને સમજાવી કહ્યું કે હે રાજકન્યા તને જીતનાર હું વીક્રમરાજાની સ્ત્રી છું અને તે પુરૂષનો વેશ ધારણ કર્યો છે. માટે હવે મારૂ કહ્યું માની આપણા આ સાચા - મહારાજા વીક્રમ નરેસને તું તારી વરમાળ પહેરાવ અને તારા ઉપર એમને વીજય મેળવ્યો તેથી નગરના લોક જાણે એથી બંદુકના અવાજ કર આ પ્રમાણે સુંદર કન્યાએ રાજકન્યાને સમજણ પાડી તુરત ઉજ્યેણી નગરીના પરદુઃખ ભંજન મહારાજા વીક્રમના ગળામાં વરમાળા નાખી કે તુરત બંદુકના અવાજ સરૂ થયા અને નગરના તમામ લોકોને જાણ થઈ કે મહારાજા વીક્રમે આપણી રાજકુમારી ને જીતી દરેક કેદી રાજાઓને છોડાવી પોતાના દેશ જવા તૈયાર થયા છે આ પ્રમાણે નગરના લોકો કહેતા કહેતા પોતાના મકાન તરફ જાય છે અને અહી આગળ સુર્યપુરના મહારાજાએ આવી રાજા વીક્રમને પ્રણામ કરી પોતાની કન્યાને પોતાની સકતી પ્રમાણે દાન આપી રાજા વીક્રમને વીદાય કર્યા અને દર મઝલ કરતો પોતાના રાજમાં આવી પહોંચ્યો અને સુખેથી દીવસો ગુજારવા લાગ્યા આ પ્રમાણે પલંગની ત્રીજી પુતળી કુમારને કહે છે કે હે દેવદત્ત કુમાર જેવી રીતે સુંદર કન્યાએ રાજા ઉપર ઉપકાર કર્યો તેમ

તું પણ તાજની અંદર દુખી લોકો અનાથ માણસો અને વળી ગરીબ માણસોની દરરોજ દાદ સાંભળી તેમનાં કામ કરજે અને પરોપકાર કરવામા કદી પણ આળસ રાખીસ નહિ આ પ્રમાણે પલંગની ત્રીજી પુતળી વારતા કહી એકદમ આકાશમા ઉડી ગઇ અને કુમાર પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહયો.

પલંગની ચોથી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાભળ, ઉજ્યની નગરની અંદર મહારાજા પરદુખ ભંજન, પરોપકારી અને દયાળુ વીક્રમ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. એ પ્રમાણીક રાજાની પાસે પોતાના પ્રાણથી વહાલો અને દરેક કામમા સલાહ આપનાર એક પોપટ છે રાજા વીક્રમ એક દિવસ પોતાના મહેલમાં જમી પલંગ ઉપર બેઠો છે અને સામે પોપટનું પાંજરૂ લટકાવેલું છે એટલામાં સમયને જાણનારો પોપટ રાજા વીક્રમને નમ્રતા પુર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે ચક્રવર્તિ રાજા વીક્રમ આજે હું આપની પાસે ઘણા દીવસની છુપાઈ રહેલી વાત આપની આગળ જાહેર કરવા માગું છુ ત્યારે રાજા કહે છે કે હે વહાલા પોપટ તારી આગળ મારે કોઇપણ જાતની જુદાઇ નથી તેમ તારી ઇચ્છામાં આવે એમ દરરોજ મને નવીન સમાચાર સભળાવે છે છતા આજે એવી કઇ વાત કહેવાની રહી ગઇ કે જેથી કરી મંજુરી લેવી પડે છે પણ હે સુકરાજ તારી ગમે તે વાત હોય તે જલદી મારી આગળ જાહેર

કર આવુ રાજા વીક્રમનું બોલવું સાંભળી તુરત પોપટ ધીરેથી કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાળ આજ કાલ કરતાં બે વરસથી આપની પાસે હું કાયમ રહેતો છું અને વળી રહીશ તેમ મારા સ્વભાવને પણ આપ જાણી ગયા છો વળી કોઇ દીવસ આપને મેં એક અક્ષર પણ જુઠો કહયો નથી તો આજે આપને કહેવાનુ એટલુજ છે કે મારે મારા દેશ જઇ મારા પીતા મા અને મારા સગા સંબંધીને મળવા જવાનો વીચાર છે અને તે આજેજ વીચાર છે માટે જો આપ મારા ઉપર રહેમ રાખી મને પાંચ દીવસની રજા આપવા કૃપા કરશો અને હું પાંચ દીવસ પછી પાછો જરૂર આવીશ આ મારી આપની પાસે માગણી છે માટે હવે આપ રજા આપો એટલી વાર છે આ પ્રમાણે પોપટનાં વચન સાભળી એકદમ રાજા પલંગ ઉપર પડી ગયો અને શાન્ત રાખી વીચાર કરી પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે પોપટ તારે અને મારે જીવજાન સ્નેહ છે અને એ સ્નેહના લીધે હું તારાથી એક મીનીટ પણ છુટો રહી શકતો નથી છતાં આજે તમોએ જે મારી પાસે પાંચ દીવસની રજા માગી તે હું તમોને તમારા બોલવા ઉપર ભરૂસો રાખી તમારા વીશ્વાસે રહી જેમ તેમ પાચ દીવસ કાઢી નાખી તમો જલદી પાછા આવી મારા દુઃખી થએલા હ્રદયને સંતોષ આપસો એવી આપની પાસે મારી માગણી છે એમ ધારી હું તમોને રજા આપુછું આ પ્રમાણે પોપટને રાજા વીક્રમે સમજાવી તેના ઉપર ભરૂસો રાખી તેને છુટો કર્યો એટલે પોપટ તુરત ઉડતો ઉડતો ત્યાસ ગાઉના છેટે એક ભયંકર જંગલના લીમડાના ઝાડ ઉપર આવી વીસામો લેવા બેઠો કે તુરત એ જંગલમાંથી એક ગેબી અવાજ

થયો ત્યારે પોપટ કહેવા લાગ્યો કે આ ભયંકર જંગલમાં મારા ચીતને ડોલાયમાન કરનાર. કોણ હરામજાદો સંતાઇ પેઠો છે આવો પોપટનો અવાજ સાંભળી તે જંગલમાંથી એકદમ બહાર આવી મેના પોપટને કહેવા લાગી.

મેના—હે પોપટ તમે આ ભયંકર જંગલમા આવી મારા પીતાના સીંહાસન ઊપર બેસી આજે તમોએ એક ભયંકર ગુનો કર્યો છે.

પોપટ—હે મેના તારા પીતાને આ જંગલ અને સીંહાસન કયાથી બક્ષીસ મળ્યા છે.

મેના—હે પોપટ મારા પીતાને બક્ષીસ મળ્યા નથી પણ આ જંગલના રહેનાર તમામ પક્ષીઓ ઉપર મારા પીતાએ વીજય મેળવી સર કરેલો છે.

પોપટ—હે મેના કુદરતનું બનાવેલું આ જંગલ અને સીં-હાસન હજારો પશુ પક્ષીઓ તેમજ મુસાફરો માણસોને આરામ લેવાનુ આ સ્થાન છે તે શું તારો બાપ પચાવી પડયો છે.

મેના—હે પોપટ આવુ અભીમાનનું વચન બોલી મારા પીતાના નામને બટો લગાડ નહિ.

પોપટ—હે મેના નહિ તો તું શું કરીશ.

મેના—હે પોપટ હમણાં મારી સાહેલીઓને બોલાવી કેદ કરીશ.

પોપટ—હે મેના હજુ તું મને ઓળખતી નથી કે હું કોણ છું

મેના—હે પોપટ કહો ત્યારે આપ કોણ છો અને કયાથી આવ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હું ઉજ્જેણી નગરીના મહારાજા પરદુઃખ ભંજન વીક્રમરાજાનો સાચો સલાહકાર અને જીવજાન એમનો મીત્ર છું પણ અત્યારે મુસાફરી કરવા નીકળી પડયો છું.

મેના—હે પોપટ વીક્રમરાજાના દરબારમાં આપ શું કામ કરો છો.

પોપટ—હે મેના સાભળ વીક્રમરાજાના દરબારમાં હરરોજ દેશ દેશના રાજાઓને કેવી રીતે જીતી લેવા કેવી રીતે વશ કરવા વળી કયા દેશમા દુશ્મન રહી ગયો છે કયો રાજા અમારી આ-જ્ઞા માનતો નથી વળી કોણ અમારા રાજમા સુખી છે અગર કોણ દુઃખી છે વળી કયા દેશના રાજાને અભીમાન છે વગેરે હજારો કામ મારે જાતે કરવા પડે છે તેમાં વળી આ કામ તો મેં તને જુજ કહી દેખાડયા પણ બાકી બીજાં ઘણા કામ કહેવા બેસુ તો તે કામનો પાર પણ આવે તેમ નથી.

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમે છડી સ્વારીએ મુસાફરીએ કેમ નીકળ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હજારો માણસને સાથે લાવવાથી મારા-થી જોઇએ તેવી મુસાફરી થઇ શકતી નથી વળી જયા જવું હોય ત્યા જઇ શકાય નહિ એમ ધારી હું એકલો મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમારો દેશ અને દરબાર મને સાથે લઇ જઇ દેખાડશો.

પોપટ—હે મુર્ખ મેના વીક્રમના દરબારમાં અને એમના દેશમાં તારા જેવી તારબળ બાળાને લઈ જતાં મારી કીરતીને ધોકો પહોચે છે.

મેના—હે અભીમાની પોપટ વીચારીને બોલ જેમ જેમ હું નરમાશ વાપરૂં છું તેમ તેમ તું ખાલી બકવા કરી મારા હૃદયને દુઃખી કરે છે શું વીક્રમરાજાના દરબારમા મને લઇ જતા તારા બાપનો ગરાશ જતો રહેવાનો હતો.

પોપટ—હે મેના તું કંઇ વાતમા સમજતી નથી અને વળી સરખો ભાગ માગે છે તેમ વીક્રમરાજાના દરબારમાં સતીબાળા વગર કોઇ પ્રવેશ કરી શકતું નથી માટે તું તો શાન્તીથી આ ભયંકર જંગલમા રહી સુખેથી દીવસો ગુજાર અને આડી અવળી વાત કરવી મુકી દે.

મેના—હે કમઅકલના પોપટ શું સતીબાળાના કપાળે સીંદુરનો ચાલ્લો હશે અને બીજી સ્ત્રીઓ અસતી હશે.

પોપટ—હે મેના મારા કેવાનો ભાવાર્થ એવો છે કે આ સંસારની અંદર દરેક માણસ સરખા હોતા નથી તેમ કોઇ પ્રાણી સુખી હોય અગર કોઇ પ્રાણી દુઃખી હોય તેમ સ્ત્રીઓમાં પણ તારા જેવી ચાલાક હુસીયાર બોલવામા ચતુર રૂપમાં ઈંદ્રની અપસરા સરખી આવા તારામા અનેક ગુણ છે માટે તને ત્યાં લઇ જાઉં અને કદાચ દેવયોગે ત્યાં વીઘ્ન નડ્યું તો મારે તારા બાપને સો જવાબ દેવો એમ સમજી મેં તારો તીરસ્કાર કર્યો હતો માટે હે મેના આમાં તારા જેવી સદગુણ બાળાએ રીસ કરવી એ વાજબી ગણાય નહિ.

મેના—હે ચતુર પોપટ તારી અક્કલ અને હુંસીયારી જોઇ મારો વીચાર તમારી સાથે સ્નેહ રાખવાનો છે. માટે આ મારી માગણી આપ કબુલ કરો.

પોપટ—હે મેના તારૂ કહેવું વાજબી છે પણ મારાથી

તારા બાપની રજા સીવાય તેમ મારા રાજાવીક્રમને પુછ્યા સીવાય આ કામ બની શકશે નહિ.

મેના—હે પોપટ હું મારા પીતાને બોલાવી તેમની પાસેથી રજા લઇ આવું તો તમને કંઇ હરકત છે.

પોપટ— હે મેના તારૂ કહેવું વ્યાંજબી છે માટે જા તારા બાપને બોલાવી જલદી મારી પાસે આવ.

મેના—હે પોપટ આપના કહેવા પ્રમાણે હું જલદી મારા પીતાને બોલાવી લાવી તમારી આગળ હાજર કરૂ છું.

પોપટ—હે મેના બહુ સારૂ.

આ પ્રમાણે મેના પોતાના પીતા પાસે આવી પોતે પોપટ આપણા દેશમાં અચ્યાનક આવેલો છે એમ પીતાને સમજાવી તેને માન આપવા સારૂ મેના પીતાની સાથે લઇ તુરત પોપટની પાસે આવી ઉભી રહી એટલે મેનાનો બાપ પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે વીક્રમરાજાના સાચા સલાહકાર અને જીવન દોસ્ત આપ અચાનક અમારા જંગલમા આવી અમને આનંદ આપ્યો છે તેથી અમો આપનો મોટો ઉપકાર માનીએ છીએ વળી હે સુકરાજ પારકાનાં કષ્ટ કાપવામા દરરોજ આપ ઉદ્યમ કરો છો અને હજારો ગરીબ માણસના દુઃખ દુર કરી આપે જે વિજય મેળવ્યો છે એથી અમારા દીલને ઘણોજ સંતોષ પેદા થાય છે તો હે સુકરાજ અમારા ગરીબ ઉપર આજે કૃપા કરી આ મારી મેનાનું લગન આપની સાથે કરશો અને અમને આનંદ આપશો આવુ મેનાના બાપનું બોલવું સાભળી પોપટ મેનાના બાપને કહે છે કે કાકા આપનું કહેવું વાજબી છે પણ મારાથી આ કામ

અહીં અનશે નહિ કારણ કે મારા રાજા વીક્રમ તેમને પુછયા સી-
વાય કોઇ પણ કામ મારાથી થઇ શકતું નથી માટે હાલ આ
વીચાર મુલ્તવી રાખો અને બીજીવાર જ્યારે હું આવીશ ત્યારે થઇ
પડશે આવું પોપટનું બોલવું સાંભળી મેનાનો બાપ કહે છે કે હે
સુકરાજ ગયો વખત પાછો આવતો નથી ગયા પ્રાણ પણ પાછા
આવતા નથી તેમ અત્યારે તમો અચાનક અમારા જંગલમાં
આવી ગયા છો તો આપને બે હાથ જોડી વીનતી કરૂ છું કે
આપ મારી મેનાને વીક્રમરાજાના દરબારમાં આપની સાથે લઇ
જઇ તેમની આગળ આપ લગ્ન કરાવાની મંજુરી મેળવી મારી
નીરાશ થયેલી મેનાને સંતોષથી આપની પાસે રાખશો એવી
મારી ઇચ્છા છે મેનાના બાપનું નમ્રતા પુર્વક વચન સાંભળી
પોપટ કહે છે કે હે કાકા આપનું કેવું હું મંજુર કરૂં છું અને
તમારી મેનાને સાથે લઇ જાઉં છું પણ જો કદાપી મારો રાજા
વીક્રમ લગ્ન કરવાની ના પાડે છે તો હું તમારી મેનાને મારા
અનુચર સંગાથે તમારી તરફ પાછી રવાના કરી દઇશ આ પ્રમાણે
પોપટ મેનાના બાપની રજા લઇ અને મેનાને સાથે લઇ આકાશ
મારફતે પોતાના રાજા વીક્રમ પાસે આવી પહોચ્યો અને પ્રણામ
કરી ઉભો રહ્યો કે તુરત રાજા વીક્રમ પોપટને જોઇ એકદમ
તેની પાસે જઇ તેને ભેટી પડયો અને વીક્રમ પોપટને કહેવા
લાગ્યો કે હે ચતુર પોપટ તું મારી પાસેથી પાંચ દીવસની રજા
લઇ ગયો હતો છતાં બે દિવસ વહેલો કેમ આવ્યો ત્યારે પોપટ
કહે છે કે હે મહારાજા મારી કથની સાંભળી આપ ન્યાય આપશો
એમ કહી પોપટ રાજાને કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાળ આપની
પાસેથી પાંચ દીવસની રજા લઇ હું આંહીથી પચાસ યોજન છેટે

એક જંગલમાં જઇ આરામ લેવા એક લીમડાના ઝાડ પર બેઠો અને આ મારી સાથે આવેલી મેનાએ બેભી અવાજ કર્યો એટલે મારે અને મેનાને ત્યા ત્યાં વાત કરતા ચડા ઉતરી થઇ અને છેવટે મેના મારાથી હારી મારા સાથે લગ્ન કરવા માટે માગણી કરે છે ત્યારે મેં મેનાને સાથે લઇ આવી આપની પાસે હાજર કરી છે. અને મેનાનો સંપુરણ વીચાર મારી સાથે સ્નેહ કરવાનો છે માટે હે ભુપાળ કહો મારે શું કરવું અને અમારી લડાઇને કેવી રીતે દુર કરવી તેનો આપ સાહેબ વીચાર કરી અમારા બન્નેના કજીયાનો ચુકાદો આપશો એવી મારી આપની પાસે નમ્ર વનંતી છે આ પ્રમાણે પોપટનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમ મેનાને કહે છે કે હે મેના તારો વીચાર પોપટની સાથે લગ્ન કરવાનો છે કે કેમ ત્યારે મેના કહે છે કે હે ભુપાળ મારી સંપુરણ મરજી છે પણ આપના સુકરાજ મારૂં કહેવું કબુલ કરતા નથી તો આપ મારા ઉપર હેત લાવી આ કામ જલદી કરી આપો ત્યારે રાજા વીક્રમ પોપટને કહે છે કે હે પોપટ રાજાને મારૂં કહ્યું માની તું આજે આ મેનાની સાથે લગ્ન કર આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમનો સવાલ અને ન્યાય સાભળી પોપટ રાજાને કહે છે કે હે ભુપ એ કામ મારાથી બનસે નહિ ત્યારે રાજા વીક્રમ કહે છે કે હે પોપટ તેનું સું કારણ કે જેથી કરી આ મેનાના જોડે લગ્ન કરવાની ના પાડે છે ત્યારે પોપટ કહે છે કે હે ભુપાળ મારી એક સરત કબુલ કરે તો હું તેની સાથે લગ્ન કરૂં ત્યારે રાજા વીક્રમ પોપટને કહે છે કે હે પોપટ બોલ તારી સરત હોય તે અમને કહી બતાવ ત્યારે પોપટ કહે છે કે આ મેના મારી સાથે ચોપાટ ખેલી તેમાં મને જીતી લેવો

મારે લગ્ન કરવાની મરજી છે પણ જ્યારે અમો બાજી ચાલુ કરીયે ત્યારે આપના તમામ નગરના લોક વળી આપના અમલદાર દીવાન સાહેબ અને આપની મહારાણી વગેરે તમામ લોક અમારી બાજી જોવા માટે આવી જાય અને વળી જ્યારે બાજી ખલાસ થાય ત્યારે તે ઠેકાણે જેની જીત થાય ત્યા બંદુકના અવાજ કરવા કે જેથી ઉજેણી નગરીના લોકોને ખબર પડી જાય આ સરત તમારે કબુલ હોય તો તરત માણસો બોલાવો અને આંહી બાજી ગોઠવી તૈયાર થઇ જાવ આ પ્રમાણે પોપટના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ ગામના તમામ લોકોને અમલદારોને મહારાણી વગેરે આવી પહોચ્યા એટલે પોપટ અને મેના તુરત બાજી પાસે આવ્યાં

પોપટ–મેનાને કહે છે કે હે મેંના આજે ઉજેણી નગરીની અંદર આપની ચોપાટ બાજી જોવા માટે સારા સારા માણસો ગૃહસ્થો અમલદારો અને રાજા મહારાણી વગેરે આવી હાજર થયાં છે તો આજે તારી ખરી કસોટીનો વખત છે માટે આજના રળીઆમણા દીવસે તારી તીક્ષણ બુદ્ધીથી અને અકકલ ઠેકાણે રાખી આજે આ સામે પાથરેલી બાજી ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તેમાં વળી તું મારી સાથે ખેલ કરી અને મારા ઉપર વીજય મેળવી આ ઉજેણી નગરીમા તારી એકવાર નામના કરી લે કે જેથી આવનાર સભાના લોકો આપડી બાજી જોઇ દેસે દેસ અને ગામે ગામ આપના મહારાજા વીક્રમની કીરતી એકદમ ચોદીશાએ પ્રસરી જાય કે ફલાણા દીવસે રાજા વીક્રમના દરબારમા મેના, પોપટ બાજી ખેલતાં હતાં અને એ બાજી જોવા માટે આખું નગર ભેગુ થયું હતું એવું લોકો પોતાના દીલમાંથી આપની વાત

ભુલી જાય નહિ તેમ તુ પણ આજે પાછળથી નીરાશ થાય નહિ એમ ધારી વારંવાર હું તને સમજાવું છું આ પ્રમાણે પોપટની વાણી સાભળી મેના કહે છે કે હે પોપટ તારૂં કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાચુ છે પણ મારે પોતે પોતાના મોઢેથી વખાણ કરવાં અને નાહક ખોટી બડાઇ મારી ખાલી થુંક ઉડાવવું એના કરતાં કામ કર્યાં પછી કહી બતાવવું એ ઉત્તમ માણસોના લક્ષણ છે કે તારી પેઠે ખાલી લવલવ કરી નાહક બીજા માણસોને હેરાન કરવા. અને પાછળથી પસ્તાવો કરવો પડે તેના કરતાં ચુપ બેસી રહેવું એમા મઝા છે માટે હે પોપટ જે થવાનું હસે તે થસે ચાલ તઇઆર થઇ જા અને આપની આ પ્રથમની રમત ચાલુ થાય તે પહેલાં મહારાજા વીક્રમને કહી એક બંદુકનો અવાજ કર આ પ્રમાણે મેના કહી રહી કે તુરત પોપટે રાજા વીક્રમને કહી એક બંદુકનો અવાજ કરાવ્યો કે તુરત રમત ચાલુ થઇ હવે પોપટ અને મેના સામસામી બેસી પાસા નાખે છે પણ એમાંથી એકની હાર જણાતી નથી તેમ કોઇને ખબર પણ પડતી નથી કે આમા કોની જીત થશે આવો વીચાર દરેકના મનમાં આવે છે પણ આહી આગળ તો પુર જોસમા ચોપાટ ખેલી રહયાં છે એમ સામાસામી પાસા નાંખતાં એક કલાક નીકળી ગયો અને ધીરે ધીરે પોપટના પાસા અવળા પડવા માડયા કે શાણી મેના સમજી ગઇ કે પોપટની હારની નીસાની માલુમ પડે છે એટલામાં પોપટ પણ પાસા નાખવામાં ઘણી ચાલાકી વાપરે છે આમતેમ ફાંફાં મારે છે પણ જયાં ભાગ્ય ખીલતું નથી ત્યાંસુધી માણસનો ઉદ્યમ નકામો તેમ આજે પોપટની પણ જોતજોતામાં હાર થઇ અને મેનાનો વીજય થયો કે તુરત રાજાવીક્રમે બંદુકનો અવાજ

કર્યો એટલે મેનાની જીતનો વાવટો પડી ગયો અને પોપટ નીરાશ થયો ત્યારે નગરના લોકો પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે અભીમાની પોપટ સુર્યના સામે ધુળ નાખવાથી સુર્યનો પ્રકાશ ઓછો થતો નથી વળી સમુદ્રની અંદરથી પાણી કાઢી લઇએ તો પણ સમુદ્ર ખાલી થતો નથી અને જે બુદ્ધીશાળી માણુસ છે તે ભલે મરણ પથારીએ પડેલો હોય પણ તેની બુદ્ધિમા ફેરફાર નથી. તેમ આજે વગર સમજે વગર પીછાણે નાહક જેમ તેમ બોલી તારીજ સરત પ્રમાણે તુ હારી ગયો છે માટે હવે આ મેનાની સાથે લગ્ન કરી તારી જીંદગી સુખેથી ગુજાર આ પ્રમાણે તમામ લોકોના દેખતા પોપટ કહે છે કે હે ઉજેની નગરીના મહારાજા પરદુ:ખ ભંજન રાજા વીક્રમની વહાલી પ્રજા આજે હું એકી અવાજે કહું છું કે મારી ચોપાટ બાજીમાં હાર થયેલી છે એથી તમારે અગર મારે અફસોસ કરવાનું કંઇ પણ કામ નથી કારણકે સમે સમો બળવાન છે. નહિ પુરૂષ બળવાન કાબે અરજુન લુંટીઓ–એહી ધનુષ એહી બાણ તેમજ વળી મોટા મોટા મહાત્માઓ થઈ ગયા અને કહી ગયા છે કે કોઇ દીન સુવા સેજ કોઇ દીન ભોંય પથારી. કોઇ દીન અમૃત હાર કોઇ દીન લુખી ભાજી આ પ્રમાણે માણુસો અને જાનવરોના જયારે ભાગ્ય પલટાય છે ત્યારે જગત પોતાનું સગુ હોય તે પણ દુશ્મન થઇ જાય છે જુઓ નળ રાજા અને સતી દમયંતી ભાગ્યના જોરે કરી બન્નેને વીયોગ થયો વળી પાંડવો જબરજસ્ત હતા તે પણ પોતાના કરમે કરી દુખી થયા. વળી લંકાપતી રાવણ જેના ઘેર ચઉદ ચોકડીનું રાજ હતું પવન પંખો નાંખતો હતો. વાયરો પોતે કચરો સાફ કરી જતો હતો અને જેની ચોદીસાએ ફીરતી નાજી રહી હતી એવા

જબરજસ્ત યોધ્યાને પણ કુબુદ્ધી ઉભી થઇ એ પણ પોતાના ભાગ્યનો વાક છે એમાં કોઇના સીખામણ કામ આવતી નથી તેમ મારે પણ મારૂ નસીબ પલટાયું એટલે ચોપાટબાજીમા હાર થઇ તો પણ મારૂ વચન પાળવાની ખાતર ભલે મારા પ્રાણનો નાશ થાય અગર એક વાર રાજા વીક્રમનું રાજ જાય તો પણ હું કદી મારા વચનનો ભંગ કરીશ નહિ માટે હે નગરના લોકો આજે મારા લગનની તૈયારીમા મહારાજા વીક્રમને કહી આપણા રાજના તમામ દુખી લોકોને તેમજ આંધળા પાંગળા તમામ માણસોને બોલાવી તેમને દક્ષણા આપી સંતોષ આપો આ પ્રમાણે પોપટનું બોલવું સાંભળી સભાના લોકો એ મળી પોપટ અને મેનાને પરણાવી દીધા એટલે બીજે દીવસે રાજાવીક્રમે પોપટના કહેવા પ્રમાણે ગરીબ લોકોને દાન આપી ખુસી કર્યા અને મેના પોપટ આનંદથી રહેવા લાગ્યાં આ પ્રમાણે પલંગના ચોથી પુતળી દેવદત કુમારને કહે છે કે હે કુમાર તુ પણ કોઇ દીવસ અભીમાન કરીશ નહિ આ પ્રમાણે વાર્તા પુરી કરી પુતળી આકાશે ઉડી ગઇ અને કુમાર પલંગનાં વખાણ કરી આનંદ માનવા લાગ્યો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે આ દેવતાઇ પલંગ મેં સવાલાખ રૂપીઆનો લીધેલો છે પણ તેની કીમત મેં ઘણીજ ઓછી આપી છે કે કદાચ સવાલાખ રૂપીઆ તો શું પણ એકવાર મારૂ રાજ બક્ષીસ કરૂ તો આ પલંગની કીમત ઓછી છે અરે શું આ પલંગની કારીગરી તેની ઉડવાની છટા અને શું એના મધુર ભાષણો વગેરે જેટલા પલંગના ગુણ ગાઉં તેટલા થોડા છે આ પ્રમાણે પલંગનાં વખાણ કરી કુમાર નીદ્રાને આધીન થઇ ગયો.

કુમારની મુસાફરી.

હવે બીજે દીવસે દેવદત કુમાર પોતાના પીતા પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે પીતાજી મારી તબીયત દીવસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલ હું થોડા દીવસ મુસાફરી કરી મારી તબીયત સુધારી હું જલદી પાછો આવીશ આવું કુમારનું બોલવું સાભળી મહારાજા કહે છે કે હે કુમાર તારૂ કહેવું બરાબર છે પણ દેસાટન કરવામાં ઘણી અડચણ આવે છે માટે તારી સાથે થોડુ લશ્કર લેઇ અને જે કંઇ દ્રવ્ય જોઇએ તે લઇ તારી ઇચ્છા પુરણ કર આવુ રાજાનુ બોલવું સાભળી કુમાર કહે છે કે હે પીતાજી હાલ લશ્કરની કંઇ જરૂર નથી પણ હું નજીકની મુસાફરી કરી જલદી પાછો આવું છું આ પ્રમાણે પોતાના પીતાની રજા લઇ કુમાર ત્યાથી ચાલતો થયો અને ચાલતા ચાલતા કેટલેક દીવસે વીજયનગરની ધર્મશાળામા આવી મુકામ કર્યો અને પોતે પાણી લેવા ગયો હવે એટલામા ફરતો ફરતો એક સીપાઇ દેવદત કુમાર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે મુસાફર આપ કોણ છો અને કયાંથી આવો છો આવુ સીપાઇનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઇ હું દુઃખી મુસાફર છું અને આરામ લેવા માટે ગામે ગામ ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી મેં મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને કયાથી અહીં આવો છો આવુ સીપાઇનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઇ હું દુઃખી મુસાફર છું, અને આરામ લેવા માટે ફરતો ફરતો આ ધર્મસાળામાં આવીને મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને કયાથી અહીં પધારવું થયું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી સીપાઇ કહે છે કે

હે મુસાફર હું આપની પાસે મારા દુખનો હેવાલ કહેવા આવ્યો છું તે આપ એક ચીતથી સાંભળી વીચાર કરજો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ સુખેથી તમારો હેવાલ કહી બતાવો આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત સીપાઇ પોતાનો હેવાલ કહી બતાવે છે કે હે ભાઇ હું કનોજ દેસના રાજાનો સીપાઇ છું અને અમારા રાજાને એક દીકરો છે પણ તે એક આખે કાંણો છે અને તેનું લગન આજે અહીંઆના રાજાની કુંવરી સાથે થવાનું છે પણ કુંવરી ઘણી ચાલાક—હુશીઆર છે અને અમારા રાજાનો કુમાર ગાંડા ઘેલા જેવો છે માટે અમારા રાજાની ઇજત રાખવા માટે હું આ ગામમાં ફર્યો પણ આપણા જેવો પુરૂષ કોઇ દીઠામાં આવ્યો નહિ અને હું ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી પહોચ્યો અને તમને ભેગો થયો માટે હે ભાઇ આપ આજની રાત્રી ભાડા તરીકે કુંવરીને પરણી અમારા રાજાને સંતોષ આપશો આ મારી સાચી હકીકત અને દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે સીપાઇનુ બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઇ એમાં તમારે દીલગીર થવા જેવુ નથી અને હું તમારા રાજાની પાસે આવી તેમનું દુઃખ હું જરૂર દુર કરીશ માટે હવે તમારે એ વાતની ચીંતા કરવાનું કંઇ કારણ નથી ચાલો આપણે બન્ને મહારાજાને ભેગા થઇએ એમ વાતો કરતા બન્ને જણા મહારાજા પાસે આવી પહોચ્યા એટલે મહારાજાએ કુમારને તમામ વાતથી જાહેર કરી તુરત લગ્નનો પોશાક પહેરાવી જાનીવાસે આવી પહોચ્યા કે તુરત અહીંના રાજાએ પોતાની કન્યા બડી ધામ ધુમથી પરણવા દીધી અને કુમાર કુંવરીને લઇ પોતાના ઉતારે આવ્યો હવે આંહી કુમાર અને કુંવરી વાતો કરતાં નીદ્રાને

સ્વાધીન થઇ ગયાં અને જોત જોતામાં સવાર થયુ એટલે કુ-
આર પોતાનો પોશાક ઉતારી અને કનોજના રાજાની રજા લઇ
ત્યાથી રવાને થઇ ગયો હવે આંહી આગળ કુંવરી પોતાના પતી
પાસે આવી જુએ છે તો પોતાના સાથે જે રાત્રે પરણવા આ-
વેલો પુરૂષ હતો તે નહિ દેખવાથી અને આ કાણો અને ગેલો
પુરૂષ જોવાથી એકદમ ચીંતાતુર થઇ ગઇ અને પોતાના બાપ
પાસે આવી તમામ હકીકત જાહેર કરી કે તુરત મહારાજા કનો-
જના રાજા પાસે આવી કહેવા લાગ્યા કે હે કનોજ દેશના
મહારાજા તમારો પુત્ર એકદમ કયા નાસી ગયો ત્યારે કનોજ-
નો રાજા કહે છે કે ભુપ મારો પુત્ર આપની સમક્ષ ઉભો છે
ત્યારે રાજા કહે છે કે હે કનોજદેશના મહારાજા તમારો પુત્ર
એક આંખે કાણો અને આવો ગાડો કેમ જણાય છે ત્યારે કનો-
જદેશનો રાજા કહે છે કે હે મહારાજા ગઇ રાત્રીએ અકસમાત આં-
ખો આવવાથી મારા કુંવરની આ દશા થઇ છે આ પ્રમાણે કનો-
જના રાજાનું બોલવું સાભળી એકદમ મહારાજા ક્રોધમાં આવી
કહેવા લાગ્યા કે હે નીચ અધર્મી અને વીસવાસઘાત કરનાર પાપી
કનોજના રાજા હેં આંહી આવી મારી સાથે નવું વેર ઉભું
કર્યું છે અને મારી કુંવરીને કુવામા નાંખવા તઇયાર થયો છે
ધીક્કાર છે તને કે પોતાના સ્વાર્થ માટે પારકા માણસોને હેરાન
કરવા અને દુખી કરવા માટે આજે હું તને જેટલી શીક્ષા કરૂ
તેટલી થોડી છે પણ લાચાર છું કે હજી રાજકુમારી મારી પાસે
છે એમ ધારી હું તને આંહીથી જતો કરૂ છું અને તુ એકદમ
આંહીથી ચાલ્યો જા આવું રાજાનું બોલવું સાંભળી તુરત કનો-
જનો રાજા એકદમ ગુપચુપ રવાના થઇ ગયો હવે આહી આ-

ગેલ રાજકુમારી પોતાના પતીની સોધ કરાવવા સારૂ ચારે બાજુએ માણુસ મોકલી દીધા હવે વાચનાર કુમારનું શું થયું તે ઉપર લક્ષ આપીએ

કુમારનું માલણને ઘેર જવું.

હવે કુમાર રાજકુંવરીથી છુટા પડી ફરતો ફરતો ધર્મપુર-નગરમાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાં એક માલણને ઘેર આવી કહેવા લાગ્યો કે હે બાઇ હું પરદેશી દુઃખી માણુસ છું અને અચાનક આ શહેરમાં આવી ગયો છું તો મને આપના ત્યા બે ચાર દીવસ રહેવા માટે સગવડ કરી આપસો અને તેના બદલામાં હાલ થોડા પઇસા પણ લો આવું કુમારનું બોલવું સાભળી માલણે પઇસાની લાલચે ઉતારો આપ્યો અને ખાવા પીવાની સગવડ કરી આપી આ પ્રમાણે રાજકુમાર દરરોજ આ શહેરમાં ફરે છે અને નગરચર્ચા જુએ છે એવામા એક દીવસ માલણની છોકરી રાજકુમારને કહેવા લાગી કે હવે આપ આંહીથી કયા દેશ જવાના છો અને આપ કયાના રહીશ છો આવું છોડીનું બોલવું સાભળી કુમાર કહે છે કે હે બેન હું આવતી કાલે કોઇ પણ ગામમા જતો રહીશ અને હું ઘણા દુર દેશથી આવું છું આવું કુમારનું બોલવું સાભળી માલણની બેટી કહે છે કે હે ભાઇ મારે પણ આપની સાથે મારા મોસાલ જવું છે માટે આપણે બન્ને સાથે જઇશું આ પ્રમાણે વાતચીત થયા પછી બીજે દીવસે રાજકુમાર અને માલણની બેટી મુસાફરીએ જવા નીકલ્યાં અને બન્ને વાતો કરતાં કરતાં એક ભયંકર જંગલમાં આવી

પહોંચ્યાં એટલે બંને જણાં એક ઝાડ નીચે આવી વીસામો લેવા બેઠાં અને રાજકુમાર પોતાની બેન માલણની બેટીને કહે છે કે હું સામે નદી ઉપરથી પાણી લઈ આવું છું એમ કહી રાજકુમાર પાણી લેવા ગયો અને આંહી માલણની બેટીને કોઈ ઝેરી જાનવર કરડવાથી મરણ પામી કે તુરત રાજકુમાર પાણી લઈ પાછો આવ્યો અને પોતાની બેનને મરણ થયેલી જોઇ એકદમ રોવા લાગ્યો પણ આ જંગલમાં રોવાથી શું વળવાનું છે એમ ધારી પોતે લાકડા વીણવા ગયો અને લાકડા વીણી લાવી પોતે પણ તેની સાથે બળી મરવા તઇયાર થયો એવામા અકસ્માત તે જંગલમા ઇશ્વર પારવતી આવી પહોચ્યા અને પારવતી ઇશ્વરને કહેવા લાગ્યા કે હે પ્રાણનાથ આ દુઃખી મુસાફરનું દુઃખ દુર કરો ત્યારે ઇશ્વર કહે છે કે હે પારવતી આ સંસારમાં કોઇ પ્રાણી સુખી નથી અને આવી બલાઓ જયા ત્યાં જોવામા આવસે માટે એ હઠ તું મુકી દે ત્યારે પારવતીની ઘણી હઠ જોઇ ઇશ્વર કુમારને કહેવા લાગ્યા કે હે ભાઇ તું મરવુ મુકી દે અને તારી બેનનું આયુષ પુરૂ થવાથી એ મરણને સરણ થઇ છે માટે હવે તેનો એક પણ ઉપાય જીવવાનો નથી આ પ્રમાણે પ્રશ્વર કહી રહયા છતા કુમાર પોતાની હઠ મુકતો નથી ત્યારે ઇશ્વર કહે છે કે હે કુમાર તારા આવરદામાથી એને દસ વરસનું આયુષ આપે તો એ તારી બેન જીવતી થાય ત્યારે તુરત કુમારે ઇશ્વરના કહેવા પ્રમાણે પોતાના આવરદામાંથી એક પાણીનો લોટો લઇ અને મારા આવરદામાંથી દસ વરસનો આવરદા હું એને આપું છું એમ કહી પાણી છાંટયું કે તુરત પોતાની બેન ઉભી થઈ અને આંહી ઇશ્વર પારવતી અલોપ થઇ ગયાં આ પ્રમાણે

પોતાની બેન સજીવન થએલી જોઇ એ વાતને છાની રાખી ત્યાંથી આગળ ચાલ્યા એટલે ચાલતાં ચાલતાં દસેક ગાઉ નીકળી ગયાં કે કુમારને તરસ લાગી એટલે પોતાની બેનને એક ઝાડ પાસે બેસાડી પોતે કુવા ઉપર પાણી લેવા ગયો હવે આંહી આગળ એક ગવાઇયો પોતે મધુર ગાયન ગાતો હતો એટલામાં એની દ્રષ્ટી આ માલણની બેટી ઉપર પડી કે તુરત તેની પાસે આયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે બાળા તું કોણ છે આવુ ગવઇયાનું બોલવું સાંભળી માલણની બેટી કહે છે કે હે મુસાફર હું દૂખી બાઇ છું અને વીદેશ જાઉં છું આ પ્રમાણે બંને વાત કરતા પ્રીતી થઇ એટલે માલણની બેટી ગવઇયાને કહે છે કે મારી સાથે આ રાજકુમાર છે તેનું સું કરવું ત્યારે ગવઇયો કહેવા લાગ્યો કે એને તું પાણી પીવાનું બાનું કાઢી કુવામાં નાંખી દે આ પ્રમાણે સમજાવી ગવઇયો ત્યાથીથી દુર જતો રહયો કે રાજકુમાર પાણી પી આવી ગયો ત્યારે માલણની બેટી કહે છે કે હે ભાઇ મારે પણ પાણી પીવું છે મારે ચાલો ત્યારે રાજકુમાર પોતે માલણની બેટીને લેઇ કુવા પાસે આવી ગયો અને પાણી કાઢવા લાગ્યો કે તુરત માલણની બેટીએ ધક્કો મારી કુવામ. નાખી દીધો અને માલણની બેટી ગવઇયા પાસે આવી પહોંચી અને તેની સાથે રહેવા લાગી અને ગાયન કરવામાં ઘણી ચાલાક થઇ હવે રાજકુમાર કુવામાં પડયો પણ એને અચાનક અંદર એક ગોખલો હતો તે ઉપર ઉભો રહયો એટલામાં એક વણજારાની પોઠ તે કુવા આગળ આવી પહોંચી અને વણઝારો તે કુવામાંથી પાણી કાઢવા લાગ્યો એટલે તુરત કુમારે દોરઝાલી એકદમ બહાર આવી વણઝારાને પ્રણામ કરી પોતાના

દુ:ખની વાત કહી એટલે વણઝારાએ તેને પોતાની પાસે રાખ્યો અને ત્યાંથી વણઝરો અને કુમાર એક ગામમાં આવી ગયા એટલે વણઝારો કુમારને કહે છે કે હે ભાઇ હું મારો મા-લ વેચી આવું ત્યાં સુધી તમો આંહી બેસો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે ભાઇ હું હવે બીજે ગામ જઇશ એમ કહી વણઝારો અને કુમાર પોત પોતાના રસ્તે પડયા હવે રાજકુમાર ફરતો ફરતો જે રાજકુંવરીને પરણ્યો હતો તેજ ગામની ધર્મ શાળામાં આવી મુકામ કર્યો અને બીજે દીવસે પેલો ગવઇઓ માલણની છોડીને લઇ રાજા પાસે પઇસા લેવાની આશાએ નાચ કરવા સારૂ દર-બારમા આવી પહોંચ્યો એટલે ગવઇઆનો નાચ જોવા માટે આખુ નગરનું લોક ભેગુ થયું તેમાં રાજકુમાર પણ જોવા માટે ગયો હવે આંહી આગળ માલણની બેટીએ એવો નાચ સરૂ કર્યો કે એના ઉપર રાજા બહુ ખુશી થઇ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે ગાનાર તારી મરજીમાં આવે તે મારી પાસેથી તું આજ માગી લે આવું રાજા માલણની બેટીને કહે છે એટલામાં માલણની બેટીએ નજર પેલા રાજકુમાર ઉપર પડી અને વીચાર કરવા લાગી કે રા-જકુમાર અહીં કયાંથી ? જો કદાચ રાજકુમાર મારો હેવાલ રાજાને કહેશે તો હું ફજેત થઇશ માટે એને કેદ કરે એવું વચલ હું રાજા પાસેથી માગી લઉં આવો વીચાર કરી માલણની બેટી કહે છે કે હે ભુપાળ મારે બીજું કાંઇ જોઇતુ 'નથી પણ આ સામે પેલો માણુસ ઉભો રહ્યો છે તેને કેદ કરો આવુ માલણની બેટીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજાએ કુમારને પોતાની પાસે બોલાવી કહ્યું કે હે મુસાફર તમને કેદ કરવામા આવે છે ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે ભુપાલ મારો એવો કયો અપરાધ આપના જોવામાં

આવ્યો કે મને કેદની શીક્ષા થઇ તે કૃપા કરી જણાવશો ત્યારે રાજા કહે છે કે હે મુસાફર તેં આ ગાનારી સ્ત્રી ઉપર જુલમ ગુજારવાનો અને તેને હેરાન કરવાનો વીચાર કરી તું આંહી આવ્યો છે માટે તને કેદની સજા કરવામા આવે છે આ પ્રમાણે રાજાએ કુમારને કહ્યું. કે હે ભુપાળ આપે જે વાત કહી તે તદ્દન ખોટી છે છતાં મારી એક વસ્તુ તેની પાસેથી અપાવી આપ મને કેદ કરો આવું કુંમારનું બોલવું સાભળી રાજા કહે છે કે હે ગાનારી આ મુસાફરની જે વસ્તુ તેં લીધી હોય તે વસ્તુ તેની પાછી આપી દે ત્યારે ગાનારી કહે છે કે હે ભુપાળ મેં એની કંઇ પણ ચીજ લીધી નથી પણ એ તો મારા ગળે પડે છે ત્યારે રાજા મુસાફરને કહે છે કે હે મુસાફર આતો કઇ જાણતી નથી એટલે કુમાર પોતાના હાથમાં એક પાણીનો લોટો લઇ રાજાને કહે છે કે હે ભુપાલ આ પાણીનો લોટો આ ગાનારીના હાથમાં આપી એ એમ કહે કે મેં જે ચીજ આની લીધી હોય તે ચીજ હું એની પાછી આપી દઉ છું એમ કહી મારા હાથમાં પાણી આલવાથી મારી આપેલી ચીજ મને પાછી મળી જશે આ પ્રમાણે કુમારના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ પાણીનો લોટો ગાનારીના હાથમા આપ્યો કે. તુરત ગારીએ પોતાના મોઢેથી કહયું કે મેં જે ચીજ આ મુસાફરની લીધી હોય તે આજે હું એને પાછી આપી દઉં છું એમ કહી હાથમા પાણી મુકયું તે તુરત માલણની બેટી મરી ગઇ આ ચમત્કાર જોઇ નગરના લોકો અને રાજા કુમારને પુછવા લાગ્યા કે આનુ કારણ શું એટલે કુમારે જે ખરી હકીકત હતી તે જણાવી દીધી આ પ્રમાણે ન્યાય ચુકવી રાજા સીંહાસન ઉપર બેસી ગયો એટલામાં રાજકુમારીની સખીઓ

પોતાના ઘેર જતી હતી એવામા અકસ્માત તેની દ્રષ્ટી આ કુમાર ઉપર પડવાથી એકદમ રાજા પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે નાથ આહી જે કુમાર ઉભો હતો તે આપના રાજકુમારીનો પતી છે આવું પોતાની સખીઓનું બોલવું સાંભળી રાજાએ કુમારને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડયો અને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે આપ કયાંના રહીશ છો અને કયાથી આવો છો વળી આ નગરમાં કોઇ દીન આવેલા કે આજેજ આવો છો આ પ્રમાણે રાજાનાં વચન સાભળી કુમાર પોતાનો હેવાલ કહે છે હે ભુપ સાભળો હું ચંપાપુરના મહારાજા કનકસીંહનો પુત્ર છું અને સહેજ મુસાફરી કરવા સારૂ નીકળ્યો છું હમણા બે માસ પહેલાં કનોજના રાજા જોડે હું આહી એક કન્યાને પરણુવા સારૂ ભાડે આવ્યો હતો માટે હે ભુપાળ આ મારી ખરી હકીકત-છે આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાભળી તુરત રાજકન્યાએ પોતાના પતીને ઓળખી તેમના પગમા પડી રાજમહેલમા લઇ ગઇ અને રાજા કુમારને જોઇ આનંદ કરવા લાગ્યો આ પ્રમાણે કુમારને આહી બે ચાર દીવસ થઇ ગયા એટલે રાજકુમારીને કહે છે કે હવે આપણે આપણા દેશ જઇએ પોતાના પતીનું વચન સાભળી રાજકન્યાએ પોતાના મા બાપને હકીકત કહી તુરત બન્નેને આવતી કાલે જવાની રજા આપી હવે કુમાર અને કુંવરી બન્ને જણા દર મજલ કરતાં કેટલાક દીવસે પોતાના દેશ આવી ગયાં અને પોતાના પીતાને પ્રણામ કરી કુમારે મુસાફરીની તમામ વાત જણાવી દીધી એટલે રાજા વીચારમા પડયો કે હવે આ રાજગાદી કુમારને સોંપી દઊં આવો ઠરાવ કરી રાજાએ બીજે દીવસે દરબાર ભરી કુમારને રાજયાભીષેક કર્યો અને કુમાર સુખેથી રાજ ચલાંવવા લાગ્યો.

ઇતિ શ્રી પલંગની વાર્તા સંપુર્ણ.

રમુજી કોમીક

એક દીવસ દેવદત્ત કુમાર રાત્રીના વખતે નગરચર્ચા જોવા નીકળ્યો છે અને પોતે ફરતો ફરતો એક દેવીના મંદીર આગળ આવી પહોંચ્યો એટલામા એક ચોર ચોરી કરવા જતો હતો તેને એકદમ બોલાવી કુમાર પુછવા લાગ્યો કે હે ભાઇ અત્યારે મધરાત્રીએ તું કયાં જાય છે.

આવુ રાજાનુ બોલવું સાભળી ચોર કહે છે.

ચોર— હે ચંપાનગરીના માહારાજા દેવદત્ત હું આજે મધ્યરાત્રીએ ચોરી કરવા જાઉ છુ અને વખત થવા આવ્યો છે.

રાજા—તું કયા રહે છે અને તારૂ નામ શુ.

ચોર—હે ભુપ હું આ દેવીના મંદીર પાછળ રહુ છુ અને મારૂ નામ સાચો ચોર છે.

રાજા—તું કેટલા વરસથી આ ચોરીનો ધંધો કરે છે.

ચોર—હે મહારાજા આજકાલ કરતાં દસ વરસથી હું ચોરીનો ધંધો કરૂં છું.

રાજા—દીવસે તું શું કામ કરે છે.

ચોર—રાત્રીએ જે ચોરીનો માલ મારી પાસે આવ્યો હોય તેનો હીસાબ કરૂં છું

રાજા—તારી મદદમાં કેટલા માણસ છે.

ચોર—હે સાહેબ હાલ તો હું એકલોજ છું.

રાજા—ત્યારે અત્યારે તું ચોરી કરવા જાય છે એ વાત સાચી.

ચોર—હે મહારાજા એમાં આપને લગારે શક રાખવા જેવું નથી અને હું આપને સાચું કહું છું.

રાજા—હે ચોર ખાતરી સી.

ચોર—હે મહારાજા આપ એક કલાક આ મંદીર પાસે બેસો અને હું એકદમ ચોરી કરી લાવી અને તે ચોરીનો માલ આપને બતાવું છું.

આ પ્રમાણે ચોરનું ભાષણ સાભળી રાજા વીચાર કરે છે કે આ માણસ ગાંડો છે અને મારી આગળ જેમ તેમ બકે છે માટે એને રજા આપવી એમાજ મઝા છે આવું કહી ચોરને રાજાએ રજા આપી કે ચોર ત્યાંથી છુટો થઇ એકદમ રાજ મહેલમાં આવી એક રતનનો દાબડો લઇ તુરત પાછો આવ્યો અને વળી પાછો રાજાની નજરે પડયો એટલે રાજાએ પાછો તેને બોલાવી પુછયું કે અરે તું કોણ છે.

રાજા—હે ભાઇ તું કોણ છે.

ચોર—હે સાહેબ હું ચોર છું,

રાજા—હે ચોર તું કયાં જઈ આવ્યે

ચોર—હું ચોરી કરી આવ્યો.

રાજા—કયે ઠેકાણેથી ચોરી કરી આવ્યો.

ચોર—હે સાહેબ આજે હુ રાજમહેલમાંથી ચોરી કરી આવ્યો

રાજા—હે ચોર ત્યાંથી શું વસ્તુ લાયો.

ચોર—હે ભુપ આજે તો ફકત રાજ મહેલમાંથી એક રતનનો દાબડો ચોરી લાયો છું બીજું કાંઇ મળ્યું નથી. આ પ્રમાણે ચોરનું ભાષણ સાંભળી રાજાએ વીચાર કર્યો કે આતો પેલો ગાંડો પ્રથમ મળ્યો હતો તેજ આ માણસ છે અને એ

માણસ આમ તેમ ફરી પાછો આવ્યો છે માટે એને કાઢી મુકાવો જોઇએ આવો વીચાર કરી રાજાએ ચોરને ગાડો સમજી રજા આપી એટલે ચોર પોતાના ઘેર જઇ સૂઇ ગયો હવે રાજા નગરચર્ચા જોઇ તુરત પોતાના મહેલમાં જઇ સુઇ ગયો અને સવારમાં પોતાના કામકાજથી પરવારી સભામા આવી બીરાજ-માન થયો એટલામાં એક છડીદારે આવી અરજ કરી કે હે સાહેબ ગઇ કાલ રાત્રીએ આપના રાજમહેલમાથી ચોરી થઇ છે અને રાણી સાહેબ ચીંતા કરે છે, આવું છડીદારનુ બોલવું સાંભળી રાજાએ દીવાનને હુકમ કર્યો કે તમે રાજમહેલમાં જઇ તપાસ કરો કે કઇ કઇ વસ્તુઓની ચોરી થઇ છે એમ કહી રાજાએ દીવાનને રાજમહેલમા તપાસ કરવા મોકલ્યો અને દીવાન સાહેબ રાણી પાસે જઇ પુછવા લાગ્યા કે હે રાજમાતા આપના મહેલમાથી કઇ કઇ વસ્તુની ચોરી થઇ છે એટલે રાણીએ દીવાનને કહ્યું કે ચોરીમા રતનનો એક દાબડો ગયો છે બીજું કાંઇ ગયું નથી. આ પ્રમાણે રાણી તરફથી સમાચાર લઇ દીવાન સાહેબ રાજા પાસે આવી પહોચ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે સાહેબ રાજમહેલમાંથી એક રતનની ડાબડી સીવાય બીજી કોઇ વસ્તુની ચોરી થઇ નથી આ પ્રમાણે દીવાનનું વચન સાભળી તુરત મહારાજાએ એક છડીદારને બોલાવી પેલા સાચા ચોરને બોલાવી લાવવાની રજા આપી અને કહ્યુ કે તેનું ઠેકાણું દેવીના મંદીર પાછળ છે આવો રાજાનો હુકમ થતા છડીદાર દેવીના મંદીર પાસે જઇ સાચા ચોરનું ઘર પુછયું. એટલામાં સાચો ચોર સીપાઇના સામો આવી કહે છે કે હે ભાઇ સાચો ચોર તો હું તમારી પાસે ઉભો છું માટે કહો આપને મારૂં શું કામ છે

આવું ચોરનું બોલવું સાભળી સીપાઇ કહે છે કે હે સાચા ચોર તમને મહારજા બોલાવે છે માટે તમે મારી સાથે ચાલો આવું સીપાઈનું બોલવું સાભળી સાચો ચોર તુરત તઇયાર થયો અને સીપાઇની જોડે દરબારમા આવી મહારાજાને સલામ કરી ઉભો રહયો એટલે મહારાજાએ, કહ્યું કે હે સાચા ચોર ગઇ કાલ રાત્રીએ તેં શું કામ કર્યું હતું ત્યારે સાચો ચોર કહે છે કે હે મહારાજા મેં ગઇ કાલ રાત્રીએ એક રતનના દાબડાની ચોરી કરી હતી આવું ચોરનું બોલવું સાંભળી રાજા કહે છે કે હે ચોર જા એ રતનનો દાબડો લાવી અહીં રજુ કર રાજાનો હુકમ સાભળી તુરત ચોર પોતાના ઘેર જઇ રતનનો દાબડો લાવી મહારાજા આગળ રજુ કર્યો આ પ્રમાણે સાચા ચોરની હીંમત પરાક્રમ, સત્ય અને સાહસ જોઇ રાજા સભાના દેખતા કહેવા લાગ્યો કે હે સાચા ચોર આજે તારા ઉપર હું પ્રસન્ન છું માટે તારી ઇચ્છામા આવે તે વસ્તુ મારી પાસેથી તુ માગી લે એવું મારૂ વચન છે આ પ્રમાણે રાજાનું બોલવું સાંભળી સાચો ચોર કહે છે હે ભુપાલ આપની કૃપા દ્રષ્ટી નીરંતર મારા ઉપર કાયમ રહે એજ મારી માગણી છે બીજું મારે કંઈ જોઇતું નથી આવું ચોરનું બોલવું સાભળી રાજાએ ચોરને કહયુ કે હે સાચા ચોર આજથી હું તને મારા લશ્કરનો સેનાપતી નીમુ છુ આ પ્રમાણે સાચો ચોર લશ્કરનો શેનાપતિ થયો અને લશ્કરની દેખરેખ રાખવા લાગ્યો અને ચોરની કીરતી બધે પ્રસરી ગઇ.

સમાપ્ત.

છેવટના બે બોલ

વાંચ્યાં હશે કંઇ પુસ્તકો, વાંચી જુઓ આ પલંગને,
વૈરાગ્ય નીતી મય છે, સુણજો તમે આ પલંગને,
દેવતાઇ કેરા પલંગનો, ચમત્કાર વાંચી તો જુઓ,
ઓ મૃત્યુ કેરા માનવી, ભુલા તમે તો કાં ભમો;
પોપટ તણી ચતુરાઇ ને, વળી ચોરનો વીજય થયો,
દાખલો બીજો કહું છું, ઠાકોર કન્યા તો તણો;
જોગી તણા ઉપકારથી, દારિદ્ર બ્રાહ્મણનું ગયું,
રાજ દરબારે ગયો, અપમાન તેનું તો થયું;
વળી કુકડા કેરી કથા, વાંચી હશે ઓ સજ્જનો,
જ્યાં માત પોતાની ડસે, ત્યાં વાંક કોનો કાઢવો;
જુઓ ઇંદ્રિના દરબારમાં, વીજય શાથી તો થયો,
દેવતાઇ કેરા ન્યાયમાં, સરપાવ તાંતો શું મળ્યો;
ઝાંઝર તણી અહીં વાત કેતાં, વખત વીતી જાય છે,
દેવતાઇ કેરા પલંગની, તારીફ કેવી થાય છે;
લેખક અને પંડીત નથી હું, બુકનો વેચનાર છું,
નીરમાલ્યમાં નીરમાલ્ય હું, આ બુકનો વેચનાર છું;

સમાપ્ત.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામના પુસ્તકાલયમાં
વેચાતાં પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

ચંપા કોશકી કીમત રૂ. ૦-૮-૦.

